

ALCHYMISTA

OSOBY

ALESSANDRO DEL MORONE

MARTIN KORYČAN

MICHAEL KORYČAN

ANNA KORYČANOVÁ

EVA KORYČANOVÁ

ONDŘEJ BUBEN

TŘEŠT

SÁNY

KISCH

RUDOLF II.

CHŮVA ALŽBĚTA

TŘI MĚŠTANĚ

SLUHOVÉ A SLUŽKY

HLASATEL A PRŮVODCOVÉ CÍSAŘOVI

PÍSAŘI

VOJÁCI

Alchymisté a hvězdáři (Tycho de Brahe, Kepler, dr. John Dee, Edvard Kelley, Marco Bragadino, Michal Sędziwoj ze Skórska, Andrea Caravaggio, Filip Jakub Güsterhöfer, Tadeáš Hájek z Hájku, Eustach Shering, Sentinoha, Jan Budény)

DĚJSTVÍ PRVNÍ

Scéna první

Alessandro, Eva a Buben, tento se zavázanýma očima.

ALESSANDRO: O něco málo vlevo. Ach, to je příliš. Minul jste se cíle!

BUBEN: Co na tom sejde? *Snímá pásku.*

ALESSANDRO *se směje*: Vše.

EVA: Slíbil jste mi, že si nepovedete tak hlučně a že se nebudete smát na celé kolo.

ALESSANDRO: Vždyť se nesměji.

EVA: S vámi je těžká řeč.

ALESSANDRO: Nalezl bych vaše ústa i se zavázanýma očima.

EVA: Ticho!

ALESSANDRO: Už mne neuslyšíte. A co více, stanu se neviditelným. *Zavazuje si pásku.*

BUBEN: Nechme toho.

EVA: A proč?

BUBEN: Není mi do hry.

EVA: Co se ti stalo?

BUBEN: Nic.

ALESSANDRO: Oho, věc je v nejlepším a máme přestat?

BUBEN: Ba právě. Kdyby vás někdo viděl, řekl by, že jste do sebe zamilováni.

ALESSANDRO *se směje*: Měl by pravdu jen zčásti.

BUBEN: Z poloviny?

ALESSANDRO: Jen potud, že Eva přichází do věku milenek.

BUBEN: Ale vy jste již svá milenecká období překročil?

ALESSANDRO: Ale kdež, počítám svůj věk vždy od počátku příhod.

BUBEN: Kdyby vás tak viděl Tycho!

ALESSANDRO: Nu?

BUBEN: Přidal by se k vašim odpůrcům.

EVA: Morone může být posuzován jen podle svých prací!

BUBEN: Já vím, já vím.

ALESSANDRO: Proboha, mlčte přece, nebo vás v tu chvíli chytím.

EVA: Za slovo?

ALESSANDRO: Kolem pasu.

BUBEN: Pozor, pozor, panečku. Copak jste to říkal o neviditelnosti? Nezmenšil jste se ani o vlásek.

ALESSANDRO: A ani o vlásek se nezmýlím. *Uchopí Evu za ruce a klekne před ní. Vchází Anna Koryčanová. Eva se vymaní.*

ALESSANDRO: Poznávám váš krok, vím, kde stojíte. Věru, je stejně snadné uchopiti dívku v zápěstí jako kord za jilec.

EVA: Vy jste pošetilý! Klečíte před mou matkou.

ALESSANDRO: Je to pravda? Paní Anna Koryčanová pracuje do páté hodiny. Jestliže vyšla, vrátil se hrabě Martin z kaple. Je tomu tak?

Pomlčka. — Ženy exeunt. Paní dotčena, Eva v rozpacích.

BUBEN: Konec hry. Jářku, přestaňte, sejměte pásku. *Smích.* Vždyť odešly.

ALESSANDRO: Tak, to jsem ale provedl hloupost!

BUBEN: Proč? Eva po vás snad trošičku blázní — nu, to ona po každém.

ALESSANDRO: Eva? Ani zdání, brachu!

BUBEN: Ne? *S radostí.* Co vás tedy mrzí?

ALESSANDRO: Tvá sestra se pohoršila.

BUBEN: Podobá se, že ano. — Ale vy se nehněváte, Alessandro, co?

ALESSANDRO: Já? Ale kdež, mne se to netkne. Jen abys ty, brachu, neztratil přímluvkyni. Dnes už je pátek.

BUBEN: Pátek nebo sobota, je mi to jedno. Mé věci ne-souvisí s kalendářem.

ALESSANDRO: Chci dnes odjeti do Bologne.

BUBEN: Ach, do Bologne! — Panečku, jsem si jist, že vás zde budou prosit za odpuštění a že císař ještě rád odvolá svoji urážku. Prosím vás, takoví matematikové, takoví hvězdáři! Nevidí si to na špičku nosu.

ALESSANDRO: Buď jak buď, můj výpočet je správný.

BUBEN: Přál bych si vidět, jak se budou tvářit, až nastane předpověděné zatmění.

ALESSANDRO: Jsi však na holičkách.

BUBEN: Dočista snad ne, a kdybyste se přimluvil —

ALESSANDRO: Nesmysl. Pospíchám.

BUBEN: Alessandro!

ALESSANDRO: Jsem už syt tvé nerozhodnosti, vždyť ani nevíš, co chceš.

BUBEN: Být s vámi.

ALESSANDRO: Dobrá, venku stojí dva koně. — Nuže, ano či ne?

BUBEN: Hrabě mi odepřel částku, o kterou jsem ho žádal.

ALESSANDRO: Nemohl jinak.

BUBEN: Vy si myslíte, že pro to měl důvod?

ALESSANDRO: Velmi dobrý.

BUBEN: To bych jej rád znal.

ALESSANDRO: Můj bože, hrabě je přece chudý jako chrt.

BUBEN: Chudý, hrabě že je chudý? Vždyť má pět tisíc jiter půdy! Pět tisíc jiter a peněz, že sám ani neví kolik.

ALESSANDRO: To je ovšem jiná. Nu, tím lépe.

BUBEN: Kdybych měl desátou částku toho, co vydával, mohl bych zůstat rok v Itálii.

ALESSANDRO: Eh, nemluvme o cizích věcech.

BUBEN: Cožpak, prosím vás, ztratil své zboží? Zabavili mu je?

ALESSANDRO: Nevím. Je v tísní. — *Pomlčka, je slyšeti kroky.* — Slyšíš? Přechází podél svých prázdných truhlic. Strážil by je méně obezřele, kdyby byly plné. Chudinka, přišel o všechno. Ztratil míru. Je potřeš-těn.

BUBEN: Ne, mluví jako jindy, snídá, chodí do kaple, má dobrý spánek.

ALESSANDRO: Zbláznil se. *Pomlčka.*

BUBEN: Ano, přechází.

ALESSANDRO: Neliší se od svého bratra.

BUBEN: Jděte k šípku, Martin a Michael. *Směje se.* Jářku, buď jste se rozhodl, že mě dnes budete plnit údivem, nebo se vám něco přihodilo.

ALESSANDRO: Rozhodl jsem se odejít, a jestliže zůstanu, nebude to proto, aby ses divil, hlupáčku.

BUBEN: Alessandro, víte, jak vás mám rád.

ALESSANDRO: Třesky plesky! S tím si na mne nepřiďteš.

BUBEN: Co vám není zas vhod? Nemohu ani říci, že o vás stojím.

ALESSANDRO: K řasu se slovíčky tolikrát omílanými.

BUBEN: Jak mám s vámi mluvit? Co chcete?

ALESSANDRO: To, co právě mám. Svou tvář, svého ducha, chvíličku zdraví, dobrou smrt.

BUBEN: A vaše práce?

ALESSANDRO: Toť jeden ze způsobů štěstí.

BUBEN: A vaše milenky?

ALESSANDRO: Toť druhý a třetí.

BUBEN *směje se*: Vy lehkomyslníku!

ALESSANDRO *směje se*: Vy mudrci!

BUBEN: Myslím, že mě nakonec přece do té Itálie dovolí. *Volá.* Anno! Prosím tě, jenom na chvíli. Anno! Čert ví, kde vězí. Anno! *Vejde Anna Koryčanová.* Už jsem měl strach, že ses rozhněvala.

ANNA: Proč bych se hněvala?

BUBEN: Nu, pro tu hloupou hru.

ANNA: Ach ne —

BUBEN: Já říkal, že ne. Miláčku, prosím tě, Alessandro dnes odjíždí, přimluv se u hraběte, abych mohl jeti s ním.

ANNA: Mluvila jsem již o tom, ale odmítl. — Pokud pak jde o moje vlastní mínění, jsem v té věci s manželem zajedno. *Pomlčka. K Alessandrovi.* Přeji vám cestu beze zlých příhod a šťastný návrat do Vlach.

ALESSANDRO: Má Itálie, hraběnko, se stře až k tomuto domu. Sleduje běh slunce a je širá jako jeho záření. Byl jsem zde doma.

ANNA: Jen z malé části.

ALESSANDRO: Nikoliv. Odcházím váhavě. Můj klobouk dobře nesedí a plášť je těžší než sukno, z něhož byl ušit. Byl bych rád, aby jel Ondřej se mnou. — Bolognská universita zve vašeho bratra a mého přítele právě tak naléhavě jako mne. Dovolte mu to. Vrátime se co nejdříve.

ANNA: Myslím, že je věc již rozhodnuta.

BUBEN: Však on by si dal říci.

ANNA: Hrabě Martin? Nu, zkus to.

BUBEN: Toť se ví!

ANNA: Ty jsi jako malý chlapec, Ondřeji. Může být při vážné práci k něčemu kloudnému? Já myslím, že ne. *Pomlčka*. Zde, pane, už nenajdete pomocníků. *Pomlčka*. Hleďte si italského díla tak horlivě, jako my boha a pokoje.

ALESSANDRO: Rozumím těm zdvořilostem jenom maličko. Řekněte mi to naplno, hraběnko. *Povýšeným hlasem*. Prosím vás, pane Bubne, vyjděte.

ANNA: Zůstaň!

Buben váhavě odchází. Pomlčka.

ALESSANDRO: Proč jste tak přísná?

ANNA: Rozhodla jsem se.

ALESSANDRO: Dříve, než jste splnila svůj slib!

ANNA: Co jsem vám slibovala? Nic, dočista nic. Ta žena, která řekla, že přijde za milencem, to jsem nebyla já, to já nemluvila, to byl cizí hlas. Podobá se, že mě bůh zkoušel.

ALESSANDRO: Doposud váháš, doposud pochybuješ, ty nejmladší sestřičko lásky? Bůh se nehněvá.

ANNA: Jsem příliš hříšná, abych dohlédla k nebi. Můj hlas se třese hanbou a není slyšán. Jsem příliš hříšná, abych zaslechla tichounký vzdech a zalkání duše.

ALESSANDRO: Miluji tě.

ANNA: Neuhájím svého stínu v přívalu světla. Nejsem s to uhájiti své viny v přívalu štěstí.

ALESSANDRO: Má přítelkyně, má krásná bludařko, má odpadlice!

ANNA: Ne! Ne! Řeči, propůjč mi výraznější zápor, než hýkají má ústa. Příkladové svatých, skytněte mi sílu, abych vytrvala. Chci potlačití svou hříšnou lásku! Chci se vyznat ve veřejné zpovědi, chci křičet o svém provinění do síně služek!

ALESSANDRO: Jsi uchváčena a všechny hlasy tvé duše volají současně. Krása sama vykupuje a nežádá si vykoupení. Žel, ta spanilá tvář tě neuchvátila. Nerozeznáváš v pohodě hlasů ani loutnařovu loutnu ani hlas zpěvákův. Nechť zní! Nechť zní hlasitěji!

ANNA: Jdi pryč! Jdi pryč!

ALESSANDRO: Neviňátko, sotva ses dotkla sandálů lásky. Vždyť jsi ani včera nepřišla! Čekal jsem nadarmo.

ANNA: Neměla jsem síly plniti slovo. Jsem nevěrná manželu a nevěrná své lásce. Moje modlitby minuly boží dlaň a klesají v hloubkách nebe.

ALESSANDRO: Neobviňuj se, nepřemýšlej, nevyslov leč to, co ti vnuká tvé srdce.

ANNA: Milovala jsem tě!

ALESSANDRO: Ach, sotva hlesnutí na můj křik.

ANNA: Ne! Nemohu býti prinucena, abych tě následovala. Budu se bránit!

ALESSANDRO: Rychle, koně jsou osedláni.

ANNA *křičí*: Martine! Martine Koryčane! Chci ti říci — chci ti říci —

MARTIN *vchází se svým bratrem*: Nuže, oč běží? Jaká příjemná novina, miláčku?

MICHAEL *hystericky*: Paní hraběnka! K Alessandrovi. Dobrý den! Proč křičíš?

MARTIN: Nuže, co jsi mi chtěla říci, čeho si přeješ?

ANNA: Prosím tě, abys přikázal panu Alessandrovi del Morone odejít z našeho domu a nevracet se.
Pomlčka.

MARTIN *samolibě*: Vidím, že se chystáte na cestu a tu

vám asi nebude zatěžko uposlechnouti toho rozmar-
ného přání.

ALESSANDRO: Nikoliv, rozmyslil jsem si to.

BUBEN: Vy neodjedete?

ALESSANDRO: Jsem hostem vašeho bratra, hraběte Mi-
chaele.

MICHAEL: Hostem, ty chytráku!

ALESSANDRO: Ještě méně, přejete-li si. *Sluhovi*. Sejdi
dolů a řekni podkonímu, aby sňal s koní postroje
a pustil zvířata, nechť jdou, kam se jim zlíbí. *Hraběti*.
Rozhodnete-li, abych odešel, chci jíti pěšky. Je na vás,
abyste mluvil, pane.

MARTIN *k Anně*: Máš opravdu vážný důvod?

ANNA: Tážeš se mne jako služky.

MARTIN: Nikoliv, jako dámy příliš mladé.

ANNA: Žádám, aby Alessandro opustil náš dům!

MARTIN: Slibuji vám, že se tak stane.

ANNA: Díky. *Exit*.

MARTIN: Porozuměl jsem vašim pracím jen zpola. Ne-
starám se o podobné věci a nebudu o nich soudit.
Není to dávno, co jsem přišel z vesnice, straním se
vašeho shonu, ale účast bratrova je mi zárukou, že vaše
dílo nesměruje proti Písmu.

MICHAEL: Nech toho. Neslibuji si od svého rozumu nic
dobrého.

MARTIN: Oč jde?

MICHAEL: O kůži.

MARTIN: Šašku!

MICHAEL: Odtud se pozná pravý duch.

MARTIN *k Alessandrovi*: Jak jste se choval k mé ženě?
Co jste jí řekl?

ALESSANDRO: Hraběnka je krásná.

MICHAEL: Dále! Dále!

ALESSANDRO: Neodpovím.

MICHAEL: Dále! Dále!

MARTIN *křičí*: Mlč, mlč, mlč!

MICHAEL: Je mi z toho křiklouna nanic.

MARTIN: Prosím tě, přestaň, dej si říci.

MICHAEL: Ta důstojnost je příliš hluboká, sahá mi až po krk. Utopím se v tom. *Vášnivě.* Scípnu na vaši hampejznickou hodnost. *Vybuchne.* Dům hrabat Koryčanů je pelech! Pelech! Pelech!

MARTIN *přidušeně*: Ticho!

BUBEN *se zájímavou odvahou*: Já tomu nerozumím. Platí to obecně, či co jste chtěl říci?

MICHAEL: Nuže, určitěji. Můj bratr uzavřel smilný sňatek! Sňatek s ďáblíci.

BUBEN: To mluvíte o mé sestře?

MICHAEL: Ano, ano, ano!

BUBEN: Vy utrhači, vy chrapouni! *Dá mu políček.*

MARTIN: Vždyť je to blázen.

MICHAEL *sklesle*: To bylo již řečeno.

MARTIN: Budeš to opakovat.

MICHAEL: Vedrali jste se k mým svatým knihám jako příšery. Mučíte mě.

MARTIN: Ty stůněš, Michaeli. Myslíš si na něco jiného a tvůj jazyk sám křičí a sám utrhá —

MICHAEL: Nesnáším vás. Tebe, hrdopýšku, tvou ženu a tebe, ty usmívající se zvíře. *Vybuchne.* Vyjděte! Dej ho vypráskat ze dveří! Neoddychnu si, dokud za ním sám nepřirazím branku. Ven, ven! Pískej si cestou, směj se do hrsti, hvězdáři, alchymisto, svůdce, záletníku!

MARTIN: Nemyslete na odvetu, Alessandro del Morone. To, co řekl, padá na vrub těkavé a neklidné mysli.

ALESSANDRO: Byl jsem s ním deset měsíců a znám jej.

MARTIN: Slýchávám, že se vám dostalo mnohé pozornosti od dvorních učenců, a jsem si jist, že právem.

ALESSANDRO: Není to valné, pane. Císař o mně smýšlí špatně.

MARTIN: Budete se tedy snadno loučit.

ALESSANDRO: Nebyl jsem nikdy trdnomyslný.

BUBEN *vrhá se na rameno odcházejícího Alessandra*: Alessandro!

MICHAEL: Ty, klacku, jsi mě udeřil do tváře.

BUBEN: Prosím vás, promiňte!

MICHAEL: Málo, příliš málo.

BUBEN: To byl jen hloupý rozmar. Moje sestra se vám omluví.

MICHAEL: Hňupe!

ALESSANDRO: Sbohem!

BUBEN: Vím docela jistě, že tím nic nemyslila.

MICHAEL: Budeš-li pak mlčet!

BUBEN: Nic, dočista nic, právě tak jako vy. Jste jenom rozhněvání, jste proti sobě popuzení.

MICHAEL: Dost, dost, dost!

BUBEN: Prosím vás, úpěnlivě vás prosím, chci jíti s mistrem.

MICHAEL: S mistrem! Necením si ho ani trošičku.

BUBEN: Vím, že ho milujete, vím, že budete za ním volat, aby se vrátil. Vaše srdce to rozhodne po chvíli lépe.

MICHAEL: Mé srdce a hlava, kterou políčkují! *S rostoucí zuřivostí.* Eh, grešli za urážku! Alchymistovo zlato za ponížení!

BUBEN *plačtivě*: Proč to říkáte?

MICHAEL: Ticho, ticho, Ondřeji. — Zřekni se ho, zřekni se toho zuřivce, není na něm zbla pravdivého. Láká nás jako podezřelé místo. Zřekněme se ho zároveň s milostí světa. Zřekněme se jeho počtu, který nás unáší, zřekněme se pekelného okouzlení. Ať padají rány na náš hřbet! Ať jsme účastni jiné moudrosti! Ať přijde léto Páně!

ALESSANDRO: Věťřil jsem v tvém duchu zdroj vášnivosti a vír síly. Hle! Dnes si sebou ty vlastnosti pohrávají jako smítkem. Nuže, dej se unášeti, hněvej se, spílej!

MICHAEL: Ještě něco, ještě něco zbývá.

ALESSANDRO: Promrhej dar, jehož se ti dostalo zajisté neprávem. Popuť udidlo bláznivosti, které jsi skousl, popuť udidlo, ať rozeklá tlamu tvé duše.

MICHAEL: Měj se na pozor!

ALESSANDRO: Ba, je to tvůj poslední běh. *Pomlčka.* Či váháš, nevrhneš se dolů ze srázu?

MICHAEL: Zhrublo srdce lidu tohoto a ušima těžce slyšeli a oči své zamhouřili —

ALESSANDRO: Tvá víra je víra v nicotu a beztvarou smrt.

MICHAEL: Ne! V život! V moudrost boží! V Písmo!

ALESSANDRO: Svěřil jsem ti vědění, jako hospodář svěřuje mládenci klíče. Kéž bys je mohl vrátit. Kéž bys mohl vyprázdnit svou hlavu! Kéž bys mohl vytrhnouti ze své duše skvoucí stopu řádu, který tě oslnil! Jsi podoběn nočnímu motýlu, který bloudí za zahlédnutým světlem.

MICHAEL: Má úzkost roste zpříma jako cypřiš. Zahynu. Je po mně veta.

ALESSANDRO: Setrval jsem zde málem rok a tys mi skýtal vše, čeho je třeba hvězdářům a kuchařům zlata.

Společné dílo se blíží ke konci. Zanechávám ti je.

MICHAEL: Nechci! Zříkám se tvého umění.

ALESSANDRO: Zanechávám ti knihu o cestách hvězd a knihu o složení věcí. Střez oheň! Ať tě nepopálí!

MICHAEL: Chceš mě proklítí!

ALESSANDRO: Bloude!

MICHAEL: Chceš mi vnuknouti zatracující znepokojení.

ALESSANDRO: Jsem ti nakloněn. Návidím tě.

MICHAEL: Je mi úzko z tvého přátelství.

BUBEN: Zachovejte si je.

MICHAEL: Vrhá je jako síť.

ALESSANDRO: Učil jsem tě poznávati.

MICHAEL *vroucně*: Mluvils pravdu?

ALESSANDRO: Tvá úzkost se nenasytí žádné pravdy.

MICHAEL: Prahnu po jedině.

ALESSANDRO: Přidrž se řádu, v němž tkví rozum.

MICHAEL: Rozum? *Pomlčka*. Proč se vychloubáš?

ALESSANDRO: Věříš, že se před tebou dělám lepším či šťastnějším, než jsem?

MICHAEL: Zdá se mi, že mě podvádíš. Bojím se, nerozumím ti.

MARTIN: Na tom již nesejde.

MICHAEL: Ty mě posloucháš?

MARTIN: Ano.

MICHAEL: Pak je čas, Vlachu! Hybaj! Hrabě trvá na svém rozhodnutí.

MARTIN: Je čas, abys už přišel k rozumu.

MICHAEL: Vskutku, musím se zmínit o tvé mzdě. *Martinovi*. Jsem bez groše. Poruč mu vyplatit tisíc dukátů. *Pomlčka*. Prohnali jsme své zlaťáky komínem. Nemám nic.

MARTIN: Jakže?

MICHAEL: Ani zbla.

MARTIN: To není možné!

MICHAEL: Nic snadnějšího než to.

MARTIN: Měls dvacet tisíc říšských dukátů!

MICHAEL: Měl.

MARTIN: Což jsi opravdu všechno promrhal?

MICHAEL: Vše. Do posledního grošíku, do posledního zlatého prášku.

MARTIN: To není pravda!

MICHAEL: Koupil jsem měď a rtuť. Dal jsem dvakrát po tisíci knězi Třeštovi, aby je rozdál chudým.

MARTIN: Blbe!

MICHAEL: Tvá žena dělá totéž.

MARTIN: Tolik peněz!

MICHAEL: Máš jich více, než potřebuješ.

MARTIN: Peníze!

MICHAEL: Jsou to peníze těch, kdo pracují. Střez se je počítati!

MARTIN: Nešťastníku!

MICHAEL: Víš, co mě k tomu přimělo? Tvá nádhera, tvé zisky, tvé obchody s lichvářem Sánym. Kolik ze sta ti odvádí? Dej si na něj pozor! Je to liška a vsadím se, že zadržuje víc, než ti dává.

MARTIN: Michaeli, vím, že jsi ještě nedávno prodával vlnu.

MICHAEL: Vlnu? Ovce! Toť oněch sedm dukátů. Vezmi je, Bubne, a kup si péro za čapku, ať je dvůr hraběte ještě nádhernější.

MARTIN: Blbe! Blbe!

MICHAEL: Co se staráš o peníze? Nemáš jich dost? Chceš ještě skvělejší prsteny, ještě nádhernější koně? Vašich deset švýcarských pacholků již nestačí?

MARTIN: Ondřeji, tys mne žádal o něco peněz na italskou cestu. Nemám je. Vydal jsem se. Žel, o nic opatrněji než můj bratr.

ALESSANDRO: Slyšel jsem už příliš mnoho, hrabě.

MARTIN: Nemohu věc déle utajiti.

MICHAEL: Žertuješ?

MARTIN: Pokud se budete smát.

MICHAEL: Ty jsi chudý? Ty nemáš, čím bys zaplatil? Což je tato nádhera jenom naoko? Není to sloupoví z mramoru, nejsou ve tvých sbírkách mistrovská díla? Lžeš! Byl jsi bohat již tehdy, když jsi chodil za pluhem jako oráč. Skrblil jsi, skládals groš ke grošku, dnem i nocí jsi běhal po polích, aby skončila žeň, než přijde bouře. Ty věčný chamtivče, ty že jsi chud?

MARTIN: Ano, rozumím věcem venkova. Miloval jsem pole a práci na polích. Byl jsem šťasten. Byl jsem šetrný a byl jsem zámožný, jako bývá dobrý hospodář.

MICHAEL: Nuže, kde je tvůj poklad?

MARTIN: Rozptýlil jsem jej mezi židy, mezi zlatníky, mezi kupce, kteří lžou. Rozptýlil jsem jej po stolech hostin, po cestách štvanic, po cestě bláznovství tak jako ty!

MICHAEL: Proč se ke mně připodobuješ? Vydával jsem peníze s lehkou myslí, rád a s rozmyslem. Prahnu po jiných věcech, než je statek a nádhera. Jsou mi na překážku. Odřekl jsem se jich.

MARTIN: Jsou lidem na překážku, a přece jim pomáhají.

MICHAEL: Nic o tom nevím.

MARTIN: Býval jsi vždycky nevšímavý.

MICHAEL *prohlíží si bratra*: Můj bože, ten plášť, to vzácné sukno, ten opasek! V Líticích ses odíval jinak. Chodil jsi po domácku a každá prška ti spadla málem na nahý hřbet. Co děláš? *Pomlčka*.

MARTIN: Ano. Uhodl jsi. Proto je mi třeba peněz a zlata a nádhery.

MICHAEL: Chudáku, tvé přezky odstávají a tvůj kabátec je pruhován jako od ran. Při jaké truchlivé koupi jsi smluvil svůj kord? Jdiž mi! Jsi ubohý, jsi stár a tvoje žena se směje.

MARTIN: Ne. Ne. Ne.

MICHAEL: Pošetilče!

MARTIN: Zahrnul jsem ji šperky a věcmi nejkrásnějšími. Zahrnul jsem ji nádherou, kterou pohrdám, ale praví se, že můj dům je první mezi domy knížat. Vnukl jsem jí částečku své lásky. Způsobil jsem, že se usmála. Slyšel jsem její údiv a její díky.

BUBEN: Má sestra vás jistě miluje.

MARTIN: Ano, ano! Jsem si tím mnohdy jist.

ALESSANDRO: Ba věru, hrabě.

MARTIN: Což vám neukázala dveře, když jste ji oslovil? Cožpak to není důkaz, že nedbá lichotek a řečí dobrodruhů?

MICHAEL: Snad, vskutku, máš pravdu.

MARTIN: Nedostává se mi jen peněz. Prahnu po zlatě a všechno ostatní mi bude přidáno.

MICHAEL: Nuže, zastav svůj statek.

MARTIN: Lítice jsou do poloviny již prodlouženy.

MICHAEL: Lítice?

MARTIN: Kupci Sánymu!

MICHAEL: To není možné!

ALESSANDRO: Ano. Zde je dluhopis. Koupil jsem jej.

MARTIN: Vy? Máte zálusk na moji půdu?

ALESSANDRO: Nebuďte tak zhorka nakvašen.

MARTIN: Nyní chápu, proč jste sem přišel. Chcete mi vzít dům a statek. Chcete mi vzít ženu.

ALESSANDRO: Váš dům? Vaši ženu? Což nejsou Florenťanky stejně sličné? Což se nevyrovnají římské paláce vašim stavbám? Přišel jsem do Prahy, aniž jsem znal tvé jméno. Pah, jsi mi k smíchu! To, co mě sem táhlo, byl dvůr alchymistů a hvězdářů, Tycho a Kepler, císař, který se vyzná v umění, jemuž jsem celým srdcem oddán. Praha je hvězdářskou metropolí a já jsem hvězdář.

MARTIN: Nuže, jdi za Tychonem, jdi k císaři a nech můj dům na pokoji.

ALESSANDRO: To není náhoda, že jsem zde uvízl. Vybíral jsem si a tys mi přišel vhod se svými způsoby. Strojil jsi hostiny a sám sis vedl jako poustevník. Tvůj kuchař svede slušnou večeři, ale proboha, co ty o tom víš? Což ses někdy dotkl jídla, jež jsme ti chválili?

MICHAEL: A to tě baví?

ALESSANDRO: Když jsem u vás obědval s Edvardem Kelleyem a s Johnem Deem, hned napoprvé mi padlo do oka tvé podivínství.

MICHAEL: A hraběnka?

ALESSANDRO: Řekl jsem si, že je krásná a že hraběte opustí.

MARTIN: Doposud jsi čekal nadarmo, krvavče.

ALESSANDRO: Nečekal jsem. —

MARTIN: Co tedy chceš, co chceš?

ALESSANDRO: Jsem zvědav na konec.

MICHAEL: To je kruté.

ALESSANDRO: Kruté? Ne, toť filosofův smysl pro závěr. Cítím zde zkázu.

MARTIN: Připravuješ ji, ale ještě se ukáže, kdo s koho.

ALESSANDRO: Ty hrdopýšku, mám v kapse polovinu tvého statku a ty mě vyháníš? Vyhledáváš hádky a chceš mě urážet?

MARTIN: Jaké horší jméno bych ti mohl dát, než je to, které sis sám přisvojil. Jsi lichvář a záškodník. Vpadl jsi do zad muži, v jehož domě bydlíš. To věru dojde podivu a chvály u paní, jíž se chceš zalíbit.

MICHAEL: Vyžene tě podruhé a ještě rozhodněji.

BUBEN: To není pravda!

MICHAEL: Prosím tě, co o tom víš?

BUBEN: Já tomu nevěřím! Já tomu nevěřím!

MARTIN: Přestaň!

BUBEN: Alessandro, proč jim neřeknete pravdu? Vy jste přece nekoupil dluhopis?

ALESSANDRO: Ba ano.

BUBEN: A proč?

ALESSANDRO: Chci mlčet o pohnutkách a o činech, které lidé zpravidla chválívají. Sudťte sami, jaký mi skýtá zisk ten dlužní úpis. Jsem zchystán na cestu a kdo ví, kdy se vrátím. Co v Itálii s tím cárem papíru?

MICHAEL: Vždyť jsi řekl, že zůstaneš.

ALESSANDRO: A přece musím jet. Co nevidět nastane zatmění, které jsem vypočetl, a tvoje nástroje jsou nedostatečné. Dokud se císař po mně nezeptá, Tycho mě nepozve. Co mi tedy zbývá? Mám ztratit příležitost? Mám propást zatmění? Mám si hrýzti pěst, až nastane okamžik, na který čekám po dvě léta a o nějž po dvě léta vedu spor? Ne! Z cesty! Věc již spěchá. Jděte mi k šípku se svými příběhy!

BUBEN: Vidíte, hrabě, co jsem povídal! Alessandro! Kdež by ho napadlo zřici se třeba na chvilku své práce pro peníze anebo pro nějakou ženskou! Ne, na mou čest, kdo na to mohl přijít, že by se ohlížel za naší Annou!

MARTIN: Možná, že mluvíš pravdu. Snad ano a snad ne. *Pomlčka.* A přece ti nemohu věřit. Jsi mrštný jako úhoř a snad jsi pletichář — což já vím, co jsi zač!

ALESSANDRO: Jaké štěstí, že nezávisím na tvém soudu.

BUBEN: Prodejte mu ten zápis zpátky!

ALESSANDRO: Proč?

BUBEN: Proto! Proto! Proto! *Na kolenou před Alessandrorem.*

MARTIN: Co to děláš!

BUBEN: Protože není spravedlivo, abys měl vše. Protože ten papír má cenu polí a domu, který milujeme a jenž se ti nezalíbí.

MARTIN: Dost, dost!

BUBEN: Směň dluhopis! Vrať jej, či lépe roztrhej jej! Vždyť můžeš mít zlata, co srdce ráčí, vždyť jsi jej beztoho koupil za kov, jež jsi udělal.

MARTIN: Ne, to je příliš, prosím jen, abys opět postoupil Sánymu svoji listinu.

ALESSANDRO: To není nejlepší, oč můžeš požádat.

MARTIN: Nechci nic víc.

ALESSANDRO: Dobrá! Bude se však zdráhat koupit ten papír.

MARTIN: Zvýším záruku.

ALESSANDRO: Máš příliš velký strach.

MARTIN: Nechci být v rukou dobrodruha.

ALESSANDRO: Proti tomu jménu nic nemám. Nu, pospěš si. Kdepak ten chlapík vězí? Přiveď ho brzy, nebo si věc ještě rozmyslím.

MARTIN: Dal jsi slovo.

ALESSANDRO: Ano, ano, jen jděte, prosím vás.

MARTIN: Pojď se mnou, Bubne. *Exeunt.*

MICHAEL: Jaká obludná vášeň!

ALESSANDRO: Podobá se tvé vlastní.

MICHAEL: Nesmysl!

ALESSANDRO: Trápíš se, Michaeli, pro tytéž věci. Máte v Čechách věru ohavné způsoby lásek.

MICHAEL: Já že se trápím!

ALESSANDRO: Pro Annu. Pro ženu svého bratra. Víím, že ji miluješ. Tvé odříkání je rub lásky.

MICHAEL: To není pravda!

ALESSANDRO: Tvá snaha poznávati pramení ve strachu před láskou. Ach, jaká ubohá náhražka. Vědění je méně než život. A dílo je méně než život.

MICHAEL: A tvá alchymie a tvé hvězdářství?

ALESSANDRO: Toť koně mého štěstí. Koně, které jsem okoval.

MICHAEL *se směje*: Ty hltoune!

ALESSANDRO: Peněz?

MICHAEL: Ty poberto!

ALESSANDRO: Ticho, příteli, jsi výmluvný jako havran.

MICHAEL: Miluješ jeho ženu.

ALESSANDRO: Ty ji rovněž miluješ.

MICHAEL *hystericky*: Ani slova! *Pomlčka.* Ona tě od-mítla.

ALESSANDRO: Ano.

MICHAEL: A co ti odpověděla Eva?

ALESSANDRO: Netázal jsem se jí.

MICHAEL: Lháři.

ALESSANDRO: Ani zdaleka.

MICHAEL *po pomlčce*: Co jsi se nadomýšlel na svou moudrost a na své vědění.

ALESSANDRO: Nuže?

MICHAEL: Tlacháš jako hlupák a div že jsme tě nevyhodili ze dveří.

ALESSANDRO: Znáám vás velmi dobře. Zůstal jsem klidný, protože ty jsi blázen a tvůj bratr ztratil rozum.

MICHAEL: Máš pravdu. *Vážně*. Urazil jsem tě, Alessandro?

ALESSANDRO: Pah, splatím ti to.

MICHAEL: Ty filosofe!

ALESSANDRO: Ty korouhvičko!

MICHAEL: Proč jsi koupil ten zápis?

ALESSANDRO: Již jsem to řekl. Byl jsem zvědav. Nahlédl jsem do vašich karet. Víím, z jaké hloubky vážíte svoje nesmysly.

MICHAEL: Proč, proč?

ALESSANDRO *se směje*: Řekl jsi, že jsem zvíře.

MICHAEL: Raději odpovídej.

ALESSANDRO: To je i na tebe přehnané.

MICHAEL: Proč jsi koupil dluhopis? Chtěl jsi přivést mého bratra na mizinu?

ALESSANDRO: Chtěl jsem mít na vás vliv, až půjde do tuhého. Jsem přece o poznání lepší než Sány.

MICHAEL: Mluv vážně.

ALESSANDRO: Není nic vážnějšího nad dobrý rozmar.

MICHAEL: Co teď uděláš?

ALESSANDRO: Co mě napadne.

MICHAEL: Odejdeš?

ALESSANDRO: Snad ano, snad ne.

MICHAEL: Kdo by tě zde mohl ještě poutat, Eva?

ALESSANDRO: Hraběnka, Eva, Buben, ty a konečně i hrabě.

MICHAEL: Vše jedním dechem.

ALESSANDRO: Vždyť jste si všichni podobní.

MICHAEL: Lituji, že ti nemohu zaplatit.

ALESSANDRO: Budeš-li pak mlčet! Na mou duši, je ti

dobře, jen když skládáš účty, ty nepodařený marnotratníku.

MICHAEL: Jsou to přece tvoje peníze.

ALESSANDRO: Nepřišel jsem na výdělek.

MICHAEL: To je mi jedno, ale já jsem se zavázal —

ALESSANDRO: Tvé závazky. *Pomlčka.* Vezmi si pero a piš! *Michael poslechne.*

MICHAEL: Tvé štěstí, Alessandro, podobá se štěstí holubů na vašich připražených náměstích.

ALESSANDRO *diktuje, přecházejí*: Na povaze lidské jsou zúčastnění v určitém poměru živlové. U lidí zasmušilých a strašících se převládá element vody a nedostává se jim živlu slunečního, to jest ohně. *Pomlčka.*

MICHAEL: To jest ohně. Dále.

ALESSANDRO: Ve všech mrtvých hmotách, v kovech a v kyzu bývá ztajeno zlato a tak tomu bývá i u lidí nepodobných bohu. Ale všem se dostalo vlastností slunce.

MICHAEL *píše*: Myslíš na lásku boží?

ALESSANDRO: Na soustavu. Piš dále. *Diktuje.* Řečená přirozenost není vždy zřejmá. Za životních zkoušek, které přicházejí od boha, seřadí se sluneční prach čili utajené vlastnosti zlata v řetězce, jež připomínají sluneční paprsek. Když se to stane, docházejí nešťastníci poznání a míru. To pak je smysl všech neštěstí a příhod. Bůh nás jimi navštěvuje, aby změnil to, co je v nás bezcenné, ve zlato. Neštěstí je jeho dmychadlo a bolest jeho žár.

MICHAEL: Není to rouhavé?

ALESSANDRO: Nevyrušuj mě. *Diktuje.* Ti, kterým nebylo dopřáno ohně při zrození, a ti, jichž se stvořitel nedotkl podruhé, budou bodáni zlomky paprsků, to jest jehličkami zlata, a mrouce ve stínu budou zakoušeti nezměrnou touhu po slunci. *Jiným hlasem.* Pozor! To je příliš dlouhá věta. Přečti ji.

MICHAEL: Ti, kterým nebylo dopřáno ohně —

ALESSANDRO: Ano. *Diktuje.* Lidé temní budou prahnouti po znovuzrození, aby nezšileli.

MICHAEL: Nechci pokračovati. Bůh se nezjevuje, leč ve vlastním slovu.

ALESSANDRO: To je tvá živá víra.

MICHAEL: V bibli.

ALESSANDRO: To je tvůj svět.

MICHAEL: Nedám se již okouzlit.

ALESSANDRO: To říkají slaboši na celém světě.

MICHAEL: Myslím na svou nesmrtelnou duši. *Trhá traktát.* Pryč s tvými papíry! Pryč s filosofií, kterou sypeš z rukávu, kdykoliv ti mezi dvojími námluvami zbývá chvilíčka času.

ALESSANDRO: Mluvím s tebou naposled.

MICHAEL: Vskutku?

ALESSANDRO: Tvůj bratr mi řekl, že jsi nemocen.

MICHAEL: Nepotřebuji tvých léků.

ALESSANDRO: Ani pomoci?

MICHAEL: Pociťuji hlubokou roztržku se svými zvyky. Bratrův dům se mi hnusí. Prahnu po bohu a je mi líto zřít se světa.

ALESSANDRO: Neznáš jej.

MICHAEL: Ach, světáku, to jsi ty, kdo mě zmámil. Napodoboval jsem tě.

ALESSANDRO: Já že jsem tě zavedl? Já, nebo tvá láska?

MICHAEL: Běda, volám po lásce boží a moje myšlenky sledují chlípnu ženu. Vidím ji, jak se obnažuje, vidím, jak ji přemlouváš, aby ti byla po vůli. Tys mi ukázal bratrovu choť. Ty mě podceňuješ, tys mě zavedl a bez tebe se již nemohu vrátit. Propůjč mi vědění, jež skýtá jistotu a zaplašuje pochyby. Dej mi nahlédnouti ke kořeni života a k výšinám shovívavého nebe.

ALESSANDRO: Vždyť neslyšíš leč vlastní strach.

MICHAEL: Strach! Učiň, abych rozřešil tu hrůzu. Jímá mě i nyní. Ten hlas vychází z cizího hrdla. Pohybuji mrtvými údy, vidím tvář, jež mi nenáleží. Vidím tělo jménem Michael. *Pomlčka.* Otče náš, který jsi na nebesích, pokyň, ať se vznese srdce žebrákovo zároveň se srdcem velmože života. Dej, ať se má duše spojí

s trupem, ježž opustila. Nechť můj duch a moje tělo je jedno vědomí a jediná vůle.

ALESSANDRO: Neděs se, to, co tě přepadlo, je slabost, jež zároveň s krví odnáší pohled až do středu srdce. *Pomlčka*. Hrůza, můj pošetilče, ti nevyrvala doznání o přátelství. To byla láska, jsme navzájem přitahováni nepodobností, v níž je nevyslovitelná shoda.

MICHAEL: Neřekl jsem, že tě miluji.

ALESSANDRO: Mlčme o tom.

MICHAEL: A přece!

ALESSANDRO *vezme knihu*: Čti na tomto místě.

MICHAEL: Anima humana plena laetitiae est, sed ipsi homines saepe res malas agunt et —

ALŽBĚTA *vcházejíc*: To je on!

MICHAEL: Co chceš?

ALŽBĚTA *zaražena*: Nic. Promiňte, pane, ti lidé se ptají po Moronovi.

ALESSANDRO: Kdo je to?

Žalobci vejdou.

ALŽBĚTA: Já nevím. Nejspíše ti, kterým jste sliboval, kterým jste dlužen, které jste okradl!

MICHAEL: Morone? Hlouposti!

ALŽBĚTA: Ne ne! Nic takového. Ať jim to řekne sám. Vždyť je nestačím odhánět od vrat.

MICHAEL: Tak, spíše bych věřil, že je přivoláváš. Ta služka ti, Alessandro, nemůže přijít na jméno.

ALŽBĚTA: Což je o služku, jen si vyslechněte, co povídají. To je čistý pán, to je učenec! Víte, že způsobuje jalovost dobytka a že uhranjuje?

MICHAEL: Co dělá? Co dělá?

PRVNÍ ŽALOBCE: Blázní, pane. Strojí hostiny pro žebráky. Rozbílí nádobky s vínem.

DRUHÝ ŽALOBCE: Rozvrací manželství, miluje se s měšťkami a svádí poodrostlé děti.

TŘETÍ ŽALOBCE: Je to sodomita a lhář.

DRUHÝ ŽALOBCE: Zná tajemství, jak vzbuzovati lásku. Přivedl moji dcerušku do neštěstí. Je ve spolku s ďáblem.

PRVNÍ A DRUHÝ ŽALOBCE: Vydejte ho soudu, pane! Vydejte ho soudu!

TŘETÍ ŽALOBCE: A jak si zodpovíš, co jsi udělal mně?

ALESSANDRO: Tobě? Vám, vy obludy? Kdo jste? Kde jste se zde vzali? Nikdy jsem se ani neotřel o podobná strašidla! Slyšeli jste, že rozlévám víno a třesu stoly při hostinách, slyšeli jste, že platím po dukátu tomu, kdo napodobuje dobře kohoutka, a přicházíte, abych se nad vámi ustrnul? Ty si jdeš pro uznání? Ty chceš, abych tě politoval? Tobě je líto, že jsi chudý a já bohatý? Chcete mě napřed rozesmát a potom nastavit klobouk?

DRUHÝ ŽALOBCE: Chyba! To je chyba, pane! Dnem i nocí se modlím, aby ti nejsvětější Panna skytla slávu a aby postavila korunu na dosah tvé ruky. Dnem i nocí volám boha a o nic jiného neprosím, než aby tě zasáhl mor o chvíličku dříve, než dojdeš cíle! Až budeš tak bídný, jako jsem já, až bude tvé jméno prázdné slovíčko, až tě vykradou noví a šťastnější hvězdáři, až budeš scípat žízniv a zježen hrůzou, ať ti naposled ještě sežehne rty mé jméno!

ALESSANDRO: Vratislav Budény! To jsi ty, hvězdáři, a s takovou jdeš na svého přítele! Co jsem ti udělal? Ztratil jsi ženu? Já ti ji neodvedl. Chodí tvá dcera s outěžkem? Ten, kdo ti ji svedl, nejsem já!

DRUHÝ ŽALOBCE: Což jsi mě neuvedl v posměch? Nevyvrátil jsi všechno to, čemu jsem učil? Nezmocnil ses pozorování a výpočtů, které jsem s tebou sdělil, nezradil jsi mě? Čím bys byl bez myšlenky, kterou jsem pojal, která je moje, moje!

ALESSANDRO: Jaké myšlenky?

DRUHÝ ŽALOBCE: Říkal jsem, že se nejmenší částčky hmot a tělesa nebeská pohybují kolem pomyslného středu, že rozličnost hmot a rozličnost hvězd udává číslo vyjadřující rychlost a počet vzdálenosti.

ALESSANDRO: Lžeš! Lžeš! To jsou má vlastní slova! Nedovedeš je ani opakovati a zkomolil jsi je. Jsi dvakrát tak starý jako já. Měls dosti času říci to, co sis přál.

- Nyní však již mlč, závistníku, o tom, co prý sis myslel a co jsi prý zatajil až do té chvíle, kdy jsem to řekl já. Já vím, že se ti zdá snadninké, cos četl v mé knize.
- DRUHÝ ŽALOBCE: Nu ovšem, to jsi ty. Vždycky jsi dovedl mluvit a podržeti vrch. Vždycky jsi dovedl lhát a přelstívat. Buď proklet! A ať se splní, co jsem ti přál. Kéž bys zcepeněl na nejstrašnější smrt!
- PRVNÍ ŽALOBCE: Jen zvolna, příteli, nesvolávej smrt dříve, než se skončí muka. Přeji ti dlouhou zábavu s pacholky katovými a potom hranici! Vždyť je to čarodějník! K soudu s ním! Na útrpné právo!
- VŠICHNI TŘI ŽALOBCE: Ať ho potrestají španělští otcové! Do vězení! Na smrt!
- MICHAEL: Zvolna, to je můj dům! Zde odpovídám já. Kdo z vás je soudce?
- PRVNÍ ŽALOBCE: Všichni jsme nešťastníci, již volají po spravedlnosti; soudcové doposud podřimují.
- DRUHÝ ŽALOBCE: Nemám naděje, leč ve svatou církev a v její hranice.
- ALESSANDRO: Jsem dobrý katolík a tento křížek mi dal papež za ochotné služby. Budu jej nosit zjevněji na paměť udavačům.
- DRUHÝ ŽALOBCE: Řekl jste, že ve svém domě si sám zjednáte pořádek. Proč tedy skrýváte toho dobrodruha?
- PRVNÍ ŽALOBCE: Tak dobrý katolík, chráněnc papežův v díře, o níž se dávno ví, že není katolická, ba ani tuze křesťanská!
- MICHAEL: Dost, utrhači!
- PRVNÍ ŽALOBCE: Komu utrám? Přišel jsem málem plačky. Žaluji, že svedl moji dceru.
- ALESSANDRO: Alžbětu?
- PRVNÍ ŽALOBCE: Což musíš přemýšlet, než si vzpome- neš na její jméno?
- ALESSANDRO: Co jsem jí sliboval? Polibky, objetí, která mi splácela, nic víc. U vás se rozumívá lásce jako úřadu, který se zastává až do pozdního stáří. Já o tom mravu však nechci ani slyšet. Moje milenky mě ne-

volají zpátky. Což, ty jsi rovněž přišel sám a tvoje dcera o tom neví? Ano či ne?

PRVNÍ ŽALOBCE: Snad tě má dosud ráda, brání mi, abych tě vyhledal.

ALESSANDRO: Dívky mívají raději milence než lásku, ale to nelze říci o paních.

DRUHÝ ŽALOBCE: Zpustlíku!

ALESSANDRO: Hrabě Koryčan se vrátil. Jděte již.

MICHAEL: Nevíte nic o pûhonech a o císařském soudu?

Je-li vinen, ať pyká! Ať pyká dvojnásob, neboť zlákal i mne a vládne i mou myslí.

Vejde Martin, Buben a Sány.

MARTIN: Odkud jsou ti lidé?

ALESSANDRO: Jsou zdejší, jsou to měšťané.

MARTIN: Podobají se spíše tulákům.

MICHAEL: Ne všichni.

SÁNY: Rozkažte jim, aby se vzdálili. Nemohu před nimi —

MICHAEL: Snad jste mu křivdili, přátelé.

ALESSANDRO: Na tom nesejde, jsem dobré mysli.

MICHAEL: Mám dojem — myslím si, že se vám nedostává —

ALESSANDRO: Chceš jim dát peníze?

MICHAEL: Ne! U všech všudy, ne!

ALESSANDRO: Ba ano! *Hází jim peníze.* Hrabě Michael posílá příspěvek. Nu, sbírejte, a potom ze dveří. Ať jste již venku! Dřív než napočítám tři! *Tleská do dlaní.*

MARTIN: Podobá se, že jsme již všichni uvízli. Co chtěli?

ALESSANDRO: Uváděli jakési výčitky, ale nemají pravdu.

Svět není stár a není přísný.

MARTIN: Kolik je vám let?

ALESSANDRO: Dvacet šest.

SÁNY: Věk větroplachů.

ALESSANDRO: Právě proto mám pravdu —

SÁNY: Ale mlčte přec! Hrabě chce skončit věc s půjčkou. Panečku, my máme jinou práci, než vás poslouchat.

MARTIN: Můj věřitel je srozuměn. Vraťte mu dluhopis, bude vám vyplacena částka, na kterou byl vystaven.

SÁNY: Ano, hrabě.

MICHAEL: Jaká ochota!

SÁNY: Nemohu ani jinak, pane. Hrabě Koryčan je můj dobrodinec. Nerozpakoval jsem se nikdy vyplnití to, co mi přikázal.

ALESSANDRO: Však nic neztrácíš!

SÁNY: Že nic neztrácím? Což by hrabě mohl připustit, abych ztrácel? Což by přivolil, abych dal něco v sázku?

ALESSANDRO: K věci, k věci, příteli.

SÁNY: Jsem chudšas, ale potkalo mě štěstí, že smím sloužit panu hraběti.

ALESSANDRO: Máš mi vyplatiti 30 tisíc dukátů a přijmeš zpět úpis.

SÁNY: Na tutěž částku! Pane, co si to myslíte. Kdybyste prodával celé Lítice, nedostanete již 30 tisíc!

MARTIN: Co to mluvíš?

SÁNY: Časy se změnilly, hrabě, a váš statek není již takový, jako býval. Zpusťl. Obilí neplatí.

ALESSANDRO: Vyžente toho lichváře. Vždyť nenaléhám, abyste platil. Býval jsem často špatným dlužníkem a dovedu býti dobrým věřitelem.

MICHAEL: To je divné. Jak jsi přišel k takovému bohatství?

ALESSANDRO: Získal jsem je ve Vlaších.

MARTIN: Nepřijímám. Chcete si podržeti nade mnou vrch.

ALESSANDRO: Lituji.

MARTIN: Jsem rozhodnut. *Pomlčka*. Chci býti dlužen raději Sánymu než vám. Jakou zástavu si přeješ?

SÁNY: Byl jsem tak rád, že jsem se zbavil úpisu!

MARTIN: Připočti úbytek ceny k druhé polovině statku.

SÁNY: Co mi zbývá? *Pomlčka*. Musím požádati celé Lítice.

MARTIN: Jakže?

SÁNY: A ještě se budu třást o své.

MICHAEL se směje: To věru znamená dobrý obchod.

ALESSANDRO: Nic!

MARTIN: Uvykl jsem rozhodovati sám o svých věcech.
Pomlčka. Podepíši.

SÁNY: Vždyť je to jenom na chvíli. Jenom nakrátko a mezi sousedy. Nuže, hrabě Martin Koryčan se zavazuje splatiti do měsíce úhrnnou částku 30 tisíc dukátů — jinak propadne statek a přejde do vlastnictví podepsaného kupce Sányho. — To bych si věru ani nepřál.

MICHAEL: Ty dozajista nikdy nezchudneš.

BUBEN: Kdybych vám směl poradit.

MARTIN: Nevzdaluj se ode mne.

SÁNY: Já vím, že je to zbytečné, ale mezi kupci se to tak dělá.

ALESSANDRO: To jste se obrátili na pravého!

SÁNY: Dlužník kupuje a věřitel prodává.

MARTIN: Ukončeme to. Vysázejte peníze na stůl.

SÁNY: Jak jinak, pane. Počítá. To je peněz! Jeden, dva, tři, čtyři — nekoupil byste za tu částku dům? Či usedlost blízko Prahy? Maličký zámek se zahradou, které není rovno?

MARTIN: Je to tak správné?

Z Alessandrova váčku vypadne několik mincí.

SÁNY *sbíraje peníze*: Vždyť jde o hotový poklad. *Padne na kolena.* Pane, tvůrce všehomíra, je to pravda! Není nad něho většího člověka. Ani král, ani císařové. Je tomu tak. Milosti, učiňte mě pacholkem při svém dvoře. Dovolte mi, abych rozdmychával váš oheň.

MARTIN: Šlíš, Sány? Vskutku, vaše přítomnost, Morone, rozběsňuje.

SÁNY: Dovede proměňovati kovy ve zlato!

ALESSANDRO *se směje*: Příliš brzy!

SÁNY: Vidíte, vidíte! To je zlato. Poznávám je. *Kouše do zlatáku.* Nemohu se mýlit.

MARTIN *s přemáháním*: Co na tom, blázne.

SÁNY: Vidíte nápis? Líc a rub peníze? Čtěte! *Dosud na*

kolenou. Ve jménu otce i syna i ducha svatého! Toť měďák, který je z ryzího zlata! Zlatý groš!

MARTIN: To není možné.

SÁNY: Chtěl bych být sluhou při tvém dvoře.

ALESSANDRO: Vždyť je to jenom dětská hříčka.

MARTIN s přemáháním: Ovšem, alchymisté nesvedou nikdy nic vážného.

MICHAEL četl v knize: Je to proti úradku božímu, jenž rozdělil vzácné od sprostého.

ALESSANDRO: Záměr boží jest, z obojího podržeti jen první.

MICHAEL: Kdož ví. — Ale odpověz mi určitě, proměnil jsi nějaký kov?

ALESSANDRO: Ne, ale snad již zítra se mi to podaří.

MARTIN vyhrkne: Podvodníku!

SÁNY: Cožpak to není pravé zlato?

ALESSANDRO: Nebudte nespravedliv!

SÁNY: Podvodníku! *Pomlčka*. Ne, zšílel jsem. Dal jsem si namluviti pitomost. To je zlato! Půjdu k císaři.

Zahrne tě poctami. Budeš mít, co se ti zezdá.

ALESSANDRO: Táhni, hlupáku!

SÁNY: Nemohu, nehnu se z místa. Půjdu za vámi.

ALESSANDRO: Klid se!

SÁNY: Císař vás vsadí do věže. Bude vás mučit.

ALESSANDRO: Dovolte mu, aby odešel. *Vystrčí ho*.

MARTIN: Je to pravda?

ALESSANDRO: Skoro.

MARTIN: Zdá se mi to nemožné.

ALESSANDRO: Co je nemožné?

MARTIN: Zlato! Proměna kovů!

ALESSANDRO roztržitě: Ach tak.

MARTIN: Vy se opravujete. Byla to lež?

ALESSANDRO: Arciže. *Opět se zájmem*. Vy máte pochybnosti? Pah, budete obrácen na víru.

MARTIN: Kdyby tomu bylo tak, jak praví ten blázen, přivodil byste úplný převrat.

ALESSANDRO: Ale ne. Bude to výsledek dlouhých prací a je očekáván po celém světě.

MARTIN: Ano. Ve věcech majetkových ano. Ten, kdo je bohat, šel by zítra o žebrácké holi.

MICHAEL: A kdo je chud, může na obrátku zbohatnouti.

ALESSANDRO: Co zde ještě chceš?

SÁNY *u dveří*: Nic, čekám, až domluvíte.

MARTIN: Kdyby tomu tak bylo.

ALESSANDRO: Nuže!

MARTIN: Nikoliv, nikoliv.

ALESSANDRO: Přejete si něco?

MARTIN: Ne. —

ALESSANDRO: Domníval jsem se, že chcete něco říci.

MARTIN: Ano. *Pomlčka*. Chci říci. — Chci vás prositi na kolenou. — Jsi velkomyslný. — Jaká bída, že jsem ti nedůvěřoval. —

BUBEN: Vsadil bych se, že si tropíte žerty.

MICHAEL: Ovšem, ovšem, že ano.

BUBEN: Přestaňte, mám strach.

MARTIN *klečí*: Pro utrpení Beránka, pro bídu starců!

MICHAEL: Martine!

ALESSANDRO: Hrabě! Hrabě!

MARTIN: Nevěřil jsem a spílal jsem ti, a přece mě nikdo nemůže zachránit než ty!

ALESSANDRO: Co chceš? Mám Sánymu vzít, co jsi mu před chvílkou znovu prodal?

MARTIN: Ne, ne, ne!

ALESSANDRO: Nerozumím ti.

MARTIN: Chci všechno! Bohatství! Svou ženu! Zlato, zlato, zlato, jehož jsi pánem!

ALESSANDRO: Co povídáš?

MICHAEL: Blázní!

MARTIN: Za deset dnů pak splatím dluhy.

MICHAEL: Čím je splatíš?

MARTIN: Zlatem alchymistovým.

MICHAEL: Mluvíš nesmysl.

MARTIN: Chci s vámi vejíti ve spolek. Chci býti bohat.

Učinil jsem váš hřích svým hřichem. Musím jíti s vámi.

ALESSANDRO: Nemám zlato.

MARTIN: Nelžete, ten groš byl zlatý. Cožpak se mohu

mýlit? Což se může v té věci mýlit Sány? Což byste jinak kupoval nazdařbůh zástavy? Vy přece nejste šílený!

ALESSANDRO: Ne, ne, ne! Nechci, abyste si myslel něco podobného. Neumím dosud proměňovati kovy.

SÁNY: To není pravda!

MICHAEL: Proč to zapíráš?

ALESSANDRO: Vezmi vás všechny ďas!

MARTIN: Neodpírejte mi pomoci! Musím jít s vámi.

MICHAEL: Do komnaty smrti. Do sklepení, kde opadává zlato ze zdiva, kde opadává zlato do tratoliště krve, jež se stře od stěny ke stěně.

MARTIN: Chodíval jsem s psicí mezi poli a modlil jsem se. Ježíš Kristus stál ve středu nebes a bylo slyšeti tichounké hřímání. Jaro a léto přecházelo v jistotu sklizně. Byl jsem hospodář, který se nestraší.

MICHAEL: Probuď se! Vstávej! Jaký to prokletý spánek.

MARTIN: Nemohu. Pozbyl jsem štěstí býti sám. Láska mě odsuzuje sledovati ženu. Zůstávám s ní v tomto čeledníku, v tomto městě, kde to čpí zradou a smrtí. Jsem jako had, jenž vsoukal do své útroby srnu a nemůže se hnout z místa.

MICHAEL: Pošetilče!

MARTIN: Víím, že ji milujete. Oba jste do ní zamilováni. *Směje se.* Jakž by ne. Víím to. Zním její pevnost. Poslala vás k čertu. Má přítelkyně, má paní, má dívka!

ALESSANDRO: To je přece pro vás dobrá zpráva. To vás nepobláznilo.

MARTIN: Eh, nerozumíte mi. Nemůžete mi porozumět.

MICHAEL: Velmi dobře.

MARTIN: Vrátil jste mi opět naději. Nuže vyplňte ji. Vyplňte to přání.

ALESSANDRO: Jaké přání?

MARTIN: Zlato!

ALESSANDRO: Přisámbohu, nemám je po kapsách. Dejte si zajít chuť.

MARTIN: Teď se mi nevymkneš.

ALESSANDRO: Slyším vás nerad takhle mluvit. *Tasť kord.*

Ještě před hodinou jste mě posílal kamsi na galeje, a teď mě chcete držet násilím?

MARTIN: Strpení.

ALESSANDRO: Vari!

MARTIN: Nechci se s vámi měřit.

ALESSANDRO: Pusťte, ať vyjdu.

MARTIN: Přinutím tě, abys pracoval pro mne. Chci, abys mě zanesl zlatem. *Pomlčka.* Ty znalče pekel, ty arcidáble, ty zastíněný strůjče nádhery! Obrát strusku a hlínu ve zlato. Dej, ať oblaka dští zlaté krůpěje. Prosím tě! Jsem nejposlednější z těch, kterým byla odepřena ženina láska a zboží a spánek a hlas. Nalož se mnou, jako se nakládá se žebráky. Hoď mi svůj váček. Ať zazní, ať cinkne u mých kolenou. Dej sem své zlato! Ještě palčivé, ještě řeřavé, ještě tekoucí! Dej sem své ohnivé zlato, aby se má ruka připálila jako beraní hnáty, jako hnáty hříšníků, jako ďábel-ský pazneht.

BUBEN: Hrabě!

ALESSANDRO: Přestaňte!

MARTIN: Svou duší!

Scéna druhá

Světnice hraběncina.

TŘEŠT: To je slabost srdce. Uvedla jsi příhody vzneš-ných paní. Hanbu, zhrzení a pád, pláčeš, ale nerozezná-vám ve tvých nárcích nic, co si žádá odpovědi.

ANNA: Což jsi mi neporozuměl?

TŘEŠT: Víím, proč jsi mě zavolala. Chce se ti hovoru, za něhož stékají sladké slzy. Prahneš zmenšiti svou vinu před bohem a já mám býti svědkem tvé malátnosti. Já, kněz, mám dosvědčiti, že ti ubývá sil, když padne pouhé jméno lásky, žes bojovala dobrý boj a vposled zoufající přece podlehla.

ANNA: Žel, lidská srdce nejsou ze spěže. Vždyť i k tobě

přistupuje anděl pokušitel. I ty hřešíš, i ty prahneš po slovíčku útěchy.

TŘEŠT: Modlím se, aby mi bůh propůjčil sílu nazývati hříchy jmény hříchů. Modlím se, aby mě božská spravedlnost zdrtila těžkým životem, vazbou a mučidly těla, aby se má duše zděsila věčné smrti, abych již klopýtající byl stržen uzdou anděla. V tu poslední chvíli ať se ozve vůle, kterou vdmychl stvořitel, a ať je slyšán hlas Desatera zákazů a jediné Věřím v boha.

ANNA: Prosím tě z celého srdce, neodcházej! Pomoz mi vyváznouti.

TŘEŠT: Nejsem prostředníkem božím.

ANNA: Již dávno nejsem katolička.

TŘEŠT: Dávno?

ANNA: Od své svatby.

TŘEŠT: Špatný začátek!

ANNA: Chci věřit. Chci se zachránit. Tvou pevností, pevností, která nepopustí ani o píď.

TŘEŠT: Hle, slovo, jež ti přichází na pomoc. Buď pevná, neboť musíš. Složila jsi slib věrnosti a slovo tě zavazuje až po samu smrt. Musíš! Bůh ti to přikazuje.

ANNA: Musím. Chci tomu ze vši své vůle.

TŘEŠT: Ani zdaleka nepomysli na Alessandra. Je ti to zakázáno! Nesmíš se dotknouti jeho ruky, nesmíš na něho pohledět!

ANNA: Odejde. Prosila jsem manžela, aby jej vyhnal. Slíbil mi to. Ještě dnes dostojí v slově.

TŘEŠT: Nuže?

ANNA: Vrací se mi dobrá naděje. Zhostím se svého stínu, své strašné lásky. Svě slabosti, svých muk. Tma, kněže, nabývala podoby Alessandrový, jeho tvář se znásobovala každým soumrakem a přeskakovala z hlavy na hlavu, když lidé přecházeli pod mými okny.

TŘEŠT: Nemluv o něm! Od té chvíle nesmíš o něm promluvit.

ANNA: To vše se již nevrátí?

TŘEŠT: To závisí na tvé vůli. Musíš způsobiti, aby zaniklo vše, co se protiví božímu zákonu.

ANNA: Kéž by byly moje skutky úměrné mému odhodlání.

TŘEŠT: Bůh nesoudí podle skutků. Neboj se, sama spravedlnost je přemožena láskou boží.

ANNA: Díky! Díky!

EVA: Vejděte, však vás neukousnou.

KISCH: Já vím, ale takhle se nechodívá, chce-li člověk udělat dobrý obchod.

EVA: To vím také.

KISCH: Odložme to na zítřek.

EVA: Vy strašpytle! Vždyť pro vás poslala.

KISCH: Ten kněz! To je pravý poberta. Zhltl by nejraději všechno sám.

EVA *hlasitě*: Přivedla jsem vám klenotníka Kische.

KISCH: Jenom abych nepřišel nevhod.

ANNA: Jdeš mi něco prodávat?

KISCH: Jak jinak, hraběnko. Řekli mi, že mě voláte.

ANNA: Teď nemám čas.

EVA: Tu to máme.

KISCH: Počkám. —

TŘEŠT: Přichází příliš často.

KISCH: Jen mi dopřej, abych učinil ty ruce ještě krásnější, než jsou.

TŘEŠT: Tvůj slib? Marnost a marnivost! Vedeš si jako bezbožnice.

ANNA: Odmítla jsem dary svého muže, ale teď, když jsem se obrátila, chci je opět přijmouti.

TŘEŠT: Jaké jsou tohle způsoby? Jářku, pamatuj se.

EVA: Bezpochyby to jsou způsoby kněžské.

KISCH: To jsou řeči do prázdna a řeči bez podkladu. Jakýpak hřích. *Anně*. Přičiním se, abych našel ještě krásnější kameny.

ANNA: Nechci tvému přičinění důvěřovati.

KISCH: To je chyba.

EVA: Rozumí prý opravdu všemu druhu perel a chryzoprasů a démantů.

KISCH: Nepochybuji, že máš pravdu, když mě plísniš, ale v té věci nade mne není.

TŘEŠT: Myslil jsi již někdy na jiné věci?

KISCH: Zhusta. Můj zpovědník mi říkává, abych nepřeháněl.

TŘEŠT: Tvůj zpovědník?

EVA: Jsi usazen.

KISCH: Pořádná víra a pořádná církev nám nebrání, abychom nejedli ze všech stromů, na nichž není vroubek. Skýtá nám obranu před hříchy a není přísná, leč na bludaře.

TŘEŠT: Kdopak má tak málo studu jako ty.

KISCH: A ještě jsem se zdráhal vejíti. Nebýt těch látek, těch gobelínů a těch skvostů, které mohou být zítra kdoví kde.

TŘEŠT *roztřepává látky*: Tvůj rubáš bude věru nádherný. Vidím již červy tygrovati jeho nach a škorpiona, který vyhlédá z tvé očnice.

KISCH: Ale říkej si, co chceš, takové látky nenajdeš po celém světě.

EVA: Co je na tom zlého?

TŘEŠT: Vše, barva, která se vyvyšuje, křiklavá bláznivost a drahota. Je tkána na osnovách hanby. Je hnusná jako zuby oběšenců.

ANNA: To ti uklouzlo pěkné přirovnání.

TŘEŠT: Nezastavuj se na půl cestě.

ANNA: Činím, seč jsem. Chci mu být vděčná.

TŘEŠT: Rozdala jsi něco chudým, ale máš stokrát víc.

KISCH: Kdyby tomu bylo jinak, kdež bychom se dnes spolu svářili? Snad u prokurátora, což? Ten chlapík má peněz a duši stejně nesmrtelnou jako hrabata.

ANNA: Mlč!

KISCH: Proč se nebrání?

TŘEŠT: Jak můžeš mysliti, že se nebráním?

KISCH: Čím?

TŘEŠT: Mlčením.

KISCH: To není nebezpečné.

TŘEŠT: Vidím na vlastní oči, jak se ti snižuje hlava, utrhači.

KISCH: Na čem ti utrhám? Co na tobě mohu utrhnouti?

ANNA: Ticho, Kischi. Jdi, odkud jsi přišel!
KISCH: A moje zboží?
ANNA: Kupuji je.
KISCH: Vše? Beze zbytku? Tak, jak leží?
EVA: Nu, toť se ví, to se ví! Vždyť to přece slyšíš.
ANNA: Vyjímám jen tuhle čelenku.
EVA: Proč?
ANNA: Je příliš nádherná.
EVA: Ale kde, není! Ta se mi právě nejvíc líbí!
ANNA: Co stojí?
KISCH: Hned to spočítám.
ANNA: Peníze ti dá hrabě.
KISCH: Ach, milý pane bože, určí si sám cenu a už vidím,
že bude o polovinu menší než ta, kterou žádám.
ANNA: Pojďme k němu.

Scéna třetí

*Jeviště se zvolna otáčí, herci jdou, nesouce
Kischovo zboží.*

ANNA k Třešťovi: Tvůj rozum je velmi pomalý.
EVA: A o paních toho ví pramaličko. Kde by to také
nabral.
ANNA: Věci nehřeší.
TŘEŠŤ: A přece to byla zkouška.
ANNA: Znáám těžší zkoušky.
EVA: To nic není. Vsadím se, že mi otec dá ten zbyteček.
Bylo by jej škoda vrátit. Ale je to těžké. Hola, strýče
Michaeli, tatínku! *Vcházejí.* Otevřte nám. Koupily
jsme plno krásných věcí. Zde jsou, čelenka, gobelín,
čtyři prsteny, 7 loket látky a tady ten burnus. Nu,
ale nejkrásnější je ta čelenka. To je drahocenná
práce. A víš, že ji matka nechce?

Anna je překvapena, že Morone neodešel.

MARTIN k Anně: Až později.
MICHAEL: Kdo to koupil?

- KISCH: Hraběnka Koryčanová. Kdo jiný má kupovati než paní?
- MICHAEL: To je moudré, Kischi. — A teď, když jsi prodal, kupuj. Dám ti padesát svazků ze své knihovny. Každý po zlatáku!
- EVA: Ty prodáváš knihy?
- MICHAEL: Omrzely mě.
- TŘEŠT: To je bláznovství.
- MICHAEL: Nemíti docela nic — to je to pravé. Budeme si zpívat tam, kde jsme jindy věšeli hlavu.
- MARTIN: Opru se tomu nesmyslu.
- KISCH: Jakému nesmyslu? Zdá se mi, že je jen cena poněkud přemrštěná.
- ANNA: Nesmysl.
- BUBEN: Já jí to řeknu. Já jí řeknu pravdu.
- MARTIN: Zakazuji ti to!
- BUBEN: Jaký je z toho prospěch? Vy jste ztratili rozum.
- MARTIN: Již nazítří budu mít zlata, co srdce ráčí.
- KISCH: Co říkáte, pane, mám jít k vašemu správci, aby mi zaplatil?
- EVA: A čelenka, je moje či ne?
- MARTIN: Ne.
- EVA: Opět se na mne nedostalo.
- ANNA *jí dává náramek*: Vezmi.
- MARTIN: Vy jste ji sama učivala držeti přání na uzdě.
- ANNA: Nejsem však podkoní proseb. *Pomlčka*.
- MARTIN: Chtěl bych se vám něčím zavděčit. — Slyšel jsem, že jsi koupil arabského koně. Slyšel jsem chválit to zvíře. *Pomlčka*. Přiveď je do mé stáje. Kupuji koně. Je váš, paní. *Pomlčka*. Můj správce ti zaplatí do tří dnů.
- ANNA: Kůň? Venku se toulá osedlaný kůň. Jsme tu bezmála jako na pastvisku nepotřebných koní.
- KISCH: Děkuji, hrabě. Děkuji, hraběnko. Sbohem, pánové.
- EVA: To je Alessandrův mimochodník.
- MARTIN: Poprosil jsem mistra, aby zůstal. Jeho práce *pomlčka* získala důvěru nás všech. Přinese požehnání.

TŘEŠŤ: Požehnání!

ANNA: Důvěru!

BUBEN: Bude tu opět veselo.

EVA: A to se ví, že ano.

BUBEN *oknem ven*: Chytněte toho koně.

EVA: Tak, do stáje s ním. Do té ne. Raději do dřevěné, ta je teplejší.

TŘEŠŤ: Vyved'te Vlacha ze dveří! Vyštvěte ho smečkou!

MARTIN *po pomlčce*: Kdo zde rozkazuje?

TŘEŠŤ: Zákon.

MARTIN: Tvé mravy se neshodují s mravy, které mám na mysli.

TŘEŠŤ: Chceš, abych odešel?

MARTIN: Zůstaň, dovedeš-li držet jazyk za zuby.

TŘEŠŤ: Jdu. — Kdyby vrtkavost starců vedla válku s vůlí dítěte, jež sotva procitlo, kdo myslíš, že by zvítězil?

MARTIN: Eh!

TŘEŠŤ: Dej bůh, aby zvítězilo dítě.

DĚJSTVÍ DRUHÉ

Scéna první

Alessandrova světnice.

ALESSANDRO: Taková hezká holka, na mou duši bych se vztekl!

ANDREA CARAVAGGIO: Já vím, já vím. *Pije.* Ty jsi náramný podělkář. Ale to není vše.

ALESSANDRO: I čerchmanta!

ANDREA: Jakéhopak čerchmanta. Zavřela ti pěkně před nosem a utřel jsi hubu.

ALESSANDRO: Ale nemohu přece spávat sám! *Směje se.* To je psí zvyk.

ANDREA: Otaž se mne na radu.

ALESSANDRO: Tebe? Bubne, jak by to řekl náš hrabě Michael? *Směje se.* Takového nevěstkáře, takového hampejznického převora?

ANDREA: Mám v záloze moc dobrý příklad.

ALESSANDRO: Kde a jaký?

ANDREA: Ve své hlavě a to víš, že není z bible.

ALESSANDRO: Co tomu říkáš?

ANDREA: O nešťastném milenci.

BUBEN: Ale nic, to nemá trvání.

ALESSANDRO: Na mou věru, aby se s vámi d'as srozuměl!

ANDREA: Já mu rozumím. Chce říci, že to přejde.

ALESSANDRO: Eh, dopalují ho příhody, ve kterých není aspoň krůpěj věčnosti. Ano nebo ne? Jářku, v Čechách musí být ve všem nějaká pravda pravdoucí, vem kde vem.

BUBEN: Vždyť žertuješ, to přece nebyla žádná láska.

ALESSANDRO: Má prateta mluví skoro tak jako vy.

ANDREA: Dej jí pánbůh zdraví a nechte toho.

ALESSANDRO: To bývala nádherná hřišnice, ale od času, kdy se pocítila babou, mele páté přes deváté a věčně křičí pánubohu do oken.

ANDREA: Je bohatá?

ALESSANDRO: Bohatá, nábožná a zlá jak by smet. Poslala mi 3000 dukátů.

ANDREA: Za to si jí vážím.

ALESSANDRO: A kletbu.

ANDREA: Chci ji přehlédnouti.

ALESSANDRO: Hrome, Bubne, ožeňte se s mou ježibabou! Anebo víte co? Namluvíme ji Michaelovi!

BUBEN: Pročpak se jí Itálie nepostarala včas o manžela? My u nás na takové obchody kašleme.

ALESSANDRO: Je mi to líto, příteli. Ta stará dívka má jakési přednosti a po zdejším způsobu cítí v bukvici les. Co byste tomu řekli? Má hrůzu před světskou nádhrou, dostala osypky při četbě nevázané knihy a hedvábí jí způsobuje dávení! Chuděra, nemůže přitom nemyslet na housenky. *Směje se.* To by byla nevěsta podle vašeho vkusu.

ANDREA: Vidím v tom znaky líbezného stáří.

ALESSANDRO: Znaky zbabených hřišnic a zjunáctělých kajícíků.

BUBEN *podnapilý*: Hájím to, co mě napadne, a kdyby se mi namanulo říci ti, že jsi Prášil, dozajista ti to řeknu.

ANDREA: Já myslím, že ano.

BUBEN: Věř tomu nebo ne. Mně je to dočista jedno.

ALESSANDRO: Fi, že se nestydiš! Snad nechceš vyvolat nějakou pračku!

ANDREA: Ticho! Tady není žádná škola statečnosti.

BUBEN: Hned bych ti jednu vlepil.

ALESSANDRO: Víno se ti už nevejde do hlavy.

ANDREA: To bych řek. — E buona sera, vy osli s jeruzalémským rodokmenem! Jdu si po svém. Jdu za svou přítelkyní.

BUBEN: I vem tě ďas!

ANDREA *se nemůže obléci*: Ba, na mou duši mě vezme. Onemocním zlostí, dostanu žloutenku. Hrom do toho! Nemohu do pláště!

ALESSANDRO: Znáš modlitbičku proti choleře, snad by ti pomohla.

ANDREA: Sire, sire, sire, pánbůh ví, kdybych měl volit své povolání teď, když jsem rozvážlivý, chtěl bych se stát papežovým šaškem. Dal bych si zašít příklopec a jednou provždy bych vyprázdnil svoji zadnici.

BUBEN: Pane výběřčí, ty arciliško arcilišatá, vždyť sis zapomněl vypůjčiti dukát.

ANDREA: To je rozumná připomínka. Máš jej, můj parohatý anděle?

BUBEN: Kde bych jej vzal? A kde bych vzal parohy, když nemám ženu?

ANDREA: Fi, kéž bych ti za to mohl vmetnouti blechu do ucha.

BUBEN: Kdo jiný půjčuje než Alessandro!

ANDREA: Od několika dní je bez groše právě tak jako my. Což, brachu?

ALESSANDRO: Ba, doslova!

BUBEN: A oněch 3000 dukátů?

ANDREA: Přisvědčoval jsem, když jsi říkal, že je Prášil, nebo ne? Nu, tudy na to.

ALESSANDRO: Ty jsou už v prachu. Dostal jsem před půl rokem 3000, ale, příteli, čas a peníze plynou rychleji, než bychom si přáli.

ANDREA: To je hospodářství! — Ale mně to pranic nevadí. Ba ne. Znal jsem v Ravenně biskupova almužníka, který býval věčně bez vindry. Víte, jak se utěšoval? Luskal si prsty v kapsách, říká, že je lepší nemít nic, než mít příjici.

BUBEN: A co je s pomocí, kterou jsi slíbil hraběti?

ALESSANDRO: To vše je v pořádku.

BUBEN: Jak to?

ALESSANDRO: Bude, bude, příteli. Tycho mi poslal dopis, mám prý přijet pátého února k němu do Benátek.

ANDREA: Do Vlach?

ALESSANDRO: Nesmysl, do českých Benátek k Tycho-
novi. Což bych dojel za tři dny do Itálie?

BUBEN: To je právě zatmění.

ALESSANDRO: Ano.

ANDREA: Nu, ty se neztratíš!

ALESSANDRO: Mluvili o tom již s císařem. Eh, nebojím
se dočista nic o peníze, všechno zaplatím a ještě mi
zbudou.

BUBEN: A na alchymii nespoleháš?

ALESSANDRO: S tou věcí nepospíchám.

BUBEN: Vždyť máš již hrudku zlata. Viděl jsem ji,
sotva jsi vylil dílo z kotlíku.

ALESSANDRO: Mám — nemám, to není práce pro blázny.

BUBEN: Proč jsi jim to tedy sliboval?

ALESSANDRO: Dostojím v slově, ale první zlato mu ne-
dám!

ANDREA: To bys byl hlupák.

ALESSANDRO: Obrátím je na vlastní potěšení. Vždyť
je zlato slunce! Vdechnu je, rozptýlím je na vlastní
potěšení do větru a bude zářit jako červnová pohoda.

ANDREA: Měl bys mi zjednat sluhu, až budeš hotov,
nemá mi kdo přehazovat plášť přes ramena.

ALESSANDRO: Tobě sluhu a Bubnovi dvě chuvičky, aby
mu čepýřily peří na čapce.

BUBEN: Mně se zdá, že si z nás tropíš šašky.

ANDREA: To bývá jeho obyčej, vidíš, jaký má falešný
obličej?

BUBEN: *vážně*: To je vše, Alessandro?

ALESSANDRO: Více až zítra, až u pece, až u svých knížek.

BUBEN: Někteří lidé tvrdí, že jsi podvodník.

ALESSANDRO: To je přec mužné slovo! Na mou čest, že
ti při něm povyrostly vousy.

BUBEN: Není mi do smíchu.

ALESSANDRO: Hlupáčku!

BUBEN: Tobě je všechno jedno.

ALESSANDRO: Jen víno ne. — A tak trochu vyjímám
i vlastní práci. — To je věc mé cti! Ovšem pro vás, vy
překřesťanstění křesťané, to není leč zisk či ztráta.

Scéna druhá

Zasněžená zahrada.

CHŮVA: Nadala jsem mu proudníků a jiných takových jmen, až mu zašla chuť. Kam by se dělo, prosím vás!

Vyhнала jsem panáčka ze dveří.

ANNA: Dobře se mu stalo.

CHŮVA: Měl nohy celé černé od krve a samý chlup.

ANNA: Cožpak chodí v tom mrazu bos?

CHŮVA: Vždyť vám to říkám.

ANNA: Ještě onemocní.

CHŮVA: Povídám, zdraví není než dobrý rozum.

ANNA: Bětko, chtěla bych tomu člověku něco říci.

CHŮVA: Komu? Snad byste s ním nemluvila! S takovým střapáčem. Jen ho nechte být. Jak si ustele, tak si lehne.

ANNA: Já musím. Musím se s ním setkat.

CHŮVA: Ježíši a Marie, snad nejdete k němu?

ANNA: Jdu.

CHŮVA: Já už jsem stará ženská a neslyším, co jste to povídala?

ANNA: Nic.

CHŮVA: Br, to je mráz, to je hrozný mráz. Aničko, proč jsi mi neřekla, kam jdeme?

ANNA: Co je ti po tom.

CHŮVA: Ty hloupá, snad bys mi nechtěla něco nalhávat? *Anna pláče.* Ach ne, nic to není. Zkus to. Zatřes hlavou, promni si oči. To po tobě hodil kouzly, nebo ti nasypal prášek do střevíců.

ANNA: Ne, teto, já sama se s ním chci setkat.

CHŮVA: Jsem tvoje chůva a žádná teta.

ANNA: Já vím.

CHŮVA: Nu, tak mě do ničeho nezaplétej!

ANNA: Můžeš se vrátit.

CHŮVA: Toť se ví, na to jsem čekala! Já jsem služka. Mně po takových věcech nic není!

ANNA: Už si nemohu pomoci.

CHŮVA: Bůh nás přestal milovat. Nás obě. Ve jménu otce i syna i ducha svatého. Od myšlenek není léku.

ANNA: Hrozím se, Bětko, mám strach.

CHŮVA: Odpřísáhni se té lásky, odpřísáhni se!

ANNA: Nemohu.

CHŮVA: Jaká hanba, jaké neštěstí! Anno, Anno, ty nevíš, co děláš.

ANNA: Miluji Alessandra. Ať shořím, ať na mne ukazují prstem, ať mě vlekou v kukle cizoložnice. Vzdrovala jsem, pokud mi stačily síly. Přemohla mě však láska. Učinila mě hříšnicí. Váš dům je pouhé stavení, v němž bydlí stíny, je jako márnice. Nechci se vrátiti. Byla jsem mrtvá a láska mě stvořila od paty k hlavě znovu. Jsem odhodlána, hrabě sám rozhodl.

CHŮVA: Co to mluvíš, cožpak ses ho tázala?

ANNA: Záviselo to přece na něm.

CHŮVA: Drž jazyk za zuby.

ANNA: Bětko.

CHŮVA: Co chcete, hraběnko?

ANNA: Zříkáš se mne dočista?

CHŮVA: Ano, dočista. — Mé srdíčko, kdybych věděla, co mám pro tebe udělat!

ANNA: Nesetkám-li se dnes večer s Alessandrem, dožijista zemru.

CHŮVA: To se tak říká.

ANNA: Zemru.

CHŮVA: Já tomu nevěřím.

ANNA: Zemru, zemru.

CHŮVA: Eh, vy paličačko, tedy si zemřete! Viděla bych vás raději mrtvou.

ANNA: Jsme pány osudů jen do jisté chvíle.

CHŮVA: Prosím tě, proč jsi mě sem táhla na takový mráz? Myslíš, že ti budu dělat zeď?

ANNA: Bylo mi úzko, Bětko, měla jsem strach.

CHŮVA: Copak už nejsi odhodlána, copak ses nerozhodla?

ANNA: Já nevím, pomoz mi, Běto.

CHŮVA: Bůh ví, že nesouhlasím, bůh ví, že jsem proti tomu.

ANNA: Čekej na tomhle místě a dej mi znamení, kdyby někdo přicházel.

CHŮVA: Ba, na mou věru, jedna poctivá panna je na tisíc dívek a jedna počestná manželka na deset tisíců.

ANNA: Sbohem!

CHŮVA: Já toho nestrpím! Pojď zpátky! Anno, Aničko!

Z domku alchymistova je slyšeti smích. — Jevišťe se zvolna otáčí. Světnice Alessandrova.

Scéna třetí

Alessandrova světnice.

BUBEN: Někdo klepe.

ALESSANDRO: Ale kde, já nic neslyším.

BUBEN: Nepochybně klepe.

ANDREA: Hrome, tak netlukou císařští mistři, ani vikář. To je prstíček slečinky, která prokřehla.

BUBEN: Šest hodin. To není možné, u nás doma sedají už asi k večeři.

ANDREA: Je to pravda, že mráz uchovává svěžest milenek? Prý jim zahrocuje prsy a činí jejich objetí tak úzká, jako je límec oběšencův.

ALESSANDRO: Ztraťte se, ztraťte se, přátelé.

BUBEN: Ani nás nenapadne. Chceme ji přece vidět, ne?

ANDREA: Nehnu se ani na krok.

BUBEN: Jakápak asi bude? Je to diblík s pohyblivou zadničkou, anebo dlouhonosá ovce, jež klade dolní čelist na prsa a hledí na milence s bolestnou výčitkou?

ALESSANDRO: Jářku, ven, vy prachaso!

ANDREA: Eh, pojďme, vždyť to tu beztoho páchne jalovinou.

BUBEN: Pojďme, abychom nepřetížili svoji trpělivost.

ALESSANDRO: Namoutě, byl bych vás musel vyhodit.

Buben a Andrea exeunt.

ALESSANDRO: To jste vy, hraběnkó!

ANNA: Přišla jsem za vámi.

ALESSANDRO: Konečně jsem se dočkal té chvíle.

ANNA: Mlčte! Je to trapné. Vítáte mě jako poběhlíci!

ALESSANDRO: Nemohu sledovati vaše myšlenky.

ANNA: Chci vám je říci. Jedinou větu, slovíčko, Alessandro.

ALESSANDRO: Cožpak se mýlím? Domníváte se, že vám mohu v něčem poradit? Přicházíte mě napomenout, abych nezahálel?

ANNA: Ne, ne, ne!

ALESSANDRO: Nebojte se, Anno. Nerozvažujte. Jaký je rozum v těchto pochybnostech? Žádný, dočista žádný! Události se přiházejí samy o sobě.

ANNA: Jsem zde z vlastní vůle. Jsem zde, protože jsem se rozhodla.

ALESSANDRO: Moji celou mysl zabírá láska. Láska, tato hodina, tento soumrak, vy, má přísná milenko. Láska obsahuje všechno mé srdce. Nemohu pociťovati neklid, jsem šťasten.

ANNA: Před chvílí jsem slyšela, jak jste se smál. S kým jste to mluvil?

ALESSANDRO: Se svými přáteli.

ANNA: S kterými přáteli?

ALESSANDRO: Byl tu Andrea Caravaggio.

ANNA: Andrea a můj bratr?

ALESSANDRO: Ano.

ANNA: Jaká hanba! Snad stál na tom místě, snad jste žertovali o ženách, jež přemáhají svou lásku jako bolest. Snad jste žertovali ve svém nevědomí o trýzni, která se zdaleka podobá zdráhání nevěstek.

ALESSANDRO: Paní hraběnkó!

ANNA: Právě jsem řekla své jméno. Palčivé jméno běhen, jež chrčí v hrdlech kazatelů. Jste tak malomyslný, že je nedovedete opakovati. Mluvte, co vám říkám,

naučte svůj jazyk kázni, vyslovte je! Má láska se obrátila proti mému srdci a bůh mi ve své zuřivé spravedlnosti káže, abych vyslechla urážky z vašich úst.

ALESSANDRO: Jaké osočování lásky, která je blažená a sdílná! Jaké strašení se, jaké zoufalství! Nepřestanu vás líbat, dokud se nezasmějete, nepřestanu se smát, dokud nás neunaví skvoucí štěstí. Jsem odhodlán ukrádati vám kletbu za kletbou, jsem odhodlán vésti vaše myšlenky, jako psovod vodí psice. Již ani slovíčko, nestrpím, aby ses protivila úradkům božím. Buď pokorná, ten, kdo nám vdmychl lásku do srdcí a kdo nás svedl v této světnici, poslouchá.

ANNA: Ne, ne, ne! V hodinu, kdy moje duše umírá, ještě tehdy, když se před mýma očima mihotá znaménko zkázy, když moje hlava a údy padají, ve svém smrtelném pádu a ohlušena vanem propasti, chci křičeti na poplach.

ALESSANDRO: Ach, voláš nadarmo. Tento ctnostný vzdech nenažene nebesům hrůzy a nejmenší děcko v ráji mávne za tebou rukou. Copak si myslíš, má drahá, tvůj anděl strážný by ti sám přidržel ruce a smál by se z plna hrdla. Sám duch andělů je pln milostných pletek a ráj se ozývá láskou, poštěkáváním samců a kvikotem, jenž se brání, aby se neubráníl. Dej se obejmout, dej se políbit. — A nyní hlavu vzhůru, má milá. Vše ostatní již patří hranici!

ANNA: Tíše, proboha, nerouhej se!

ALESSANDRO: Chtěl bych vrhnouti do ohně této chvíle všechno, co mám. Svě koktající knihy, a jméno alchymisty, který se doposud míjel cíle. Tvůj dům, tvé staré závazky a přátelství ze včerejška. Nechť to shoří, nechť nemyslíme na nic, leč na usmívající se ústa, svěží půvab tvých ramenou a nachýlené šíje. Hle, září. Okrajky vlasů splývají s ní v zlatisté pole. Oheň tě poznamenává, miláčku. Jsi ztracena pro šachty vašich chrámů, pro ponurý ryk vaší zbožnosti, pro hrůzu a morový dech kněží, kteří, ať kráčí kamkoliv, jdou vždy po hrobech. Nechť zuří ve svém bláznov-

ství, nechť volají zkázu staré kráse, je neproměnná ve své proměnlivosti. Je jako moře bouřné a jako moře tiché. Je stále táž.

ANNA: Ach, nemám jistoty, s kterou ty mluvíš, a nedostává se mi dechu, abych tě následovala.

ALESSANDRO: Dej se vésti.

ANNA: Naposledy se smím dívati vzhůru a sepnouti ruce.

ALESSANDRO: Poprvé vydechneš z plných plic, poprvé, ty mé žhoucí stvořeníčko, ty kajícnice s obrázkem lásky.

ANNA: Můj manžel se teď modlí. Můj bratr snad přechází před domem a má dcera si myslí na tebe.

ALESSANDRO: Dcera?

ANNA: Eva Koryčanová.

ALESSANDRO: Je málem tvého stáří, má sličná macecho.

ANNA: Miluje tě.

ALESSANDRO: Ach ne. A kdyby tomu tak bylo a kdyby mě milovalo bezpočtu nejkrásnějších dívek, nechci o tom nic vědět! Držím tě v náruči, tebe a vteřiny, jež právě odbíjejí.

ANNA: Má hořekující duše je ve tvém zajetí.

ALESSANDRO: Svěř se lásce.

ANNA: Ach, šalebné radosti a srdce příliš divá, příliš nádherná, abychom se jim ubránili. Všechna rozhodnutí jsou lhostejná a příkazy boží nemají síly mě zdržeti. Kdybych měla dvě duše, neváhala bych vrhnouti je do pekel. Ježíši Kriste, tvá zasažená hlava se zhrozí o posledním soudu mých přísah, tvé planoucí obrví se zavře, abys neviděl hříšníci nejbídnější. Vládce srdcí a králi lásky, proč tvoje přikázání nežhne a nepálí? Proč neobrátiš v niveč toto srdce? Proč jsi propůjčil sílu hříchu a slabost ctnostem? Proč jsi přiostrčil zobák krahujcův a tesáky dravých zvířat, proč jsi znetvořil svá stvoření dříve, než vydechla?

ALESSANDRO: Tiše, miláčku, tiše, přítelkyně.

ANNA: Nevidím nic z oblohy ani ze světla. Je noc či soumrak?

ALESSANDRO: Jedna z proměn světa, ani počátek, ani konec. Toť nepřetržitě dějství krásy.

ANNA: Ach, mráz skřípějící zuby.

ALESSANDRO: Pohoda, která nás sbližuje.

ANNA: Vánice.

ALESSANDRO: Sníh, anebo co se ti právě uzdá. Jsem s tebou zajedno. Mluv tiše. Nepřeji si, abys plakala.

ANNA: Ach, vskutku.

ALESSANDRO: A nerouhej se, je to ohavné.

ANNA: Můj bože, co jsem řekla?

ALESSANDRO: Málo. Maličko, nic, zhola nic.

ANNA: Ach, jak je nesnadné mluvit s milencem.

ALESSANDRO: Jsou radostnější způsoby řeči; budeš se smávat, a sotva se dosměješ, již mě políbíš.

ANNA: Kdy se to stane?

ALESSANDRO: Hned, za chvíli.

ANNA: Ty na mne příliš spícíš.

ALESSANDRO: Pojď blíž!

ANNA: Hle, celická země pod sněhem a luna přivádějící noc a mráz již vzešla.

ALESSANDRO: Úže, úže!

ANNA: Vždyť stojíme již bok po boku.

ALESSANDRO: Nyní cítím, že ses usmířila.

ANNA: Nemyslím na nic z toho, co jsem říkala. Opravila jsem svá slova a uvedla jsem je v souhlas s tím, co si ty přeješ.

ALESSANDRO: Tvá ústa, tvá mlčící ústa, tvou skráň.

Nastává tma a jeviště se otáčí.

Scéna čtvrtá

Zahrada.

BUBEN *nad stopou ve sněhu*: To se ti snadno řekne, Bětko, ale mně ta příhoda vrtá hlavou. Zpropadená věc!

CHŮVA: Což aby sis vzal na pomoc biřice anebo rovnou satanáše. Co je ti po tom! Nic, panáčku, dočista nic!

BUBEN: Mně to nedá. A prosím tě, kde ses tu vzala? Co zde děláš, vždyť je už pozdě.

CHŮVA: Co dělám, he, lelkuji. Nemám nic lepšího na práci.

BUBEN: Pane na nebi, snad nechodíš i ty za Alessandrem?

CHŮVA: Ty ničemo!

BUBEN: A to se podívejme!

BĚTA: Že tě huba nebolí.

BUBEN: I bolí.

BĚTA: Od vína. Aby vás husa kopla, tebe i tvého Taliána. Vás byl čert dlužen.

BUBEN: Prosím tě, jen si zas nezačínej.

CHŮVA: Nu, já vím, já vím. Pojďme již domů, synáčku.

BUBEN: Kdepak, ani mě nenapadne. Počkám si, co se z toho vyklube.

CHŮVA: Jdi, jdi! Takový nesmysl. Proč by sis stavěl hlavu?

BUBEN: Proto, proto, že mě to baví.

CHŮVA: Ty kluku umíněná, ty motovidlo!

BUBEN: Jen dál, jen mě vyčastuj svou vyřídilkou. Bez toho se říká, že nad ni není.

CHŮVA: Nechme hloupých žertů. Je mi zima.

BUBEN: Vždyť tě nikdo nedrží, jdi si, kam chceš.

CHŮVA: Prosím tě, pojď se mnou.

BUBEN: Ale ne, ale ne. Raději zůstanu.

CHŮVA: Nuže, když musíš všechno vědět, dostala jsem dukát od jedné paní, abych čekala, až vyjde. Nechce, aby ji někdo uviděl. Je to taková chudinka a trošičku napadá na nohu —

BUBEN: Jakže, Alessandrovky milenky kulhají a tobě platí po dukátech?

CHŮVA: Nu, ano, co je na tom divného? Kdybys ty mi dával měďáček, když něco podobného vyvedeš, měla bych už na Starém Městě dům.

BUBEN: Nesednu tak hned na lep, má milá.

CHŮVA: Pro mne a za mne.

BUBEN: Obě stopy jsou stejně hluboké a nezdají se mi větší než střevíček Popelčin.

CHŮVA: Styď se, ty slídile slidičská. *Pomlčka.*

BUBEN: Bětko!

CHŮVA: Ne, ne, ne, to není pravda.

BUBEN: Ty čekáš na Evu! Je uvnitř.

CHŮVA: To není pravda, to není pravda!

BUBEN: Ty hadačko, ty kuplířko, ty zlojtná lhářko! Je to Eva, je to má nevlastní neť!

CHŮVA: Pro lásku boží, pro krvácející srdce bohorodičky, nenaléhej. Eva sedí doma při stole. Jdi, pospěš si, abys ji stihl dříve, než poodejde, abys ji viděl klidnou a usmívající se.

Buben učiní několik rozpačitých kroků.

HLAS ZA SCÉNOU: Hola, kdo to tu přechází?

BUBEN: Já, Ondřej.

MARTIN: Kdo je to s tebou?

BUBEN: Běta.

CHŮVA: Je tak krásný večer.

MARTIN: Vskutku, je krásný večer! Nevěrná, šklebící se luna a bludní chodci v noci, jež sama bloudí. Co chcete víc? Tobě se líbí, stařenko, ta pustá scéna? Ten městský sníh, který skřípe jako zuby zatracenců? Jdeš se snad nalokat hrůzy a chceš pokynout své patronce, aby přivodila zkázu na náš dům, ty katoličko?

CHŮVA: Ví bůh, že se zaň modlívám.

MARTIN: Jen strpení a vše se naplní.

BUBEN: Nevidím pražádná znamení.

MARTIN: Nic, nic, nic, ba ještě méně. Díváš se dobře.

BUBEN: Už je noc. — Věru, jen tak namátkou mě napadlo, co dělá Eva, mluvil jste s ní, hrabě?

MARTIN: Před chvílí.

CHŮVA: Pochválen buď pán Ježíš Kristus.

MARTIN: Až na věky. Jdi spat. Ne, co jsem řekl, to nic nebylo. Vidím nerad, když mluvíš s Annou o věcech

své víry. Nech toho, chůvo. *Hněvivě.* Již dvakrát jsem to řekl a potřetí mluvím zas do větru. Jsi v domě stejná paní, jako já jsem pán. Což, chůvo, jsme již staří, nu, snad se dohodnem? — Ba, na mou čest, jsme málem přebyteční.

CHŮVA: Já si to nemyslím.

BUBEN: Vy jdete k mistrovi?

MARTIN: Ano.

BUBEN: Bojím se, že vás nečeká.

MARTIN: Co povídáš? Proč se směješ?

BUBEN: Uvnitř je nějaká dívka.

MARTIN: Měj se na pozoru, ty mluvko.

BUBEN: Já za to přece nemohu.

MARTIN: Kdo ti řekl, že je to dívka?

BUBEN: On sám.

MARTIN: Zavolej, ať vyjde.

BUBEN: Co mám říci?

MARTIN: Aby pospíchal.

BUBEN: Neměl bych snad zatlouci na dveře?

CHŮVA: Nu, to se ví, že ano, tluc a křič!

MARTIN: Ach, kde je věrnost, kde je bázeň boží!

BUBEN: Alessandro, Alessandro! Hola! Hrabě si přeje s tebou mluvit. Slyšíš mě, Alessandro?

MARTIN: Hrabě Martin!

BUBEN: Hrabě Martin.

MARTIN: Snad již odešli.

BUBEN: Ne, ne, ne.

MARTIN: Neodpovídá!

BUBEN: To je láska! Ten člověk je úplně bez smyslů a nevidí ani neslyší.

MARTIN: Drzoun.

BUBEN: Otevřete, otevři, Alessandro.

MARTIN: To není možné!

Na dveře dopadá rána za ranou, je slyšeti ztlumené volání: Otevři, otevři hraběti. Jeviště se otáčí.

Scéna pátá

Světnice Alessandrova.

ALESSANDRO: Proč mi lomcujete dveřmi?

MARTIN: Chci vejít. K ďasu! Popuzuje mě to, čekal jsem jako hlupák.

ALESSANDRO: Užíváte neomaleně svého práva.

MARTIN: Pah, nepřišel jsem poslouchat napomínání. Proč jste mě nechtěl vpustit?

ALESSANDRO: Nemám chuť vám to vykládat.

MARTIN: Vím to!

ALESSANDRO: Tím lépe.

MARTIN: Vím, že chcete utéci z Prahy, vím, že vás přemlouvá císař a král dánský. Licoměrníku, chceš se odkrást, chceš se ztratit, chceš dokončit jinde svou práci. V Dánsku, či u císaře, v Benátkách s tím lakomcem Tychonem, s tím pobertou, s tím beznosým pobertou.

ALESSANDRO: Kde jsi to sebral?

MARTIN: Vyptával jsem se, chodil jsem za tebou a dopídil jsem se všeho bez zbytečku.

ALESSANDRO: Pak je mýto a poplatky ve větru.

MARTIN: Věc zašla příliš daleko a na tom, shledáváte-li mě směšným, už věru nesejde.

ALESSANDRO: Ne, pane, na mou čest ne. Mohu vás ujistit, že věci, kde běží o vás, jsou mi dočista lhostejné. Vím, jakou naději spojujete s výsledkem mé práce. Nesměji se, ani ji neschvaluji.

MARTIN: Zůstaňte!

ALESSANDRO: Vždyť jsem vám řekl, že neodejdu.

MARTIN: Rozeznal jsem dobře císařské sprežení —

ALESSANDRO: Ach, ano, to přijel Enderwalde. Sotva, že se mnou promluvil pár slov. Vyptával se, jak dopadl pokus z minulého pátku.

MARTIN: Ach, páteční pokus!

ALESSANDRO: Což jste s ním nespokojen?

MARTIN: Příliš mnoho se o tom mluví. Měl jsem strach, aby vás nezlákali.

ALESSANDRO: Přestaňte! Nejsem váš sluha a nedal bych se ani chvíličku zdržet, kdybych tomu sám nechtěl. Mám dobrý důvod zůstat tam, kde jsem.

MARTIN: A přece! A přece!

ALESSANDRO: Pustte už z hlavy to bláznovství o mé zradě. Starého čerta dbám o to, kdo a kdy zbohatne z mé práce. Pane, ten, kdo má proměnit měď ve zlato, nečeká na mzdu a nemůže být okraden. Dejte si říci a přidržujte se toho.

MARTIN: Kolik pošetilostí bylo provedeno pro nic. Pro nic? Což na vás neplatí císařská přízeň, veliké bubny vnitřního nádvoří a slovíčko krásných paní? Což na vás neplatí všechn ten žvást, o němž se říká, že je podstatou slávy?

ALESSANDRO: Ne. Rozumím-li vám dobře, nemyslíte již několik dní leč na to, aby zlato, které vydobudu z cínových a měděných prutů, zůstalo na dosah vaší ruky.

MARTIN: Nemohu jinak, myslím jen na zlato.

ALESSANDRO: Cožpak jste skrblik?

MARTIN: Snad, nedbám o to, nemohu se pozastaviti nad názviskem, jehož se mi dostává ve chvíli, kdy mi běží o vše. Došel jsem údělu marnotratníka a údělu lakomce. Kdož ví, zdali mě nedonutíte, abych se neprohřešil ještě hůře. Nic naplat, pane, jsem k tomu odhodlán, jsem zuřiv a nepopustím, dokud si nezasednete k práci.

ALESSANDRO: Jen zvolna.

MARTIN: Dokud vás nepřinutím.

ALESSANDRO: Kdybych chtěl poslouchat, mohl bych býti dvorním hvězdářem, jako je Tycho, byl bych knížetem mezi knížaty! Odříkal jsem se tohoto štěstí pro pýchu, kterou pocítuji, pro vrozený sklon k prázdní a pro nevázanost. Jsem hotov oprávnit tě za tvůj návrh tímhle plecháčem, ty lišáku, ty chrapoune, myslíš, že tebe budu poslouchat? Ty mě chceš nutit k práci, mne, jež Jindřich nepřiměl, abych hnul prstem, když se mi zamlulo, že budu lenošit?

MARTIN: Král nemívá v ruce nůž.

ALESSANDRO: Chcete mi sedřít kůži? Vy, hrabě Koryčane?

MARTIN: Má vůle není v souladu s tím, co jsem si přával. Je stržena nutkavějším rozkazem, než jsou rozkazy života.

ALESSANDRO: Pah, málo strachu.

MARTIN: Necítíte praskání smrti.

ALESSANDRO: Lupe vám v kostech.

MARTIN: Toť srdce, jež stravuje samo sebe.

ALESSANDRO: Ach, vy viníku bez viny.

MARTIN: Jedna každá z mých myšlenek se rouhá.

ALESSANDRO: Chci jít spat, hrabě, chci být sám.

MARTIN: Nemohu, všechno mě poutá v této světnici, nemohu z místa. Nemohu z místa, neboť jsem se zařekl svým malátným silám, nevzdám se, kdybys mě zabil.

ALESSANDRO: Nemám už trpělivost.

MARTIN: Zbývá mi málo času.

ALESSANDRO: Jdi!

MARTIN: Myslíš, že vyběhnu ze dveří jako dítě, jemuž pohrozili prstem. Myslíš, že dostačí rozhněvati se a býti hrubý.

ALESSANDRO: Mám na vybranou tucet dobrých ran.

MARTIN: Zůstanu, vím, že k tobě přijde dnes v noci Tycho. Víím, že jste si smluvili tajnou práci. Víím, že jsi již sestrojil kahan, jehož plamen je palčivější než hranice. Mám již vše, čeho sis přával. Císař je napjat a Tycho de Brahe chodí za tebou. Ten hrdopýšek, ten, jemuž prý není rovna ve hvězdářství i v matematice.

ALESSANDRO *se směje*: Kdo to říkal o dnešní noci?

MARTIN: Michael.

ALESSANDRO: Je to dočista blázen.

MARTIN: Podrž si všechna tajemství svého umění. Budou ti padati k nohám a dostane se ti všeho, nač si pomyslíš. Královské milostnice budou plakati na tvém rameni. Budeš přijímán s nebývalou nádherou a bisku-

pové ti budou pochlebovat. Kdekdo bude držet tvůj třemen a každý tisíckrát zapře, proč to dělá. Proč to dělají? Proč před tebou padám na kolena? Řekni to slovo, řekni ten vznešený důvod, o němž se nemluví práve tak, jako se nemluví o důvodech lásky. Řekni je, chci je slyšeti z tvých úst.

ALESSANDRO: Nač myslíš, hrabě?

MARTIN: Slyším dupání davu, jež se podobá země-třesení. Jdou v zástupech jako kobylinky a hlas jim bloudí v hrdle. Jdou křičeti před tvými okny. Lidé, zvířata a věci neživé se budou třásti před jejich kvílením. Jejich chřípí již navětrilo zlato, to, co je nej-mocnější, to, proč se umírá, to, nad co není. Cenu království a cenu žen, podstatu lásky, manželského míru a štěstí.

ALESSANDRO: Proboha, hrabě, nekřičte!

MARTIN: Vždyť mluvím o sobě. To jsem já, kdo přišel ječet o zlatě, to jsem já, kdo sípe jako dravý pták. Přidej mi o plíšek, o malé zrnko zlata víc za to, že nelžu.

ALESSANDRO: Zticha, povídám. Nedáte-li za jinou, zavolám vašeho bratra, aby vás odvedl.

MARTIN: Zlato pro starce, jenž ztratil vládu nad svým duchem. Zlato pro hraběte, jenž nedbá cti a vydírá, aby se obohatil. Zlatý prut manželů, který vydírá lásku na své choti.

ALESSANDRO: Mlč! Mlč!

MARTIN *tlumeně*: Strojil jsem hostiny a pořádal dostih za dostihem.

ALESSANDRO: Hola! Je někdo nablízku? Slyší mě někdo? Hola! Lidičky! Sem, jářku, do zahradního domku alchymistova.

MARTIN: Ve jménu boha otce i syna i ducha svatého amen. Pane trestajících zástupů —

ALESSANDRO: To jsi ty, chůvo?

HLAS: No, vždyť je světlo jako ve dne, copak nevidíte?

ALESSANDRO: Zavolej hraběte Michaele!

HLAS: Já vím.

ALESSANDRO: Domnívám se, že v něm není ztajena žádná moc. Nebudte zaslepen, toť pouhé tušení slunce, toť pouhý znak.

MARTIN: Buď zticha, netlachej!

ALESSANDRO: Co chceš?

MARTIN: Vstaň, vezmi klíče od skříně s látkami, jimž jsi dal jméno aurium, vstaň, rozdmychej pec!

ALESSANDRO: Teď v noci?

MARTIN: Ty se zdráháš, ty nechceš?

ALESSANDRO: Nechci!

MARTIN: Ba ne, ba ne, ty nerozumíš svému srdci, ty žertuješ. Což bys mohl o jediný den oddálit štěstí, které zažehne tento dům? Což bys stál jako netečné zvíře vedle řinčících nádob, vedle křivulí, které vyskakují vzhůru, vedle hmoždířů, otrásajících se jako krátery sopek? Hle, škubající se hmota, jež úpí a stená. Hle, rozechvělé žilové země. Na tvých mísách se pohybuje kapička krve. Přihlédni blíže, přihlédni, jak mi uniká. Krev, zlato, krev, zlato!

ALESSANDRO: Nedám se pohnout ani křikem ani zběsilostí. Až se mi uzdá, učiním to, co sám chci.

MARTIN: Což nejsi alchymista?

ALESSANDRO: Ano, alchymie je moje hra.

MARTIN: Hra!

ALESSANDRO: Hra. Umění. Kdybych se nad tebou slitoval, kdyby mě tvoje posedlost dojímala, kdybys mě mohl pohnouti k milosrdenství, dal bych ti spíše peníze než zlaté dílo.

MARTIN: Neprosil jsem tě dosti pokorně.

ALESSANDRO: Pracoval jsem o těchto věcech v obdobích štěstí, prodlužoval jsem svoje pokusy, zakoušeje rozkoš a krásy, o nichž se ti nezdá. Pronikal jsem k tajemství blíž a blíže, a nyní, když je na dosah ruky, bych se měl vrhnouti střemhlav k peci, abych dokončil dílo? Proč?

MARTIN: Závisí na tom život. Život starce, život nešťastníka, který pláče.

ALESSANDRO: Pro tebe? Pro ztřeštěnce, pro hňupa, který

zšílel stařeckou a chlipnou vášní? Pro žárlivce bez rozumu, pro zhýralce? Hnušíš se mi!

MARTIN: Je ti odporná myšlenka, že tyto ruce objímají Annu, že spím po jejím boku, po boku paní, která na tvoje otázky odpovídá jenom z přinucení a jež tě vyhnala?

ALESSANDRO: Ano, miluji tvou ženu.

MARTIN: Víím to již pět dnů. Kupoval jsi mé Lítice. Blázne, domníváš se, že je zamilována do statku a že by mě opustila? Jsi již vyléčen?

ALESSANDRO: Vrátil jsem je.

MARTIN: Vrať je podruhé. Jakou má cenu umění, které se skrývá? Cenu hříčky, cenu samolibosti, cenu lži!

ALESSANDRO: A cenu štěstí, cenu myšlenky, s níž nepospíchám na kupecký trh. Vezmi tě ďas!

MARTIN: Přeceňuješ své síly, Alessandro. Jsi v mých rukou. Snad sis podržel vrch v odpovědích, snad jsi hbitější, pokud jde o kord, ale k mé straně se přiklonila smrt.

ALESSANDRO: Nemám strach.

MARTIN: Protože jsi mi neuvěřil. Jsem hotov tě zabít.

ALESSANDRO: Ubráním se.

MARTIN: Mám smluvené znamení se svými švýcary.

ALESSANDRO: Přijímám každou hru. *Vezme Martinovu píšťalku.* Začneme, hrabě. Kolikrát se píská?

MARTIN: Ještě je příliš brzy. Ještě jsme nedomluvili.

ALESSANDRO: Přeji si to. Rozkazuji ti!

Martin píská.

MICHAEL *vejde*: Co to tropíte za hluk? Co tě to posedlo? Proč se potloukají ti pacholci po zahradě? Co s nimi máš?

MARTIN *z okna*: Táhněte domů! Táhněte spat! *Pomlčka.* Ještě je brzy.

ALESSANDRO: To jsem rád, žes přišel. Je málem bez sebe. Je příliš vesel.

MARTIN: Tak jako že jsem živ, tak jako že tě volám jménem, Alessandro, jako že dýchám, již tě nepustím!

ALESSANDRO: Chce, abych teď dokončil pokus.

MARTIN: Teď, právě teď, nechci již čekati ani chvíli déle.

MICHAEL: Co na tebe tak těžce doléhá?

ALESSANDRO: Láska mu připaluje duši.

MARTIN: Láska! Ty mluvíš o lásce? Ty, zpola chlapeček a zpola dívenka, ty budižkničemu, ty hloupé, prázdné fintidlo!

MICHAEL: On, právě on, dej si pozor, aby nebyl mistrem v těch věcech. Jen trochu přemýšlej!

MARTIN: Pah!

ALESSANDRO: Odved' ho! A moje klíče sem!

MARTIN: Ach tak, má někde v komoře schovanou děvku z nevěstince a to jej tak příliš vynáší ve vlastních očích. Na mou čest, nechtěl jsem tomu věřit, ale je tomu tak.

MICHAEL: Kdo tady je?

MARTIN: Chvilku jsem si myslel, že ho přišel navštívit Tycho a že se skryl, zatím co já jsem tloukl na dveře.

ALESSANDRO: Mám toho právě dost.

MICHAEL: Na rozdíl od tebe já začínám. Kdo tady je?

ALESSANDRO: Nikdo! Nikdo! Nikdo! Kdyby to byla nevěstka, ty starý tupohlavče, rozkázal bych jí, aby utíkala nahá po sněhu.

MICHAEL: Kdo je to tedy?

ALESSANDRO: Nikdo, klid' se už!

MICHAEL: To se mi líbí, na mou čest.

ALESSANDRO: Co se ti líbí?

MICHAEL: Jak ses dopálil.

ALESSANDRO: Eh, to mě nepřivedlo z míry. Jen aby nezačal znovu zuřit.

MICHAEL: Vždyť nezuří.

ALESSANDRO: Vskutku, je to s ním již dobré.

MARTIN: Velmi dobré.

ALESSANDRO: To je chvíle, na kterou čekám. Dobrou noc! Dobrou noc!

Michael otevře dveře. Veřejí zmítá vítr.

MARTIN: Dobrou noc. Zvolna se vrací.

ALESSANDRO: Co! K ďasu! Mordie!

MARTIN: Neodvažuji se dát ti jméno, vím, že jsi rozhně-
ván, ale přece se vracím.

ALESSANDRO: Proč, můj bože, proč, co tě posedlo?

MARTIN: Zlato, láska.

ALESSANDRO: Láska!

MARTIN: Chceš mě srazit do propasti? Nuže, zřítíme se
spolu. Držím tě pevně.

ALESSANDRO: Nerozumím.

MICHAEL *se chechtá*: To je kouzlo prostých lidí, to si
nepřisvojuj.

ALESSANDRO: Jsem hotov se brániti, jsem hotov vymlá-
titi vás ze dveří.

MICHAEL: Mluvkó! Ne, to se ti povedlo! To sis zchladil
zlost, ty čaroději s rozparkem. Neodpírám ti dovolení,
aby ses znovu do mne obul. Opásej se svým papež-
ským cingulem a řež hlava nehlava. Ty výre, ty zleh-
čovateli svatých věcí, ty, který lžeš jako ďábel. Co jsi
mi říkal o nočním nebi? Jaké nepravdy jsi snul s tím
bláznem Koperníkem, nač jsi mu přisvědčoval? Ty
blázne bláznivý! Praviš, že já jsem se minul rozumem,
a ukazuješ na mne přes rameno. Což, je to posměch?
Směješ se, že tě poslouchám, že chodím za tebou, že
jsem tě prosíval, abys mě učil?

ALESSANDRO: Uvidíš, že tě to bude mrzet, Michaeli.

MICHAEL: Pah, ani stín.

ALESSANDRO: Jaký má smysl ta tvoje veselost?

MICHAEL: Ach, žádný jiný, brachu, leč abych tě donutil
státi mi v slově.

ALESSANDRO: Což i ty máš nakvap?

MARTIN: Mluvil jsi příliš dlouho, slíbilš nám zlato!
Zlato, slyšíš, co ti povídám. Chci je už mít, už přišel
čas. Už nesnesu těch odkladů. Mám hrozné pochyby,
jsem příliš důvěřiv.

ALESSANDRO: Rozuměj mi, ty přece nejsi z těch lehkých
hlav —

MICHAEL: Naopak, právě naopak.

ALESSANDRO: Kolik již bylo mezi námi zlosti, a přece —

MICHAEL: A přece, přece ti pravím, že jsem syt tvého vykrucování. Ukaž, cos říkal. Zde je tvůj oheň, zde jsou tvé dryáky. Jednej již, spal moji nevěru, postraš mou duši rázem proměny, dej mi jistotu, skytni mi vědomí, jež váží víc než život.

ALESSANDRO: Což, ty jsi stejný blázen!

MICHAEL: Chci znát! Chci znát!

ALESSANDRO: Ach, toto volání, tyto otázky. Což já znám smysl věcí, což jsem se někdy vydával za něco víc než za alchymistu a za hvězdáře? Já mám před tebou vydávati počet ze své práce? Ne!

MICHAEL: Vzbudil jsi ve mně trýznivou potřebu mysliti o těchto věcech, svrhl jsi zavrať do mé duše.

ALESSANDRO: Což jsi nezšílel ze svého strašného boha, v jehož rouně jsou zařaty hnáty mučedníků? Což jste ty a tobě podobní nevymyslili tuto přišeru sverepější a méně křesťanskou než carihradští psi? Jdiž, rouhači, jdiž, blázne s myslí, jež vlaje jako cár.

MICHAEL: Chci znát! Chci znát!

ALESSANDRO: Jenom ve shodě s bohem a s jeho světem můžeš zvidati.

MICHAEL: A třeba bych se rouhal a třeba bych dal svou duši na pospas, chci znát, chci znát!

MARTIN: Otče všehomíra, dej mi sílu, abych mohl viděti tvou moudrost, jež zůstává oděna vnějškem a mámením tak, jako je škubající se maso a štítlivá pleteň cév pokryta kůží.

ALESSANDRO *tlumeně*: Vyrazte okno! Slyšíte mě? Můžete odpověděti?

MICHAEL: S kým to mluvíš?

ALESSANDRO: S milenkou.

MICHAEL: Chci, abys otevřel dveře!

MARTIN: Otevři!

ALESSANDRO: Ne! *Pomlčka*. Myslíš, že mě přiměješ, abych tě poslouchal? Já, lepší šlechtic, než jsi ty?

MARTIN: Neměříme svoje šlechtictví.

ALESSANDRO: Úsluhu za úsluhu. Žádám jen, abyste drželi na uzdě svou drzost, a ujmou se práce.

MICHAEL: Kdo je to?
ALESSANDRO: Dáma!
MARTIN: Dáma! Dáma z ulice!
MICHAEL: Máš pravdu. Eva spí.
MARTIN: Eva! Eva spí!
ALESSANDRO: Nuže, k dílu.
MARTIN: Díky! Díky! Má bída se obrátí v čistotu zlata,
v ryzost, v bohatství!
MICHAEL: Fi, chrapoune, udav se svými dukáty.
ALESSANDRO: Rozkřesej oheň!
MICHAEL: Co mi řekneš? Pouhé slovíčko. Co uvidím?
Nic, leč to, že se cosi mrtvého obrátí ve věc stejně
mrtvou. Tvé zlato je struska a popel. Pastýř srdcí
o něm nic neřekl. Není to důležité. A přece! A přece
nemohu zatajit touhu věděti to málo.
ALESSANDRO: Zlato, ach zlato, příteli! Neběží přece
o cenu, kterou mu přiřkli kupci. Běží o vlastnosti.
MICHAEL: Vlastnosti věcí!
ALESSANDRO: Ryzí vlastnosti věcí!
MICHAEL: Chci je poznat! Chci poznat tajemství boží!
Chci znát jediné slovíčko tvorby! Chci věděti! Chci znát!
MARTIN: Neotálej! Pospěš si!
ALESSANDRO: Však se již dočkáš. Jsem si jist svou věcí.
MICHAEL: To není nic, to není zhola nic!
MARTIN: Pak budou hlasy z pekel šlehati před tvůj
trůn —
ALESSANDRO: Co říkáš?
MARTIN: Mistře, mistře —
ALESSANDRO: Chceš couvnout?
MARTIN: Ne! Natisíckrát ne!
ALESSANDRO: A kdyby z mé práce nevzešlo nic, zhola
nic než výsměch?
MARTIN: Ne!
MICHAEL: Ne!
ALESSANDRO: A zatracení duše?
MARTIN: I smrt je lepší.
MICHAEL: Věrnost, můj bože, věrnost myšlenkám a věr-
nost duchu, který nehřeší. Či je to hřích? Či je to

hřích, či je to zatracení? Nechť zemru, nechť se zhrou-
tím do šachet špíny, nechť mi úd po údu ohořívá, nechť
moje krev zhnisá a nechť mlaská v mém srdci odporná
jícha bojišť, nechť plamenná panna přitiskne svoje
slabiny k mým slabinám, nechť mě obejmě ta nestoud-
nice, ta chlipná samička démonů. Nechť mě spálí,
nechť sžehne moji zježenou kůži, chci znát, chci znát,
chci znát!

ALESSANDRO: Nesnesu to již, Michaeli, kdo ti vnukl ta-
kovou zuřivost?

MICHAEL: Můj bůh, bůh s přečnivajícími tesáky, bůh,
jehož huba je plná zubů, takže řada první příkrývá
řadu druhou a třetí.

MARTIN: Všechna shromaždiště zlata se vyprázdnila a
všechna pýcha plyne s povětrím, jsem chud a nic mi
nezbývá leč duše, kterou setne záhuba. Jen stiskni
její chřtán, ty divá jezdkyně, ty, jejíž plášť je pokryt
stříkanci, ty tygřice, již zpruhovaly stíny, ty rozdmy-
chovačko všech vášní, ty, kteréš přivedila lakotu, ty
prapříčino pádu, lásko, lásko, lásko!

ALESSANDRO: To všechno děláš pro ni, to všechno pro
svou ženu?

MARTIN: Láska je trpělivá, láska nezná nenávisti —

ALESSANDRO: Duchové temnot, vše, co se přičí boží
moudrosti, vše, co jest strašné, vše, co je pobláznilo,
odstup od mé práce! Ať je má ruka jako ruka tesařova,
ať zvolna přitesává, ať se neukvapí. Ať bláznovství
a zpupnost neosedlá mou mysl, ať ji vede bůh a mír-
nost Mariina. Amen. *Je slyšeti vážný a tichý sbor an-
dělů, v němž převládá harfa a zvony.* Kéž je bůh mi-
lostiv a kéž jim odpustí, těm dobrým chlapíkům,
kterým se zalíbilo pít, všem, kteří milují tu zem, jež
pomine, buď milostiv a žehnej, laskavý Hospodine!
A sladké Jezulátko je věčně provázej a Panna Maria
jich viny umenšuj! A jejich hříchů všetečné jim zhola
nevaďtež, toť vlastnost písku a zemské hlíny těž, z níž
byli stvořeni.

MARTIN A MICHAEL *zpívají za doprovodu trub, mono-*

tónně: Meč hrozný v rukou Pána našeho zle zkruší člověka každého, jenž rouhavě a zruďnou žádostí po božské prahl přirozenosti.

ALESSANDRO: Vrhni do plamene olej! Ještě víc, ještě víc!

MARTIN: Hoř, plaň, hoř, plaň!

ALESSANDRO: Ještě něco zbývá, ještě se nenaplnila formule mudrců.

MICHAEL: Co? Ještě strašnější rouhání? Mám křičeti ještě zpupněji? Ne, nemohu, věřím z plného srdce v moudrost evangelia a klnu ti. Klnu tvému umění.

ALESSANDRO: Přilévej zvolna soli.

MARTIN: Jsi hotov?

MICHAEL: Vychází zlato, zdaří se ti ten pokus?

MARTIN: Pokus? Dílo!

MICHAEL: Byla to dřev hmoty? Byla to ona škubající se látka? Ona podstata vlastností?

ALESSANDRO: Rozdmychej oheň! Zvedni křivuli! Sem všechny zelené soli kovů! Půl unce lučavky a špetku syrského prachu!

MARTIN: Kotlík překypuje. Pozor!

ALESSANDRO: Zlato učiní povlak nad směsí a její teplota stoupne o tolik, co vydá louč. Hle, povrch nádoby se již třpytí!

MARTIN: Zlato, krev světa, nádherné slunce všehomíra, klíč lásek, příčina nářků a příčina štěstí.

ALESSANDRO: Nyní ochlaď celou nádobu v kotlíku sněhu, aby zlato změnilo skupenství.

MARTIN: Co je to?

ALESSANDRO: Ustupte!

MICHAEL: K ďáblu! *Výbuch. Smích obou bratří.*

MARTIN: Poražen! Bez naděje!

MICHAEL: Poslední artikule tvého podvodnictví. Souhrn všeho, co jsi věděl a co jsi nám namlouval.

ALESSANDRO: Nic víc než nehoda.

MICHAEL: Snad jsi ji nepředvídal?

ALESSANDRO: Byl jsem neopatrný, zkazil jsem práci šesti měsíců — své křesťanské dílo. — Pro vás, pro vaši zbrkllost, hlupáci!

MARTIN: Vše! Vše! Vše!

MICHAEL: Hle, svraštělá zřítelnice vševidoucího boha, hle, výsměšný a zešílevší pohled, hle, sloupy, vidění! Ach, kam se skryji, kde se skryjete?

ALESSANDRO: Mé jméno na jihu a na západě je v sázce. Přehnal jsem léčení. Můj plamen příliš žhnul. Kolik jen strávím nocí, než budu opět tam, kde jsem byl před hodinou.

MICHAEL: Ty dosud věříš?

ALESSANDRO: Jakž bych nevěřil?

MICHAEL: Podvodníku!

ALESSANDRO: Mlč!

MICHAEL: Chci ti to opakovat! Jsi šašek!

ALESSANDRO: Uvidíme!

MARTIN: Je konec vychloubání.

ALESSANDRO: Jaká slova naleznete, až vám zazvoním zlatem, až vám je naliži do dlaní, až budete hrýzti svou kořist. Tato noc je však vaše. Spílejte, vztekni se, skřípej zuby a zlořeč až do únavy.

MICHAEL: Lež!

ALESSANDRO: Nepřemlouvám tě, abys mi uvěřil. Nepřemlouval jsem tě.

MARTIN: Neodříkáš se své práce?

ALESSANDRO: Nemohu. Nemohu věšet hlavu nad nezdařem. Což se mám zříci svého auria jen pro rozmary ohně? Což závisím na vaší víře, či na podpoře, již jste mi skýтали? Ta pec je tvá, látky však, ty jsou moje! Po dva dny se můžeš z plna hrdla smát. Třetí den patří mně! Dokončím své dílo.

MICHAEL: Jsi pevný ve svých záměrech!

ALESSANDRO: Pochybuješ? Ach, méně, než bys chtěl. Znáš příliš dobře moje aurium!

MICHAEL: Znám.

ALESSANDRO: Ty strašpytli, vím o tvé dvojakosti. Víím, že prahneš po vědění a současně se ho děšíš. Víím, že sis chvíli přál, aby se pokus zdařil, a sotva sis to pomyslnil, již jsi svolával boží blesk, aby mě zabil. Eh, ty víš, kdo jsem, před tebou neobhajují svou pověst.

MICHAEL: Snad. Z poloviny snad mluvíš pravdu.

MARTIN: Tvá zvědavost, tvé jméno mezi lidmi? Pah, nestokrát chci být oklamán a kdekdo ať mi utrhá, jen kdybych získal tu, kterou jsem ztratil. Víím, že mne nemiluje. Zahrnul jsem ji bohatstvím a dvakrát proměnil svůj způsob života. Jen pro ni jsem se zamiloval do zlata. Jen pro ni hřeším.

MICHAEL: Cožpak se neděsíš, cožpak neznáš boží bázně?

MARTIN: Teď už je pozdě.

MICHAEL: Běda, nezbyvá než lítost a pokání. Přehořký lék, jež nazývají trestem.

MARTIN: Teď, když jsem všechno ztratil, teď že mám litovat, teď prosit, ještě ve smrti být směšný? Zhřešil jsem kvůli lásce a hřích a blízkost smrti zveličily mou vášeň. Odstupte, kněží, pryč se zákonem, vari, vzdal se, anděle, s knihou, vzdal se od duše, která přihořívá, jež chce navěky hořeti za jedinou chvíli, za okamžik lásky.

MICHAEL: Padl, padl Babylón ten veliký, a učiněn jest příbytkem ďáblů a stráží každého ducha nečistého.

ALESSANDRO *k Anně, která se skrývá*: Prchni, prchni pryč, skoč oknem, otoč si hlavu šátkem, ten, kdo tu mluví, je hrabě Koryčan a zšílel.

MARTIN: Lež na lež, podvod na podvod, chci vršiti hřích na hřích, chci se vpeřít v peklo!

ALESSANDRO: Pusťte mě ze světnice, dám ti, co chceš, měřici zlata, krkavče. To, co se dnes nepodařilo, podaří se zítra. Jsem si tím jist, věc je již nabíledni. Někde vězí maličká chybička, pramalé smítko, nepatrný prach, můj výpočet však je správný a to, co víím, víím jistě. Nu, uklidni se, blázne bláznivý!

MARTIN: Ach ne, ach ne, nemohu čekat na zítřek. Ztratil jsem víru, nevěřím. Obtěžkej svou duši, tak jako já ji obtěžkal, staň se zjevným podvodníkem, ty tajnůstkáři. Řekni, že se ti všechno zdařilo a že máš zlato ve svém kotlíku. Roztav ten prsten! Hle, zlato, které jsi vyrobil, mistře nad mistry. Ještě dnes rozhlásím tvou slávu, nechť se moji švýcaři dají do bubnování, nechť

řvou, až jim bude přeskakovat hlas. Mistr Alessandro del Morone, italský šlechtic a toho času host a věrný přítel hraběte Martina, vyrobil unci zlata!

MICHAEL: Ta první unce patří císaři. Pošli mu ji, ty tvůrče zázraku.

ANNIN HLAS: Mně to rve prsa, nesnesu to již, omdlávám.

ALESSANDRO: Pryč!

ANNIN HLAS: Nemohu.

MARTIN: Ta nevěstka je naše svědkyně. Slyšíš mě, ropucho? Slyšíš ten hlas, jenž dovede být něžný a nekráká vždy tak jako dnes?

ALESSANDRO: K čemu ten podvod? K čemu ti to bude?

MARTIN: K čemu? Ach, bloude! Všichni městští kupci mi budou vnucovati své peníze, císař mě zahrne přízní a bohatstvím, Sány bude klečet před mým prahem. Ty jsi cizinec, ty jsi můj host, tys pouhé nic, nic, chrt v mé smečce, stvůra, umělec, za nějž já ručím!

ALESSANDRO: Blbe, blbe!

ANNIN HLAS: Umírám!

MICHAEL: Kdo je tam vedle?

MARTIN: Poběhlíce.

MICHAEL: Ten hlas —

ALESSANDRO: Je to cizinka.

MICHAEL: — znám velmi dobře.

ALESSANDRO: U čerta, skolím vás, jestliže jen pípnete!

MARTIN: Ta paní je cizinka?

ALESSANDRO: Kdokoliv, paní nebo děvka, nedbej o to, hrabě, vždyť ji stejně neznáš. Pah, máme jiné věci na práci. Souhlasím s návrhem. Rozhlas, že jsem vyrobil zlato. Budeme lháti sotva den či dva.

MARTIN: Což není opravdu všechno ztraceno?

ALESSANDRO: Není, není, není!

MARTIN: Ó, můj anděle, kterého jsem opustil.

MICHAEL: Ustaň, tvá žena se tě navždy zřekla. Mlč, mlč!

MARTIN: Snad přece, snad přece se zachráním.

MICHAEL: Odchází a ty nadarmo bodáš svoji duši.

MARTIN: Má záchrana, mé zlato!

ALESSANDRO: Máš pravdu, budiž, snad.

MARTIN: Propůjč mi svůj jasný hlas. Dej, ať jsem slyšán jako líbezný zvon. Zlato, zlato, zlato! Alchymista našel ryzí zlato! *Volá oknem.* Hola! Bergu, vezmi své oděnce před císařův hrad a volej, že v mém domě vyrobil Alessandro Morone zlato. — Hlasy císařova města, hlasy země, hlasy zemědlů, křičte dnem i nocí.

Troubení a bubny, hlasy. Je slyšeti vyvolávání švýcara: Alessandro del Morone vyrobil první unci zlata!

ANNA: To jsem já. Tvá žena.

MARTIN: Kdo to je? Kdo mluví? Kdo to mluví?

ANNA: Děvka. Cizoložnice, jež byla tvou manželkou.

MARTIN: Ach! To je její hlas. Její tvář!

MICHAEL: Nestoudnice!

ANNA: Poslouchala jsem. Slyšela jsem tě.

MARTIN: Mne jsi slyšela? *Smích.* Tím lépe! Tím lépe!

ANNA: Byla jsem u svého milence.

MARTIN: Mlč!

ANNA: Podvedla jsem vás.

MARTIN: Nechci nic vědět! Neprosím se tě o hnusná tajemství. *Pomlčka.* Žel, doposud tě miluji, ty ďáblice, ty ropucho! Ach, stenám láskou a zahanbením. Sám hříšný, sám prokletý tě proklínám, děvko! *Pomlčka.* Což, poslouchala jsi dobře? Neušlo ti ani slovíčko? Slyšela jsi, jak jsem lhal, jak jsem prosil, jak jsem se zřekl boha a jak jsem naříkal nad svou chudobou? Co jsem to křičel? Že nic nemám, že jsem už vydal všechnu majetek, abych ti mohl koupit to, co se ti líbilo, že prahnu po novém zlatě a že jsem uvrhl svou duši do pekel, jen abych získal zlato.

Vzdalující se hlas: Morone vyrobil zlato.

MARTIN: Zlato pro tebe. — Jsi krásná a na mne kývá smrt. Vem si to zlato, odejdi s milencem. — Jdi pryč! Jdi pryč!

ANNA: Chci zůstat, abych odpykala svou vinu.

MARTIN: Což je už po lásce? Nu, neodpovíš mi? Vlach se tě nasytil, či rozhodla ses sama, že změníš milence? Není dost krásný? Není ti dost mlád? Jeho podvody snad nenesou tolik, kolik potřebuješ?

ALESSANDRO: Proč jí to říkáš?

MICHAEL: Mlč!

MARTIN: Ty jsi zde? Ty na mne mluvíš? Ty ses nepropadl?

ALESSANDRO: Vem rozum do hrsti. Svou ženu jsi již ztratil. A ať spíláš a ať ji trýzníš, už se nevrátí.

MARTIN: Nikdy!

ALESSANDRO: Lásky končívají, co chceš? Jaká je její vina?

ANNA: Morone, nemluvte o mém provinění.

ALESSANDRO: Provinění?

ANNA: Ta věc je vážnější, než je váš duch. — Vím, co jsem zavinila.

MARTIN: Chci s tebou býti sám. Odejdi! Ven, ven, ven!

ALESSANDRO: Už zase začínáš! Teď, když tvoji švýcaři řvou po městě, že se mi podařilo vyrobit zlato, teď, když jsi spoutal svoje osudy s mým uměním?

MARTIN: Mlč!

ALESSANDRO: Chceš si hrát na tyrana, chceš nás trestat za to, že jsi stár?

MARTIN: Neprosil jsem o zlato sám pro sebe a nyní se ho zříkám. Zříkám se podvodu! Proč ještě teď, když vše je ztraceno, mám lhát?

ALESSANDRO: Rozkazuji ti to. Jsi ještě málo zostuzen? Chceš podstoupiti novou pohromu? Císař teď slyší volání tvých stráží.

MICHAEL: Kdo je to císař? Šílenec.

ALESSANDRO: Tvůj pán! Ten, který vládne vašimi životy.

MICHAEL: Nemám strach.

ALESSANDRO: A kdyby on odpustil, já neodpustím!

MARTIN: Ztratil jsem všechno a nemohu se bát než božího soudu.

ANNA: Nemám práva, abych ti radila, strážím se popudit tě prosbou, a přece nemohu mlčet. Proboha! Setřes se sebe tu skličenosť a vinu! Probud' se, vstávej! Zavrhní Morona a mne, svou hnusnou choť. Ztrestej nás, ztrestej slabochy, již před tvou vážností a před tvým vroucím citem jsou jako třtiny.

MARTIN: Jakou útěchu bych našel v ranách? Ba, žádnou, žádnou!

ANNA: Máš ještě jiné lásky. Tvá dcera, Lítice, tvůj bratr a tvůj dům.

MARTIN: Eva? Řekli mi, že jí Vlach rovněž spleť hlavu. Je toho příliš mnoho. Nerozumím vám. Napřed se oddáte svým milencům a potom, jak se zdá, je vám líto manželů a otců. — Ne, volím raději smrt než pláč před dveřmi vašich ložnic.

MICHAEL: Nebudeš čekati dlouho. Slyším, jak přichází.

ALESSANDRO: Kdo?

MICHAEL: Smrt!

MARTIN: Nechť vejde. Pojď blíž, má přítelkyně. Pojď ke mně blíž, utěšitelko.

ANNA: Proklínám okamžik své slabosti. Chci být živa, chci smýti svůj hřích. Chci býti služkou svého manžela, chci se pokorit, chci vykoupit svou duši.

MICHAEL: Což tě chce zabít? Žij! Ztučni!

MARTIN: Nechci, aby trpěla víc, než je potřebí.

ALESSANDRO: Nuže?

MARTIN: Jestliže dobře rozumím, přeje si, abys odešel.

ANNA: Ano. Ano.

MARTIN: A zřiká se tě.

ANNA: Ano.

ALESSANDRO: Lituji, paní, že se rozcházíme. — Byli jsme příliš nepodobní a snad již od počátku našeho přátelství se připravoval tento konec.

ANNA: Jděte, jděte co nejrychleji!

ALESSANDRO: Hrabě Koryčane, řekl jsem, že nestrpím, abych byl vláčen před císaře v poutech jako podvodník a lhář. To, cos dal rozhlásit o proměně kovů, to je tvá myšlenka, tvůj podvod. *Pomlčka*. Snad za týden,

snad za dva budu hotov se svou prací a zachráním tě. Slibuji ti to. Však do pátého února chci mít klid a volnost. Do zatmění je všechen čas jen můj. Potom si postav stráž k mým dveřím a třeba ve dne v noci mě hlídej. Od toho data nebudu dělat než zlaté dílo. Souhlasíš?

MARTIN: Mám přikývnout?

MICHAEL: Ne! Ne! Ne! Ať shoří!

ANNA: Ano! Ano!

MARTIN: Souhlasím.

DĚJSTVÍ TŘETÍ

Scéna první

Slavnostní síň.

SLUŽKA: Pánbůh ví a pánbůh ví, že dneska nestačí celíčké tele na tu večeři.

DRUHÁ SLUŽKA: Co tele, holka, řekni takhle stádo.

SLUŽKA: Tak já to řeknu, proč by ne, což máme ještě škudlit, cožpak nám sejde na nějaké té krávě.

TŘETÍ SLUŽKA: Houby, houby, houbičky.

SLUŽKA: Tak vidíš, miláčku, kdopak by dneska počítal!

SLUŽKY: Já ne, já ne, já ne!

SLUHA: Vy písklata, vy ječidla!

SLUŽKA: Copak se ti na nás nelíbí?

DRUHÁ SLUŽKA: Mluvme raději o tom, co se mu líbí.

TŘETÍ SLUŽKA: Copak je to?

SLUHA: Tvá hvězda, miláčku.

SLUŽKY: Ach, ach, ach, ty kujóne, ty kluku kousavá!

SLUŽKY: O já, o já, to se mu povedlo!

SLUHA: Ta sedí, panečku!

SLUŽKA: Bodejť bych ležela.

SLUHA: Ta faška.

SLUŽKA: Leda to. Ty mluvíš v hádankách.

SLUHA: Nu, chceš-li se poddat —

SLUŽKA: Namoutě, to aby člověk nosil okolo krku zpo-
vědníka, nebezpečí číhá na každém rohu.

SLUŽKA: Toť se zná.

SLUŽKA: Když valach dodělává, nejhůře kope.

SLUŽKY: I vem ji kulišek, ta ho nabrala. *Smích.* Valach —
smích — strejdo — *smích.* Kdy to na vás prasklo? Co
to s vámi udělali?

SLUHA: Eh, eh, eh, totéž mi říkala jedna upejpalka a už

mi to neříká. Už přestala. Ale kdepak, miláčkové, obrátím každou hezku holku na svou stranu.

SLUŽKA: No, zaplať pánbůh, že ne naruby.

SLUHA: Já bych vás přived všechny na mlíko.

SLUŽKY: To je pajda s velkým nosem.

SLUHA: A sedni, sedni!

SLUŽKY: My o tebe nestojíme, ty partyko, jen si to nech, nech si všechno, co máš.

SLUŽKA: To bych si dala s takovým obejdou. Pah, poprosím našeho milostpána, aby mi přenechal nějakou tu unci zlata a každý cechovní mistr se ještě rád olízne.

SLUŽKA: My jsme teď, jářku, bohatí!

SLUŽKA: U nás ve sklepě je dobrá tuna zlata.

DRUHÁ SLUŽKA: Co to meleš, holka, kde by se nabrala tuna.

TŘETÍ SLUŽKA: Ba jo, bude toho tolik, jenže je to ještě nepovedené.

SLUŽKA: Jak to, nepovedené?

SLUŽKA: No, že to nemá náležitou jiskru.

SLUHA: To bych se podíval, zdali má nebo nemá. To je zlato, ryzí, ryzí! — Zlato, a nemá prý jiskru!

SLUŽKA: Já jsem si to přece nevymyslila.

SLUHA: Tak bych to neopakoval. Ježíšmaria, takové zlato!

SLUŽKY: Kdo ti to nakukal?

SLUŽKA: Co, co, co? Že je padělané, že se netřpytí?

SLUŽKY: Ha, ha, ha, zlato za nic nestojí, zlato se netřpytí! Ty couru nevděčná, to říkáš o zlatě! Ty nevděčnice, mít je, já bych ti posvítla.

SLUŽKA: Je ho tam dobrých dvacet měřic. Viděla jsem je. Holky drahé, bylo mi do pláče a ještě teď mě pálí v hrdle. Je to tak nádherné!

SLUŽKA: Co je tak nádherné?

SLUŽKY: Nu, zlato, nač se ptáš? Zlato, zlato, zlato.

SLUŽKA: Ono se to snadno řekne, ale —

SLUŽKA: Co ještě máš?

SLUŽKA: Má to zatrachtilý vrub.

SLUŽKA: Aby ten váš mistr Aleksandera nebyl nějaký rohatý.

SLUHA: Rány Ježíšovy, to by byla jiná. Mě to už taky trochu napadlo. Já všemu hned tak nevěřím. Já na všechno neskáču.

SLUŽKA: Ono to není dohromady tak zlé. Hromádka zlata, kousíček mrtviny.

SLUŽKA: Já jsem hlupačka, ale svou nesmrtelnou duši bych za to nedala.

SLUŽKA: Tys to neviděla, ty nic nevíš, ty nevíš, jaká je to záře. Tolik zlata. Hlína a kamení a prach, všechno je proměněno ve zlato.

SLUŽKA: Kam tohle povede?

SLUHA: Mít moc zlata? Ono konec konců k ničemu není. Ba ne, proto nám nepůjde láska lépe k duhu. A co se tkne žaludku, to se tím nespraví.

SLUŽKA: Ty umřeš raději chud a ježatý, což?

SLUHA: A ve dvou, na posteli.

SLUŽKA: Vemte na něj metlu a sešvihejte ho, neposedu.

SLUHA *bráně se*: Přestaň, mé zlato, má holko hezká, mé zlato, zlatíčko.

Vejde Eva.

EVA: Prosím tě, prosím tě, přines mi hrst sněhu. He, jen tak, nemusíš všechno vědět. A co okouníte, co je na mně divného?

SLUŽKA: Ten chlapík tady vedl všelijaké řeči, a jestliže jste to slyšela —

EVA: Ne, copak řekl?

SLUŽKY: Eh, o tom zlatě povídá.

EVA: O zlatě, to věřím; kdopak by o něm nemluvil. Vždyť ani nelze mlčet. A co vám vykládal?

SLUŽKY: Tak, hlouposti.

EVA: To že jsou hlouposti! Však si počkáš, než se to bude říkat o zlatě.

SLUHA: Počítám nějakých deset let.

EVA: Jak to, deset let?

SLUHA: No, on si to přece nenechá pro sebe, ten náš

mistr. — A jak to řekne, tak mu to každý vytroubí a naseká se toho zlata habaděj.

EVA: A to je jedno, z toho se nestřílí. Ale ten první, panečku, ten, kdo to má ze své hlavy! Ten, kdo to vyšťrachal bůhví v jakých jedech a čmoudech, ten je víc než tři císařové. No, je nebo ne?

SLUHA: Jak by nebyl, vždyť může třeba žít sto let, ale nějaký háček to má taky.

EVA: Jaký?

SLUHA: Což jestliže se v tom svém učení rouhal nejsvětější trojici?

EVA: Ty jsi ale hlupák. Bůh požehnává jen takovou práci, která je mu milá. Jen s boží pomocí našel zlato. Zlato, které zastupuje štěstí a jasnou povahu a odlesky nebes a všechno, co zbylo z ráje.

SLUŽKY: To že je zlato? Mně se zdá, že je to rovnou hřích.

EVA: Vy hlupačky, zlato, zlato a slunce je bez poskvrny.

Ať se celý svět o to hádá, Alessandro již zvítězil.

SLUŽKA: Jak to, snad nezaskočil pánaboha?

SLUŽKA: To já nevím.

JINÁ SLUŽKA: Zlato, zlato, zlato, to jsou taková slova.

Viděla jsem zlaté peníze, zlaté prsteny a zlaté křížky, ale zlato samo? To jsou taková slova!

SLUŽKA: To říkají všelijací lidé, na které naléhá lakomství jako hrom.

SLUŽKA: Pozor, pozor!

SLUŽKA: To je on.

SLUHA: Jářku, ztraťme se, on je hned na nůž.

SLUŽKA: Ale, ale!

SLUHA: Cožpak, ty jsi Vlaška!

SLUŽKY: Rukulíbám, milosti, rukulíbám!

EVA: Zrovna jsem vás vychválila až do nebe.

ALESSANDRO: Do nebe! Zdá se mi to příliš brzy. Chci být ještě dlouho živ.

EVA: To věřím. Co je u vás nového?

ALESSANDRO: Nechte, prosím vás, na pokoji alchymii. Beztoho tomu nerozumíte.

EVA: To je toho. Myslíte, že jste jediný, kdo může něčemu rozumět?

ALESSANDRO: Konec konců na tom mnoho není.

EVA: Náhoda, což? Potkalo vás krátce štěstí.

ALESSANDRO *upřímně*: Ale ovšemže. *Směje se*. A potom cosi směšného, ne, to vám řeknu až zítra.

EVA: Opravdu nic než náhoda?

ALESSANDRO: No, tak snadné to přece nebude.

EVA: Kdežpak by bylo! To je strašná práce!

Je slyšeti troubení.

ALESSANDRO: Co zase mají?

EVA: Vás! Zlato! No přece vás!

ALESSANDRO: Je mi to protivné.

EVA: Jen ať troubí. Víte, připadá mi to jako ve válce.

Jako v den stvoření růže. *Mazlivě*. A zatím bylo stvořeno zlato.

ALESSANDRO: Mluvíte o věci déle, než mi je vhod.

EVA: Mně se to líbí.

ALESSANDRO: A což kdybych se přiznal, že je to všechno pouhý výmysl?

EVA: To víte, že by vám nikdo nevěřil.

ALESSANDRO: I kdyby to byla pravda?

EVA *v rozpacích*: Jaká vás to zas napadla hloupost. Můj otec má přece hrudu zlata, které jste před jeho očima vylil z retorty. Potom má zvon a kdoví co všechno ještě má.

ALESSANDRO: Ty tomu věříš? *Směje se*.

EVA: Na mou duši, to jsem si oddechla!

ALESSANDRO: Vy jste tak vážná a ve všem vidíte hřích.

EVA: To bych neřekla, ale ty vaše žerty jsou nepovedené, vy slavný člověče.

ALESSANDRO: Slavný neslavný. Co se změnilo? Nic, mám týž kabát a tytéž ruce.

EVA: Co se vám uráčí, čeho se vám zachce. Císař teď jistě o vás mluví.

ALESSANDRO: Ten hlupák.

EVA: Pane na nebi, což jste tak zpychl?

ALESSANDRO: Vypočetl jsem zatmění a to je práce dlouhých let a dlouhých pozorování. To je důležitá a nevývratná skutečnost, na níž se ukáže, kdo je šarlatán a kdo je hvězdář.

EVA: Zatmění, pah, co je to proti zlatu!

ALESSANDRO: Stokrát a tisíckrát je to víc.

EVA *překvapena*: A císař to neví?

ALESSANDRO: Div mě nevsadil do věže. Přidrží se pitomých zásad hvězdopraců.

EVA: O tom já nevím docela nic.

ALESSANDRO: Zbývají mu právě dva dni. Pátého února se naplní to, co jsem řekl.

EVA: Ne, Alessandro, vy si všeho tak málo vážíte. Sotva jste vydobyl zlato, již zase nový úkol? Není to příliš, není to nad lidské síly, není to netrpělivé dílo? Můj otec ještě v Liticích říkával, že kvap a shon je nepřitelem štěstí.

ALESSANDRO: Snad je to pravda, miláčku.

EVA: Ano, ano, ano.

ALESSANDRO: Klid, štěstí, čas opět nalezený, čas, jež vrátíme bohu. To není můj způsob, miláčku.

EVA: Pročpak mi pořád říkáte miláčku, což jsem vaše milenka?

ALESSANDRO *líbá jí ruce*: Přál bych si to.

EVA: Jistě?

ALESSANDRO: Z celého srdce.

EVA: Z celého srdce.

ALESSANDRO: Miláčku!

EVA: Ach, já tě miluji už mnoho týdnů. Ale již dva dny, od chvíle, co to přišlo s tím zlatem, co je z tebe takový slavný hromadník, již dva dny tě miluji méně.

ALESSANDRO: Tomu nerozumím.

EVA: Zdá se mi, že si na něco vzpomínáš, že ti tane to slovíčko na jazyku a že je nevyslovíš a že si nikdy nevzpomeješ. Prosim tě, nezávisí na tom nic důležitého?

ALESSANDRO: Co je důležité?

EVA: Především lidský život.

ALESSANDRO: A láska?

EVA: To je totéž.

ALESSANDRO: Ale jdi!

EVA: Pane, bez žertu, kdybych vás neměla ráda, nezáleželo by mně tuze ani na světě. Potom byste si pro mne a za mne mohl dělat zlato třeba ze zaječích stop.

ALESSANDRO *se smíchem*: Což se ti to nezdá samo o sobě nádherné?

EVA: Samo o sobě? Nu, je to správné, ale když ty jsi přitom, tak je to nádhernější.

ALESSANDRO: A kdybych nebyl alchymistou?

EVA: To by bylo to nejlepší.

ALESSANDRO: Ach, ty můj miláčku.

EVA: Příteli, je to nutné, prodírat se takto k polibkům? Víte, že jsem rozdrásána málem do krve?

ALESSANDRO: A víte, že mi tahle rozmluva rozdírá srdce? Proč aspoň chvíli nemlčíte, abych vám mohl říci, že vás miluji.

EVA: Už jsem tichá jako pěna. *Polibek.*

ALESSANDRO *pokorně*: Vyslovuješ jméno láska jinak než všichni ostatní.

EVA: Hlasitěji.

ALESSANDRO: Beze strachu.

EVA: To dozajista.

ALESSANDRO: Má drahá, má drahá!

Vchází Anna Koryčanová.

ALESSANDRO: Hraběnka.

ANNA: Tvůj otec by jistě s tebou nesouhlasil.

EVA: Myslím, že to dá hodně práce. Ale což ty?

ANNA: Morone má několik milenek.

EVA: To není pravda!

ANNA: Ano.

EVA: Kdo ti to řekl?

ANNA: Já sama jsem byla poslední z těch nešťastnic.

EVA: Vy?

ANNA: Ano.

EVA: Ty jsi ji opustil? Ty ses jí zřekl, protože máš rád

mne. Teď právě před chvílí mě o tom ujistil. *Pomlčka*. To je kruté. Alessandro, vy neřeknete nic?

ALESSANDRO: Bude to vhodnější? Nevím, nepřemýšlel jsem o věcech lásky a nehledal jsem pro ně důvodu. Lidé milují, když se jich dotkne láska, a zlohostejní, když minula. V těchto příhodách není zajisté nikdo viníkem a nikdo obětí. Nemohu za to právě tak jako vy. Přeji vám ze srdce štěstí.

ANNA: A Eva?

ALESSANDRO: Jsem jí okouzlen.

ANNA: Býti okouzlen! Oč je to méně než mír duše! Než poklid děvečky, která se sklání nad valchou, než čisté svědomí, než holá pravda, než drsná, nesličná a hrubá skutečnost.

EVA: Nemohu než opakovati, že ho miluji.

ANNA: Zapřísahám tě, Evo, mluv dříve se svým otcem a ani slovíčko neříkej bez jeho souhlasu.

EVA: Nu ovšem, jak bych mohla takovou věc zamlčet.

ANNA: Nevěř okouzlení a lásce, která ti našeptává, že nepomine.

ALESSANDRO: Máte pravdu. Štěstí se přelévá jako čas a jako čas má býti přijímáno. S radostí, pokud trvá, a bez zármutku, když se skončilo.

EVA: Ty mluvíš také o konci?

ALESSANDRO: Podstata štěstí je proměnlivost, na niž se zhusta naříkává. Zalkl bych se i rájem, jenž trvá, aniž se pohne, jenž opakuje jednu myšlenku, který si vede jako skot a zpívá jako kolovrátek. Zalkl bych se bezvětrím stálosti a nesvobodou, která mluvívá o věrnosti a na obrátku z dobrých milenců udělá stvůry nebo věrolomníky.

EVA: To se podobá smlouvě. Příteli, nechťela jsem na tobě vymáhati přísahu. Nepřijala bych ji.

ALESSANDRO: Ani kdybych se k ní sám uvázal?

EVA: Ne. Znáš tě příliš dobře.

ANNA: Nebojíš se?

EVA: Jak bych se mohla bát? Proč? Že vzbuzuje lásku? Jak jinak, vždyť jej miluji.

ALESSANDRO: A že jsem nestálý?

EVA: Milý pane, slyšel jste už něco o mně? To se po-
divíte! Jsem zamilována asi po desáté!

ALESSANDRO: Ne! To bych byl nikdy neřekl!

ANNA: Snad ani nevíš, že tě miluje můj bratr.

EVA: Uhodla jsem to.

ANNA: Promluv s ním!

EVA: Až zítra.

ANNA: To je to nejmenší, co můžeš udělat.

EVA: Musím se obléknout k večeři.

ANNA: Nikdo na ni nepospíchá. *Odejde.*

EVA: Polib mě ještě jednou, ještě jednou, než přijdou ti
protivní lidé.

ALESSANDRO: Buben je můj přítel.

EVA: Můj také. To není mnoho, mám-li milence a ty mi-
lenku.

BUBEN *vejde*: Chcete mi něco?

ALESSANDRO: Ano, Bubne.

EVA: Nemůžeme ti zatajit tu novinu.

BUBEN: A to je vše? A to je vše?

ALESSANDRO: Paní hraběnka si vzpomněla na tvoji ná-
klonnost k Evě —

BUBEN: Ach, to je staré vypravování.

ALESSANDRO: Tím lépe.

BUBEN: Přeji vám štěstí.

ALESSANDRO: Věř mi, Bubne, ta věc mě tížila.

BUBEN: Jaká věc? Nevím o ničem! — Rostl jsem s Evou
a zachovám ji v živé paměti. — Však já se nezblázním
proto, že odchází, a ještě méně pro tebe!

ALESSANDRO: A naše učení? Naše matematika?

BUBEN: Ba právě, tu mám nejvíc na mysli. Nechce se
mi mluvit o něčem jiném, nemohu, nechci vás poslou-
chat. Jdi, utec, prchni, hrabě Martin a Michael tě pro-
klíná!

ALESSANDRO: Chceš se k nim přidat?

BUBEN: Ne, jsem ti povinován vděkem. — Učil jsi mě po
celých deset měsíců a já jsem tě měl rád.

ALESSANDRO: Díky za shovívavost.

BUBEN: Směj se, zlehčuj si mě jak chceš, byl bych nevďěčník, kdybych to nebyl řekl, a byl bych bázlivec, kdybych vzápětí nedodal, jak si živě přeji, abys byl ze dveří. — Jsi dobrodruh a hejsek, jsi špatný učitel, jenž si necení ani za mák své práce, máš zřetel leda k rozkoši a tvoje práce leží v sutinách. Co si troufáš udělat? Nic! Nic! Nic!

ALESSANDRO: Hu, příteli, jde z tebe strach!

BUBEN: Laciná odpověď.

ALESSANDRO: Mluvíme o práci, ve které nevítež! ten, kdo nejlépe odpovídá.

BUBEN: Dílo, dílo, dílo se ti již nepodaří!

EVA: Ty utrhači! Což nedokončil právě svou práci? Nevyžil zlato? Jak, vždyť ještě chladne, vždyť ještě nez tuhlo a ty s ním takhle mluvíš? S Alessandrem? S mistrem?

BUBEN: Zlato, zlato alchymistovo! Příliš často o něm mluvil s pohrdáním. Zdá se mi, že dávno věděl, jak se proměňují kovy, a že zatajil to umění.

EVA: Proč by je byl tajil?

BUBEN: To je dovednost šejdířů a kupců.

EVA: Žvást!

BUBEN: Alchymistické umění hraničí s podvodem, pracuje ruku v ruce s chytráctvím a čaruje, místo aby poznávalo.

ALESSANDRO: Kde jsi to sebral?

BUBEN: A konec konců nevyrobí nikdy zlato, ale novou sloučeninu, jež se mu podobá.

ALESSANDRO: Uvidíš!

BUBEN: Přisámbohu, nemám leč víru v jasný rozum a té se nezřeknu. Kdybys byl tvůrcem, držel by ses díla a nezběhl bys pro rozkoš lásky či pro peníze.

ALESSANDRO: Děláš z nouze ctnost.

BUBEN: Na tom nesejde, čím jsem se poučil.

ALESSANDRO: Dost, Bubne, pro dnešek již dost.

BUBEN: Slíbil jsi pomoc hraběti a sám jsi uvízl v tom zlatě. Dnes ti ověří dvůr alchymistů transmutaci a odvede tě u vítězoslávě k císaři.

EVA: Ano, to se dozajista stane.

BUBEN: Budeš první či druhý mezi těmi, jimiž jsi kdysi pohrdal. Budeš říkat to, co je císař ochoten slyšet a co se mu líbí.

ALESSANDRO: Ne, ani zdání!

BUBEN: To jsou mravy, jimž se nevyhneš.

ALESSANDRO: A k závěru, copak ty uděláš?

BUBEN: Poprosím Keplera, abych směl pracovat s jeho žáky.

ALESSANDRO: Keplera? Nemá žáků. Odmítne tě.

BUBEN: Má dva a já budu třetí! *Pomlčka.*

ALESSANDRO: Ta cesta, příteli, není snad nesprávná. Kepler je přízemní duch, vidí však dobře a dobře počítá. Je hnidopich, nemá vůbec vznětu, a přece se mi zdá, že samo hvězdné nebe přiměšuje záři k jeho výpočtům.

BUBEN: Chceš mu něco vzkázat?

ALESSANDRO: Přeji vám oběma zdar!

BUBEN *exit.*

ALESSANDRO: Líbí se mi, vedl si jako muž, ba lépe, jako ten, jenž něco vykoná.

Scéna druhá

Světnice Martinova.

ANNA *vcházejíc*: Musím ti říci —

MARTIN: Proč jsi tak běžela? V domě již mohou býti hosté.

ANNA: Bylo by lépe, kdybys tu večeri odřekl.

MICHAEL: To půjde stěží.

MARTIN: Ne —

ANNA: Jak chcete, jak si přejete.

MICHAEL: Co zas máš?

ANNA: Souhlasím. Nesnažím se o nic jiného...

MICHAEL: V tom to nevězí.

ANNA: ... než abych učinila nesnesitelné snesitelnějším.

MARTIN: Co se ti zdá nesnesitelné?

ANNA: Já sama! Já sama!

TŘEŠT *chce odejít.*

ANNA: Zůstaň!

TŘEŠT: Mám poslouchat tvé vytí?

ANNA: Útěchu!

TŘEŠT: To, co je nejsnadnější. To, co je nejsladší.

MARTIN: Není to útěcha, že jsem ti odpustil? Že znovu doufám, že mám naději, že důvěřuji životu, který se obnovuje?

MICHAEL: Ne.

MARTIN: Věřím z plného srdce, že ji opět získám.

ANNA: V tu chvíli nejde jen o moje hříchy.

MICHAEL: Co se stalo?

MARTIN: Což není ještě konec, což na nás dopouští bůh novou zkoušku a nové soužení?

ANNA: Eva si dala slovo s Alessandrem. Miluje ho a chce s ním odejít.

MICHAEL: To tě pálí!

MARTIN: Probudili snad tvoji žárlivost? Sžíráš se, potlačuješ pláč? Chtěla bys, aby zůstal někde nablízku a bez milenky? Chtěla bys na něho kývnout, až otrne žal, který jsi způsobila?

ANNA: Věděla jsem, že mi neuvěříš. Máš k tomu dobré právo. Máš pravdu.

MARTIN: Ach ne! Ach ne! To mluvila má bolest, mé zoufalství, můj neklid.

ANNA: Chci snést všechny žal, který jsem způsobila. Ať padne na mou hlavu prokletí a nejstrašnější nadávky! Zpronevěřila jsem se bohu, svým slibům a manželů. *Pomlčka.* Kdybych žila do pozdního stáří, přec mě bude pálit ten hřích; ještě v hodině smrti a v chropotu bude slyšet můj pláč.

MARTIN: Myslím, že jsme již z nejhoršího venku. Brzičko tady zavládne mír. Vdechují jej. Cítím, jak vniká oknem vítr, přinášející krásnou pohodu.

MICHAEL: Lidé, bídníci, jejichž srdce je jako tlama šelem, my, hnusní přátelé, kterým se nedostává všeho

mimo nízkost, my jsme ti odpustili a bůh by váhal?
TŘEŠT: Mlč!

ANNA: Navždy mi bude připomínat —

MARTIN: Což jsi neřekla, že odchází? Cítím úlevu, ba
jsem již šťasten.

TŘEŠT: Odchází s tvou dcerou!

MARTIN: Snad byla do včerejška ještě dítě.

TŘEŠT: Co uděláš?

MARTIN: Nemohu snést tu tíhu! Tu tíhu!

TŘEŠT: O čem mluvíš? Vstaň! Přiveď ji! Ať se vrátí!

MARTIN: Já sám za ni odpovídám. Já sám.

ANNA: Zamilovala se bezelstně, tak, jako milujeme v ne-
vinném věku.

MARTIN: Máš pravdu. Přivleku ji. Od té chvíle se nesmí
hnout z místa. Při večeři se ani neukáže, nevyjde ze
světnice bez mého vědomí.

ANNA: Nezaměňujte můj hřích s její láskou.

MARTIN *padá do křesla*: Nemohu, jsem stár, jsem
k smíchu. Moje choť je mladá a krásná, nemiluje mě
a já ji nutím, aby zůstala. Lidé si vypravují, že jsem ji
málem uloupil. Ach, všechno jsem ztratil pro tuto
pozdní lásku. Svůj statek, spásu, mír a vposled dceru!
Mluvil jsem příliš k své ženě a nyní nemám sil, abych
opakoval, co jsem již řekl.

TŘEŠT: Jsi věru výtečný milenec, shovívavý a vždy pln
naděje.

MARTIN: Já vím, já vím. Nestarám se o svou dceru.
Nechť ji přivedou.

MICHAEL: Ty se stydíš! Ty se před Evou stydíš!

Třešť mluví do síně.

MARTIN: Dvakrát jsem změnil způsob života. Zřekl jsem
se své vesnice a vedu si po způsobu velmožů. Za rok
jsem vydal více peněz než předtím za dvě desetiletí.

MICHAEL: Zas o penězích.

MARTIN: Je to bez konce.

TŘEŠT: Hle, tvoje dary. Vrať je těm kupcům. Vrať jim je!

ANNA: Vrať jim je, ať nepřipomínají —

MARTIN: Jsou nedotčeny!

ANNA: Přijímala jsem je, protože je to snazší, než odmítnout.

TŘEŠT: Cáry!

MARTIN: Ten omyl zaplatím příliš draze.

EVA *vchází*: Dobrý večer.

MARTIN: Slyšel jsem, že sis zvolila milence.

EVA: Ano. Kdyby ses byl netázal, byla bych ti to řekla sama. Mám to teď pořád na jazyku.

MARTIN: Naneštěstí je tvoje volba špatná. Morone je dobrodruh.

EVA: Říká se, že jím byl.

MARTIN: Nepřeji si, aby ses s ním stýkala.

EVA: Se svým ženichem?

MICHAEL: S ženichem?

MARTIN: Nic o tom nevím. Nic podobného jsem ti neřekl.

EVA: To pravím přece já.

MARTIN: Ještě mám tolik síly, abych tě přidržel k poslušnosti. Ještě jsem živ, ještě jsem neumřel!

EVA: Přeji ti dlouhý věk, avšak o svých věcech rozhoduji sama.

TŘEŠT: Odcházím. Kdybych byl já tvým otcem —

EVA: Pusťte mě, blázne! Blázne, blázne, blázne! Vím, že je vám můj ženich solí v očích, že vás zděsil širý svět, který se zračí v každém jeho slově, že nesnášíte volnost, smích a štěstí člověka z jihu, z něhož září slunce. Zdá se mi, že nad ním plane jako koruna.

MICHAEL: To je dětinské trestati dívku, která takto mluví.

EVA: Vím, že vám způsobil Morone hoře, a rovněž vím, že vás zahrnuje zlatem.

TŘEŠT: Chtěl bych ti rovněž něco říci.

EVA: Neposlouchám, nechci nic slyšet. Miluji Alessandra! Můžete mi radit a zakazovat a bránit ze všech sil, miluji Alessandra! *Odchází.*

MICHAEL: Jak ji chcete napomínat? Má stokrát víc pravdy než my.

TŘEŠT: Co?

MICHAEL: Než já, než Martin. Oba jsme zhřešili láskou.

TŘEŠT: To není důvod.

MICHAEL: Miloval jsem Annu Koryčanovou. Miluji doposud ženu svého bratra.

ANNA: Proč to říkáte? Proč právě nyní? Není dost dusno v tomto domě?

MICHAEL: Chci se vyznat. Mlčel jsem dvě léta a nacházím úlevu, když mluvím o své vině zpříma a bez obmyslnosti. Chtěl jsem být knězem a nestal jsem se jím jen proto.

MARTIN: Tiše! Slyším, že někdo přišel. Již dost té hanby.

ANNA: Jste bledý.

MARTIN: Jděte za mou dcerou. Prosím vás o to.

ANNA *exit*.

TŘEŠT: Na té večeři trváš?

MARTIN: Nemohu jinak!

MICHAEL: Pah!

MARTIN: Budu opět tím, čím jsem býval. Setřesu malátnost jako sníh a roztaje jako sníh. Žena se mi již vrátila, teď získám peníze a přemluvím svou dceru. A když ji nepřemluvím, vsadím ji do světnice a postavím za dveře stráž!

MICHAEL: Co je ti?

MARTIN: Unavil jsem se.

TŘEŠT: Místo zákona božího byl dosazen zákon světský.

MICHAEL: Byl dosazen, byl dosazen. Kým? Kdo způsobil tu strašnou záměnu?

TŘEŠT: Dábel. Dábel nemohl přemoci Krista a vzal na se podobu starce a učinil se náměstkem božím.

MICHAEL: Jaká hrůza, jaké šílenství. Kdybych o tom nepochyboval, kdybych věřil z plného srdce, zvedl bych válku a ležel bych před Římem, až bych ho zabil.

TŘEŠT: Ty blázne, obec křesťanská je obec bez násilí.

MICHAEL: Blázne, blázne, blázne, budete mi tak říkat až do konce. Budete mi tak říkati všichni, kdo máte ústa. Pah, kde je záruka vaší moudrosti a mého ne-

rozumu? Vykladači a vykladači, vy jste si stvořili bibli, v níž není ani krve ani života, v níž není než bolest a nevěle a bezvládí, které je jako smrt. Pryč s tou knihou, pryč s hnusným apokryfem umrlců, pryč se školomety, již chodí mezi slovíčky jako potkani.

TŘEŠT: Což ses neodpřisáhl?

MICHAEL: Ano, ano, ano. Přisahal jsem, věřím na Ježíše Krista a jeho živé slovo, věřím s bratřími, s prostáčky země, s vojskem božím.

TŘEŠT: Nasákl jsi latinskými knihami, učením světských filosofů a nám, jimž slovo je zákon, spíláš školometů? Ty vlku, jemuž strach ochromil tlamu, ty světáku, jemuž zalehly uši pravdou? Podobně, jako se přihodilo Pavlovi, který neviděl od svého obrácení mnoho dní. A jako byl Pavel světský pán, tak jsi i ty světský pán a budeš vykládati Pavla Pavlem a Písmo Písmem. Já však a mně podobní vyznáváme Ježíše Krista a zákon boží.

MICHAEL: Světský pán! Rozdával jsem peníze a statky a jsem chud.

TŘEŠT: Já vím, že jsi rozdával, ale byly to tvoje statky, tvá země, tvé peníze? Nenáleží to všechno bohu, stvořiteli nebe a země, lidí a stád a všeho, co jest? Nenáleží tvůrci jeho plod?

MICHAEL: Máš pravdu.

TŘEŠT: Jakou naději skládáš ve své skutky? Ba, žádnou, žádnou neskládej! Zřekni se své urozenosti, která vyrostla z potu a z bolesti sedláků, zřekni se hraběte Martina, zřekni se modloslužebníka, jenž stojí po krk ve vlastním hrobě.

MICHAEL: Nemohu, ach, nemohu.

TŘEŠT: Zřekni se učenosti, jež vede k nevěře, zřekni se umění, neboť ono jest nejbezpečnějším úkrytem ďábovým.

MICHAEL: Nemohu.

TŘEŠT: Zřekni se zvidavosti.

MICHAEL: Ne, ne, ne!

TŘEŠT: A hříšné lásky.

MICHAEL: Ano!

MARTIN: Ach!

MICHAEL: Jaké tresty si pro mne vymyslíš? Jaká mučidla bys mi přisoudil?

TŘEŠŤ: Žádná, hrabě, žádná, Milosti.

MICHAEL: Myslíš, že jsem se rouhal?

TŘEŠŤ: Neposlouchal jsem.

MICHAEL: To je pouhý stín mé viny. Slyšíš netopýří křídlo ďáblové, jež bije nad mou hlavou? Řekl jsem stokrát víc, proklet jsem boha na nebesích, připojil jsem strašnou lež k řetězci lží, rouhal jsem se a bylo slyšeti chechtání, když jsem domluvil.

MARTIN: Michaeli! Michaeli!

MICHAEL: Jaký souzvuk, jaká blažená shoda nás víže. Což vědí o takové lásce tito halamové příliš poctiví a příliš prostí duchem? Co víte, vy andělští kolohnáti, vy šťastní sprostáci, vy přímé duše, vy, kteří nosíte své srdce jako kyrys, což víte o bratrství hříchu?

MARTIN: Předříkávej nám modlitbu Páně.

TŘEŠŤ: Jsem k tomu hotov. Otče náš, jenž jsi —

HLAS: Kněže! Kněže! Kněže!

MARTIN A MICHAEL: Otče náš —

ANNA *vejde*: Vracím se.

TŘEŠŤ: Odpusť nám naše viny —

ANNA: Slyšíš?

TŘEŠŤ: Slyším tě a jdeš mi nevhod. Pánové tvého domu se zřekli boha a on mi káže, abych se naposled s nimi modlil. Na této modlitbě teď záleželo víc než na vojště, které dobývá panství nad Turkey.

ANNA: Nesmím již přikleknout. Nezadržela jsem ji.

MARTIN: Běda!

MICHAEL: Dívka a podvodník, dívka a rouhač!

MARTIN: Nechť se cukrují ti krkavci, nechť se jejich ujetá hrud' dme pro lásku, pro chlipnou lásku, vždyť nikdo nevolá, jen polomrtvý stařec, jen stařec bankrotář a podvodník.

ANNA: Snažně vás prosím, abyste mi rozkázal odejít.

MARTIN: Kam vás mám poslat?

ANNA: Kamkoli. Odejdu se svým bratrem. Nesnesu to již.

MARTIN: Nemohu, věřil jsem, že se vrátíš, a všechno jsem dal v sázku. Dnes večer přijde císař do mého domu. Proto jsem vás nutil, abyste zůstala až do noci u večeře.

MICHAEL: Co na tom sejde? Císař necísař. Což nejsme ztraceni?

MARTIN: Ne, přísámbohu, doposud ne! — Jestliže vzešla někomu škoda, chci ji nahradit, chci žít, chci konat pokání, chci čekat na pomoc Alessandrovu.

MICHAEL: Já ne, já ne, já nechci, nemohu. Ztratil jsem víru ve vědění alchymistů a v moudrost světských knih. Třešti, dokončils svou báseň?

TŘEŠT: Ještě ne, synáčku, měj strpení.

MARTIN: A já vám prikazuji, abyste byli večer při stole! Já si to přeji, já, hrabě Koryčan!

Scéna třetí

Hodovní síň.

SEDZIWOJ: To je cavyků, prosím vás, co si to hrabátko myslí?

DR. JOHN DEE: Se mi zdá, že si zde vyhazují ženské z kopytky.

GÜSTERHÖFER: Ale vem ďas služtičky, využily příznivé chvíle, když zde nikdo nebyl.

KELLEY: Počkám ještě vteřinu, ale nic déle.

CARAVAGGIO: Nestříhejte ušima, vy chlípnicku.

SENTINOHA: Jsem odkázán jen na to, příteli.

BRAGADINO: Ti dva — Tycho a Kepler —

SEDZIWOJ: Já vím, knížata vědy! To jsi již říkal aspoň tisíckrát.

CARAVAGGIO: Prosím vás, patříte vy k vinařům nebo k učencům?

SENTINOHA: Já jsem alchymista každým coulem.

BRAGADINO: Nesahejte nám na něho, vy odpustkáři, to je paroháč Sentinoha.

SENTINOHA: Což já, já sedím poslední, až u zdi.

CARAVAGGIO: Domácí pán si nevšímá svých hostů, hej, Eustachu, přivítej pány jeho jménem.

SHERING: Já, až naprší! Pamatujte si, pane, že můžeme mluvit za hrabata, jen pokud jsou chudá, to jest — jen pokud můžeme mluvit nadarmo. Sám za sebe vám toho však naslibuji, co srdce ráčí.

GÜSTERHÖFER: I jdi, ty kůže!

DR. JOHN DEE: Prosim vás, proč má ten kluk takové starostlivé čelo?

SEDZIWOJ: To? To je řecká móda. Kdybyste si přál, císařův chirurg vám je zránsní právě tak stehem varhánkovým. Někteří z těch chlapíků jsou šlechtici a jiní se narodili pod hlávkou zelí.

MLADÝ MĚŠTÁK: To není možné.

STARÝ MĚŠTÁK: Povídám ti, že je to on!

MLADÝ MĚŠTÁK: Takový hnidopich, hádá se o slovíčko.

STARÝ MĚŠTÁK: Tak vidíš, to je ten tvůj Kepler. Panečku, ten se v tom vyzná, ten se umí dopálit.

KEPLER: Nesmysl, je to čirý nesmysl!

HLASY: Co to povídá? Co to povídá?

KELLEY: Nakonec popře i jednotnost hmoty.

KEPLER: Nic takového!

GÜSTERHÖFER: A to bych řekl! Jakápak jednotnost, když máme čtyři nestvořené a nezničitelné prvky. To už je i ten Empedokles lhář a podvodník?

HÁJEK: Nekřičte, nekřičte! Nechte ho mluvit!

KEPLER: A nevěřím na transmutaci, paralela sedmi kovů a sedmi planet je blbost! Paralelismy — nesmysl — východ s purpurem — měď se přeměňuje cínem a zinkem — to znáte již od Aristotela, to není alchymie — nová látka — nic se zlatem —

TYCHO: Dost. Ticho! Ten, kdo mluvil, je můj přítel, je to hvězdář a já ve věcech hvězdářských s ním vždycky souhlasil. Ba, mohu říci, že mě leccemus naučil a současně že mě tu a tam pohněval právě tak jako vás. Já

ovšem jsem trpělivější a ani jsem necekl, když mi zepsul celou astrologii.

HLASY *smích*: Štval na něho celý svůj psinec.

TYCHO: Naše přátelství nic nerozdvojilo a nic je nerozdvojí.

HLASY: Proč nám to povídá?

HLAS: Protože má hubu.

TYCHO: Proč se teď hádáte? Věc je prý hotova.

HLASY: Nu uvidíme, uvidíme.

TYCHO: V učení alchymistickém se zřejmě nevyzná. Jednou mi řekl, že je mu protivné.

HLASY: Dost, dost o tom zrzkovi.

BRAGADINO: Ty chudinko, ty na Tychona Brahe.

SEDZIWOJ: To budu rád vidět, co nám tu ukáží.

CARAVAGGIO: Jářku, večeri! Večeři!

SENTINOHA: Já mám už taky hlad.

HÁJEK: Má prý jakýsi zvon a volné zlato ve třech podobách.

SHERING: Kde, k ďasů, vězí?

HLAS: Ti zpsychli!

HLAS: Nevídáno!

BRAGADINO: Pěkně mi to vyfoukl právě před nosem.

Mohl jsem býti zítra či pozítří hotov.

GÜSTERHÖFER: Pah, tvé zlato, to je jako korintský kov, z něhož se dělají přezky k opaskům.

DR. JOHN DEE: Konečně! Nu, to to trvalo!

Vejde Martin, Michael a Anna.

MARTIN: Přál jsem si přivítat vás první, a přece přicházím pozdě. Tychone de Brahe, vám patří čestné místo a vám.

TYCHO: Díky, hrabě. Dřív než vás pozdravím, chtěl bych se obrátit k dámám.

HLASY: Kde je Morone? *Hluk a smích*. Což, kdyby tak byl utekl!

TYCHO: Císař jim příliš popustil, těm nevázacům.

MARTIN: Kde je Alessandro? Před chvílí jsem s ním mluvil.

HLASY: Alessandro!

ALESSANDRO *vchází s Evou*: Tisícery dík. To bylo příliš hlučné, pánové, hospodařte svou chválou, ať vám vystačí aspoň na týden.

KEPLER: Jen na dva dny, to budu věru zvědavější.

ANNA *k Martinovi*: S Evou!

ALESSANDRO: Vy škrtile, chcete mi utrhnout i na hlo-mozu.

MICHAEL: Je ztracena! Opouští nás. Vidí ji Martin?

ANNA: Ovšem, že ji vidí.

MARTIN: Pan komoří! Vítám vás ve svém domě.

HLASY: Ten se naparuje!

SEŤZIWOJ: Ba věru, na mou čest!

EVA: Proč všichni stojíte, proč se ho nevyptávají, proč jím netřesou jako stromem, z něhož padá ovoce? Ach, nejkrásnější zlatá jablka.

DR. JOHN DEE: Zlatá jablka? O tom jsem slyšával, že byla příčinou sváru.

EVA: Co, svár v této naší věci? Ach! Zdá se mi, že není vyloučena válka či křižácké tažení.

ALESSANDRO: Poshovte mi.

HLASY: Ticho, ticho, čímpak nás vyčastuje?

ALESSANDRO: Et primum ignem se vertere in auras aeris, hinc imbrem igni, terramque creari.

HLAS: Nechte si to! To je staré, to je Lukretius!

HÁJEK: Raději nám řekni, příteli, jak sis vedl, he?

HLASY: Zlato!

ALESSANDRO: Byl bych vás nezval, kdybych vás nemohl přesvědčit. Zvon, který slyšíte, je ze zlata. Ulil jsem jej.

HLASY *hluk*.

ALESSANDRO: Teď mluvím já!

HLASY: Teď jsi na soudě.

EVA: Soud?

ANNA: Proč odpovídáš za něho?

EVA: Tak, jenom tak. Protože ho miluji.

ANNA: Vidím to.

MARTIN: Prosím vás —

ALESSANDRO: Abych se vyhnul vádám hned na počátku, chci odložití různosti víry, názoru i mínění a ukázatí věc samu. Na tomto místě není moudrosti, jež by chránila před zlou vůlí.

SENTINOHA: Co říká? Já ho nevidím.

BRAGADINO: Ale říká, že jsou všichni proti němu.

ALESSANDRO: To ovšem nejsou slovíčka, jež za mne bojují. Jsou to skutečnosti. Ticho! Zvon, který slyšíte, je zlatý zvon. Ráz, dva — He, pochybovači, lidé chabé víry, natahujete uši? Zbystřete svůj sluch! Hle, jak se tím zvukem ježí chlupy na vašich boltcích! Rozeznáváte dobře? Nemýlí vás vaše slidičské ucho?

SEDZIWOJ: Na mou duši se nezastaví až v Bordeaux!

SHERING: Ticho! Ticho!

CARAVAGGIO: Vyveďte ho!

ALESSANDRO: A tyto pruty.

HLASY: Dvě stě tisíc!

SÁNY: Pusťte mě k němu!

HLASY: To je posedlý ďáblem.

SÁNY: Milosrdenství, milosrdenství s ubožákem. Nezhánějte mě, dovolte, abych setrval.

HLASY: Kdo je to?

SÁNY: Ten, který viděl, ten, který zkoumá zlato a váží zlato. Pane, rozhod' mezi ně své zlaté groše, rozházej to, co ti propadlo mezi prsty, nechť se servou, nechť slyším trhati se kůži na jejich hřbetech. *Smích.* Nechť si ta chamraď vjede do vlasů.

ALESSANDRO: To se celkem vyrovná.

HLASY: Nerozumíme. Co tím chce říci?

KEPLER: Tycho de Brahe! Tycho!

TYCHO: Vyznávám podle pravdy, že má tato hmota vlastnosti zlata.

KEPLER: To není důkaz!

HLASY: Prubířský kámen! Lučavku!

KEPLER: To všechno nic není. Ať řekne, jak!

ALESSANDRO: Jest či není pralátka, z níž povstaly prvky skládající zemské hmoty? Jest či není? *Hluk.* Nuže, různost hmot záleží jen ve velikosti či malosti ele-

mentových partikulí, v jejich klidu či pohybu, formě, poloze a vzájemném vztahu.

HLASY: Slyšte!

ALESSANDRO: Podařilo se mi odvoditi rytmus těchto poměrů a vyjádřit jej číslem. Odtud nebude již hmot přesně uzavřených, ale proudění elementů. Pralátka se bude přelévati z tvaru do tvaru.

HLASY: To je dobře řečeno!

ALESSANDRO: Člověk byl učiněn pánem hmoty.

SÁNY: Svléknu staré nuzáctví a budu se třpytiti od hlavy k patě. Však mě již nepoznáte! *Smích.* Já jsem posunoval jezdce, to jest závažím na přezmenu, já býval lakomý! *Smích.* Jaká hanba!

HLASY: Čára je táž. Nad každou pochybu je to zlato!

BRAGADINO: Před žhoucím pokladem, v svitu ohně a lamp —

HLASY: Copak? Copak se ti stalo, pitomečku?

BRAGADINO: Kdo to uráží?

HLASY: Zmizte, zmizte do pekel! Mám náramné nutkání natrhnout mu kařata.

ALESSANDRO: Nuže, ano či ne?

TŘEŠŤ: Stůjte, stůjte, vy mudrcové, vy, jejichž moudrost má hřeben pýchy, stůjte vy, jejichž chléb je podvod. Hlas země se sdružil s hlasem zvířat a nařiká a obchází města s naříkáním.

HLASY: Co je to, u všech všudy! Jářku, samé: pane, nadchni mě, pane, volám tě. Samá opilost ducha, ale po řádném víně ani vidu ani slechu.

TŘEŠŤ: Láska mě pudí plakati před vámi.

HLASY: Jen si zadudej!

HLASY: Sem na má prsa. Dáváš přednost rejtarům či kojným?

TŘEŠŤ: Ach, uvázali jste se v nerozlučné přátelství se smrtí.

HLAS: Ba, na mou duchu, tihle bratrství by nám zjeli hřbet, kdyby tak mohli.

HLASY: K věci, k věci!

HLAS: Zlato v antimonu!

HLAS: To jsi jakživ neslyšel?

ALESSANDRO: Sledovati tuto cestu je velmi obtížné. Najdete ji vypsánu v knize, kterou dokončím do pěti dnů. *Nedůvěřivý šepot.* Vaše tajnostkářství se stěží prodírá k tomuto prostému dílu, k této znicí věci, k těmto prutům. A přece jsou, leží tu, jsou, jako já jsem. Kdybych shromáždil polovinu zlata, kolik ho mají zlatníci ve městě, nemohl bych ulíti ten zvon.

HLOMOZ: To je pravda. Mluvte rozumně, usuzujte!

TŘEŠT: Tělo světa se trhá na čtyři obzory a škvíry země vzrůstají nářkem. Má krajina, mé město se níží a propadá, avšak já sám vytrvám a můj hlas bude znít až do konce. Smiluj se, králi, jenž jsi neměl ani koruny ani zlata, smiluj se, nevražuj hříšníky mezi zatracence a skytni jim víru, která by je obrátila na cestu pravou.

HLAS: Otevři!

HLASY: To je císařská garda.

SANY: Schovejte zlato! Neprozradte se! Běda, běda!

HLASATEL *vchází*: Císař si žádá, hrabě, abys vpustil prosebníka. Pocestného, jenž vážil svízelnou cestu. Chce mluvit s mistrem.

MARTIN: Kde je? Půjdu mu v ústrety.

HLASATEL: Není třeba, abys na to myslel.

HLASY ÚDIVU.

HLASATEL: Stane se jen to, co si přeje císař. Poutník, jenž vejde, je jeho host. Návštěva platí tobě. Jsi přece Alessandro?

ALESSANDRO: Nu ovšem, arcíže. Není mi to však valně po chuti, přijímat návštěvy tak znenadáni.

HLASATEL: Přijmeš jej co nejuctivěji!

ALESSANDRO: Jak se mi zachce.

HLASATEL: Jak rozkazují!

HLASY ÚDIVU.

ALESSANDRO: Rozumím.

HLASATEL: Zhaste světla! Tmu! Tmu!

JEDEN Z PRŮVODCŮ: Tiše, tiše, dobrodruzi.

JINÝ PRŮVODCE: Není nás ani slyšet.

PRVNÍ PRŮVODCE: Takový hluk snad může způsobiti li-

bost kotlářovu uchu, na mne je příliš silný. Příliš zdravý. *Smích.*

SBOR: Na sklonku dne pak něžná Medea —

DRUHÝ PRŮVODCE: Dost!

HLASATEL: Rozkazuješ, aby se průvod vrátil.

PRVNÍ PRŮVODCE: O pochodeň méně!

HLASATEL: Odstupte stranou!

CÍSAŘ: Mistře!

ALESSANDRO: Hledáš alchymistu či alchymistovo zlato?

CÍSAŘ: Toho, jenž rozumí věcem života i smrti.

ALESSANDRO: Co mi chceš a kdo jsi? Tvoje šaty jsou cizokrajné.

CÍSAŘ: Mlč, mlč, mlč! Slyšel jsem o tvém umění a mých skrání se dotkl mohutný dech naděje. Pospíchám, abys mě uzdravil, pospíchám a smrt zdvojnásobuje moje spěchání.

ALESSANDRO: Já nejsem lékař.

CÍSAŘ: Ach, je čas, je svrchovaný čas.

ALESSANDRO: Kdo vrací život a zdraví? Mluvíš to, co si nemyslíš.

CÍSAŘ: Neotálej! Vidím již, jak se podél zdi řadí stíny a jak se válejí v zápolení o můj plášť. To není plášť, to je mé vlastní tělo! Běda, to chvějící se chřípí, na něj vtiskl mor svůj slizký polibek, to strašné chřípí jde blíž a blíž. Slyším cvakání zubaté čelisti a na mých prsou si drásá strach a hrůza cestu k srdci.

ALESSANDRO: Zešílel.

CÍSAŘ: Spásu, spásu, spásu!

SÁNY: Jděte svou cestou, překročte jej, Milosti. Podobá se krabu a neřestným housenkám. Kdo ví, na jakém hnojišti si uhnal smrt.

CÍSAŘ: Vrhla jsem se v úprku na všechno vědění a moje knihovna rostla do nekonečna; což naplat, nenalezl jsem čaromocné slovo. Vysál jsem samu kost a dřeň umění, nevykoupilo mě. Umru!

ALESSANDRO: Neváhám ani okamžik učiniti vše, co je možné.

CÍSAŘ: Děkuji ti, poroučím ti to!

SÁNY: Život a zdraví, toť jsou pouhá stébla na proudu zlata.

CÍSAŘ: Pro živého boha, pomoz, pomáhej uniknouti propasti a blátivé hlíně, v níž se přehazuje štír a chňape po svých údech. Vpeřil jsem se do zlata až po temeno hlavy, ani jiskřička nevstoupila do mých žil! Hledal jsem lék ve slunečním svitu, ale moje mysl se stala neklidná, jako je zvířecí zřítelnice, a ustupovala obnažujíc strašné kameny paměti. Od toho času nevycháším leč za noci.

SÁNY: Kdo je ten temný příchozí?

HLASATEL: Neznámý poutník.

PRVÝ PRŮVODCE: Nemocný.

CÍSAŘ: Ty jsi opět obnovil ryzost hmoty, ty odděluješ zrna od plevy, cenné od bezcenného, slabost od zdraví, ty jsi vmetl tolik blankytu do černi zoufalství, že září jako obloha, ty jsi způsobil, že můj strach poodstupuje, že křičím, že se mi nezlámaly kosti, když jsem sepal ruce.

MICHAEL: Dost, pane, vstaňte!

CÍSAŘ: Obnov ve mně radost.

HLAS: Ticho! Sláva, sláva Alessandrovi, ať žije Morone! Ať žije hrabě Koryčan!

MICHAEL *šeptem*: To pak řekl, ne že by měl péči o chudé, ale že zloděj byl a měsíc měl, a to, což do něho kladeno bylo, nosil.

HLASY: Co je to? Kdo to klábosí?

HLAS: Hola, hola, střežte se malomocného.

MICHAEL: To volám já, Michael. To volám já.

HLASY: Sláva Michaelovi.

MICHAEL: Zrádci, zrádci, zrádci!

CÍSAŘ: Co se stalo?

MICHAEL: To jsem já, Michael, hříšník, jehož údové hnusem a hrůzou odstávají. Nachýlil jsem nádrže hanby.

MARTIN: Běs!

MICHAEL: Nachýlil jsem nádrže hanby.

ALESSANDRO: Mlč!

MICHAEL: To vše je lež, krvavá lež.

HLUK, HLASY: Kdo si to s námi hraje? Jaký žert!

MICHAEL: Lež, která ode mne odpadá. Nechť je viděti bídné kosti, nechť vzbouřím váš strach.

HLASY: Světlo! Světlo! Je to vrah či blázen?

MICHAEL: Zlato alchymistovo je lež! Jeho umění je lež, jeho hvězdářství je lež! Jeho víra je lživá! Je podvodník a hadač —. *Hluk, smích.*

HLASY: Teď mu doslova věřím. Biřice! Právo!

MICHAEL: Podvedl jsem vás.

HLUK, HLASY: Světlo! Rozsvěťte! *Vzplane světlo.*

MARTIN: Vyznávám se zároveň se svým bratrem, vyznávám se před bohem a před vámi, vy mudrcové, vyznávám se, že jsem vás podvedl. Zlato vystavené na odiv je zlato taškářů a zlodějů.

HLUK, HLASY: Blázen, filosof? Ovšem, ale zde se stalo něco záhadného. Držte toho chlapíka. Utněte mu ruku. Meč, meč na poberty!

MICHAEL: Dopřejte mi všech bolestí, jež skýtá zatracení, popřejte mi toho palčivého štěstí a hanby a zajímavého pláče, popřejte mi pocelů muky a trestů, o nichž se nezdá soudcům. Miloval jsem ženu bratrovu a vrhal jsem se na její stín jako šakal. Můj hřbet je pln otisků střevíce a zašlých škrabanců. Mé kosti jeví růžence svalků po zlomeninách. Běda, doposud stojím zpříma, doposud lžu, doposud nejde leč o posměch, který mě zraňoval a trýznil.

MARTIN: Bratře!

MICHAEL: Já sám jsem příčina neštěstí. Já jsem je přivodil.

HLAS: Rouhal se.

MICHAEL: Rouhal jsem se.

HLAS: Pes!

HLAS: Ne, ne! Největší taškář a mizera doposud mlčel.

MICHAEL: Ach, vědětí, znáti! To vše je snad dáno těm, kteří milují.

MARTIN: Těm, kdož jsou pokorní.

HLASY: Nesmysl! Ukončete to! Vsaďte je do věže!

CÍSAŘ *pokyne*: Pochodeň! *Nastane ticho, scéna intenzivně osvětlena.*

ALESSANDRO: Slyšel jsem, že se obviňují, učinili to právem. Což já, neprovedl jsem nic jiného než to, oč mne žádali. Můj rozmar podlehl jejich zběsilosti. Pravda, vedl jsem si jako hlupák. Nemohu než počítati s vaším odsudkem. Tu mi není útěchou nic než jedno jediné.

HLASY: Co je to? Copak je to?

ALESSANDRO: Ať odmítnut, ať přijat s nadšením, buď tak či onak, já vím, co vím. Já jsem vypočetl zatmění a našel rytmus čísla a jsem tak blízek pravdě o transmucaci, že se mi tají dech. Ach, přijít na kloub věci, být tam, kde právě jsem teď já, což, pánové!

HLAS: Nesuďte lidí jako andělů.

CÍSAŘ: Slyšel jsem.

HLASY *hřmot*: Císař!

CÍSAŘ: Netrpělivý.

PRŮVOD *odchází*.

HLASY: Kati na vás, vy luzo!

EPILOG

Otáčející se jeviště představuje nesčetně císařských komnat. Je viděti trpaslíka, klec na papoušky, rozbité torso a konečně Rudolfa, ležoucího podle zdi. Vpravo hvězdárna, v pozadí (o několik schodů níže) soudní dvůr.

CÍSAŘ: Nevěřím.

TYCHO: To nejsou věci víry.

CÍSAŘ: Nevěřím.

TYCHO: A přece to není hňup.

CÍSAŘ: Nemám rád podobných chytráků.

TYCHO: Kepler a já jsme přesvědčeni —

CÍSAŘ: Zavři okno!

TYCHO: Je zavřeno, Milosti.

CÍSAŘ: To světlo mi tají dech, dusím se jím.

TYCHO: Nemine dne, abyste nezkusil nových léků, to vám neprospívá.

CÍSAŘ: Nemine dne, nemine dne.

TYCHO: Milosti, rozkázal jste, aby se dnes dostavila ta stvůra na soud.

CÍSAŘ: Tak, právě tak. *Směje se.* Odkdy nevěříš na léky?

TYCHO: Nevěřím jenom na léky dvořanů.

CÍSAŘ: Hlupáku! Jaký pitomý šprým.

TYCHO: Nechtěl jsem vás rozesmát.

CÍSAŘ: Rozesmát, kde je v tom všem zdravý rozum?

TYCHO: Ti lékaři vás rozjítřují a vnukají vám jenom nevíru. *Pomlčka. Hvězdář se snaží na sebe upozornit.*

TYCHO: Milosti!

CÍSAŘ: Na tomto místě není zákona.

TYCHO: Ach —

CÍSAŘ: Ty tomu nerozumíš.

TYCHO: Ne.

CÍSAŘ: To platí o okrscích, které jsou vyhrazeny malomocným *smích*, vedle toho se říká totéž o císaři *smích*.

TYCHO: To jsem neslyšel.

CÍSAŘ: Ve hněvu *smích* a když se rozpláče. *Smích.*

TYCHO: Mám zavolati písaře a komoří?

CÍSAŘ: Eh, jakýsi básník chválil všemohoucího Pána za to, že byla stvořena bolest. Ach, bolest!

TYCHO: Nechť vejdou. *Písaři vcházejí, klaníce se.*

TYCHO: Sedněte! To je zbytečné, císař se nedívá. Ostatně se mu tvá opičí tvář náramně oškliví.

SLUHA: To abych si zrovna vypůjčil i hlas z nebička.

CÍSAŘ: Zavřít! Zavřít okna!

JEDNOTVÁRNÝ HLAS: Páni a stavové tohoto království prosí a pokorně tě žádají, Milosti, abys přiblížil svého ducha příhodám a rozepřím, a vyslechnuv strany se svářící, dal průchod svému mínění a svým odsudkem zdrtil viníka.

CÍSAŘ *zaklepe znenadání holí na stěnu a zasměje se:*
Dále. Dále! A po zásluze ochránil —

JEDNOTVÁRNÝ HLAS: A po zásluze ochránil —

CÍSAŘ: Dále, rychleji. Nemám už staré trpělivosti, ta tam je císařova dobrota.

TYCHO: Hni se! Ať je to s krku. To není žádná kloudná práce. *Vchází voják s taseným mečem, rodina Koryčanů a Alessandro.*

HLASATEL: Vejděte! Na svá místa! K věci! K věci!

JEDNOTVÁRNÝ HLAS: Věhlasný učenec Alessandro del Morone, autor deseti knih porůznu vydaných, autor knihy „O věcech přírodních“, kterou čtlo a pochválilo Veličenstvo císař Rudolf —

CÍSAŘ *vstává:* Dost! Ven! *Všichni pryč.*

ALESSANDRO: Císaři!

CÍSAŘ: To jsi ty! Vydal jsi mě na posměch.

ALESSANDRO: Nevěděl jsem, že se věc donese k tvému sluchu.

CÍSAŘ: Kdo psal Tychonovi?

MARTIN: Já, Veličenstvo.

CÍSAŘ: Proč?

MARTIN: Doufal jsem získati peníze.

CÍSAŘ *s úsměvem:* Tycho ti měl opatřiti peníze?

MARTIN: Vypočetl jsem si, že bude mluvit před Vaším
 Veličenstvem a že vás získá.

CÍSAŘ: Tychone, tys věřil Alessandrovi?

TYCHO: Je to na slovo vzatý hvězdář a filosof.

CÍSAŘ: A podvodník.

ALESSANDRO: To i ono.

CÍSAŘ *po chvíli*: Mlč!

MARTIN: Já a můj bratr Michael jsme jej přemlou-
 vali.

CÍSAŘ: Kdo je obžalován?

MICHAEL: Já nikoliv.

TYCHO: Ti dva.

CÍSAŘ: Proč přicházíte s celým průvodem. Kdo je to
 děvče?

TYCHO: To je dcera Martinova. Má v tom stejně prsty.

CÍSAŘ: Ta dívka?

EVA: Jsem alchymistova nevěsta.

MICHAEL: To není vše —

CÍSAŘ: Nejsem již zvědav. Vzdalte se, jsem hotov se sou-
 dem. Ty, Alessandro, budeš tak dlouho uvězněn, do-
 kud se ti nepodaří to, čím ses vychloubal!

EVA: Milost, milost, císaři!

MICHAEL: Toť jenom polovina spravedlnosti.

TYCHO: Běda, to dobře neskončí.

CÍSAŘ: Polovina spravedlnosti! Toť právě míra omyl-
 ného troupa, který se přitovaryšil k soudcům a roz-
 mlouvá s podvodníky jako se sobě rovnými. To právě
 sluší šaškům, které lehounce napálíte ve shromáždění
 šarlatánů, to je mi dozajista vhod, to na mne patří. To
 na mne patří! *Rozhněván*. Na kolena! Stráž!

EVA: Rozhněvali jsme císaře a jeho hněv rozpojuje
 prsty milenců. To je důležité.

TYCHO: Ticho, nezdvořačko!

EVA: To je důležité.

CÍSAŘ: Co to povídáš?

EVA: Víím, že se bojíš smrti, víím, že se držíš ve spaní
 praporu nad hlavou. Po čelednících se vypravuje
 o tvé malomoci, ukrutníku!

TYCHO: Zahubíš se.

EVA: Ukrutníku!

MICHAEL: Srazí nám hlavy.

CÍSAŘ: Ano, přísámbohu!

EVA: Nikdy se nedovíš tajemství alchymistova, jenž ví, jenž zná, jenž ti je zatajil!

CÍSAŘ: Ano či ne? Maličko dostačí, abych přikývl, maličko, abych se rozhněval či propukl ve smích.

MICHAEL: Chci políbiti místo odsouzenců, jako vyhnaneč libá pomezí, neuhybám, neprosím, chci, abys dal dopadnouti svému hněvu.

CÍSAŘ: Ty se doznáváš?

MICHAEL: Podle pravdy.

CÍSAŘ: Jaká je tvoje vina?

MICHAEL: Rouhal jsem se. Prah! jsem poznati věci nepoznatelné. Miloval jsem lačně a bez čistoty srdce. Ve chvíli pak, kdy —

CÍSAŘ: To jsi byl ty, kdo první vykřikl na večeri alchymistů?

MICHAEL: Ano, Veličenstvo.

CÍSAŘ: Řekli mi, že jsi blázen.

MICHAEL: To je obecné mínění.

CÍSAŘ: Neslyšel jsi, že se vypravuje totéž o císaři?

TYCHO: Veličenstvo, rozkázal jste, abych je předal stráži —

CÍSAŘ: Odvolávám, pokud jde o tohoto odvážlivce.

ALESSANDRO: Prosím o lhůtu jedné hodiny.

CÍSAŘ: Hodiny? Pouhé hodiny?

ALESSANDRO: Ano.

CÍSAŘ: Nic víc?

ALESSANDRO: Jsem jist, že mně skýtá dostiučinění.

CÍSAŘ: Poznávám, že jsi drzoun a sprostého ducha.

ALESSANDRO: Jen chvíličku!

EVA: Ano, ano!

CÍSAŘ: Co ty o tom víš?

EVA: Nastane zatmění.

TYCHO: Zatmění, které vypočetl. Věřím, že se nemýlil. Je novoluní, Slunce a Měsíc jsou právě v konjunkci.

Měsíc vstoupil na své dráze mezi Zemi a Slunce. Jeho stín padá na Zemi a sune se od místa k místu.

CÍSAŘ: Jak jsi to vypočetl?

ALESSANDRO: Slunce a Měsíc se setkávají v uzlech svých drah.

CÍSAŘ: Nuže, sečkejme. Kolik je hodin?

TYCHO: Zbývá kratičká chvíle.

EVA: Alessandro!

ALESSANDRO: Což zbývá nějaká pochyba, což kolísám?

Nejsem si jist? Váhám, chvěji se, mé dílo je na pochybách? Což ducha zastíňuje tajemství? Což jsou i moje smysly obluzeny a moje poznání je jenom přibližné, což jsem se zmýlil?

EVA: Ne. Vidím, že se stmívá, vidím, že nastává soumrak.

CÍSAŘ: Pojď ke svým přístrojům.

ALESSANDRO: Dopustil jsem se podvodu jen proto, že jsem si byl jist pravdou.

TYCHO: Tomu nerozumím.

ALESSANDRO: Nezáleželo mi na ničem jiném.

EVA: Neprohřešuj se.

ALESSANDRO: Na ničem jiném leč na díle, jež rostlo den po dni.

MICHAEL: Šťastlivče!

ALESSANDRO: Ve shodě se vším, co je krásné, ve shodě s láskou.

EVA: Miláčku!

ALESSANDRO: Bohat, a přece chud!

EVA: Škubněte sebou, tělesa nebeská, poskoč, zvířetníku, ať se ozývá řev a bučení tvých stád!

ALESSANDRO: Vesel, někdy milován a věčně zamilovaný.

MICHAEL: Hříšník bez výčitek.

Šeří se.

ALESSANDRO: Ach, jsem vykoupen!

EVA: Jaká úleva!

ALESSANDRO: Tychone Brahe!

TYCHO: Příteli!

ALESSANDRO: Již ubývá světla.

EVA: Hle, sluneční srpeček.

ALESSANDRO: Mizí, rozpadá se ve světelné body a mizí.

CÍSAŘ: Běda! Běda!

EVA: Vodu!

CÍSAŘ: Bůh sám vykonává svoji spravedlnost. On jediný
trestá, on přivodí zkázu a válku s morem, očistí zemi
a její lid.

MICHAEL: Nabude opět své slávy.

ALESSANDRO: Hle, tmavý kotouč na olověném nebi.

TYCHO: Protuberance, červené plameny na okrajích měsíce.

CÍSAŘ: Běda! *Je slyšeti výkřiky a zmatek ve městě.*

MICHAEL: Země bude napájena krví a všechna útěcha
prchne.

MARTIN: Všichni bezbožníci se utekli k moci zlata, hle,
trestající anděl, hle, zbroj, v níž je oděn, hle, čepel
jeho trestajícího meče.

HLASY *zvenčí*: Hurá! Peklo se zdvíhá proti městu! Dnes
platí naposledy zlato!

TYCHO: Nechť stráž zatlačí ten hlouček.

HLAS *zvenčí*: Zmenšete viny viníků.

HLAS *zvenčí*: Císař zemřel! Císař zemřel!

CÍSAŘ: Slyšíte?

HLAS *zvenčí*: Vezmi ho ďábel! Byl šílený, v jeho hlavě
hnízdili moroví ptáci.

CÍSAŘ: Věřím v boha!

HLASY *zvenčí*: Hurá, zachraňte se! Od této chvíle už nic
neplatí.

ALESSANDRO: Stůjte! Nebojte se! To divadlo věru nic
neznamená.

HLASY *zvenčí*: To prý nic neznamená.

ALESSANDRO: Je dokonale známo. Bylo vypočteno a po-
psáno do puntíku.

HLASY *zvenčí*: Běda, osudná hodina zahřmí co nevidět.

ALESSANDRO: Jen chvíli.

EVA: Což kdyby vskutku nevyšlo? Neřekl jsi, že se to stane?

ALESSANDRO: Ne. Jsem si jist.

TYCHO: Chvilí!

VZDALUJÍCÍ SE HLAS: Země bude převrácena až do základu.

MICHAEL: Utišení, mír, utišení.

ALESSANDRO: Za krátkou chvíli se změní podívaná.

EVA: Probůh, co se stane?

ALESSANDRO: Jakmile pronikne první paprsek, budou poskakovati po zemi světla. *Vzdálený hluk.*

CÍSAŘ: Ó, Pane, ty se smiluješ!

EVA: Vše, jak jsi řekl.

TYCHO: Zasvítává.

CÍSAŘ: Splněno. *Opět světlo.*

EVA: Můj miláčku! To tys přivodil tak hrozné věci.

TYCHO: Ach, ty hvězdárko!

EVA: Jestliže jim tak dobře rozumí.

TYCHO: Ba, doslova.

CÍSAŘ: Přeji si, abys zůstal.

ALESSANDRO: Ano, Veličenstvo.

CÍSAŘ: Jsem sláb, unavil jsem se. Ty nejsi podvodník.

ALESSANDRO: Ne, Veličenstvo.

CÍSAŘ: Nevzešel ti konečně z věci žádný prospěch.

ALESSANDRO: Měl jsem milenku v tom domě a nechtělo se mi odejítí.

CÍSAŘ: Nyní ji ztratíš.

EVA: Půjdu s ním, Veličenstvo.

CÍSAŘ *se rozkašle*: Vzduch, hlt vzduchu.

TYCHO: Nevíš radu?

ALESSANDRO: Ne.

CÍSAŘ: Je mi trapno vás vidětí. Vy jste vlastně původci toho, co se stalo.

MARTIN: Já jsem to způsobil sám.

CÍSAŘ: Chci, abys věc odpykal.

TYCHO: Je málem žebrák. Jeho žena ho opustila.

CÍSAŘ: Je nešťastný, je chabý jako mdloba, je rozjítřen a pln jakéhosi sváru. Co tě to bolí?

MARTIN: Život. To bídné živoření.

CÍSAŘ: Jde z tebe strach. Jsi málo krásný, málo zábavný a tvoje duše se zajíká. Můj bože, jaké stvůře se to podobáš. Koho mi připomínáš? Jsi zsinálý jak smrt, jsi zsinálý jako já.

TYCHO: Veličenstvo, unavujete se.

CÍSAŘ: Na smrt.

TYCHO: Přejete si, aby odešli?

CÍSAŘ: Nechť tedy jdou.

MICHAEL: Bez trestu? Cožpak se bojíš?

CÍSAŘ: Ty se mi podobáš méně. Jsi méně přísný.

MICHAEL: Já?

CÍSAŘ: Jakkoliv jsi blázen.

MICHAEL: Ach!

CÍSAŘ: Alessandro, chceš zůstat v Praze?

ALESSANDRO: Mám jakousi při v Itálii. Jsem z Lombardie. Stýská se mi již. Stýská se mi v těch chmurných Čechách, v té zemi bez vzletu a bez lásky, mezi lidmi, již věčně uvažují, kteří se trápí a vedou pro slovíčko války.

TYCHO: Jakže? Což jsou tak zhorka nakvašení?

ALESSANDRO: Och ne, och ne. Jste chladní a přísní a žádná vášeň se vás nedotkla, mimo jediné a právě nejzhousebnější, mimo vášeň rozumu. Mě pobláznuje život, vás úvaha. Martin a Michael jsou blázni z rozumu, bludaři z přílišné víry a zrazení milenci pro přebytek lásky. Vždy budou přiměšovati úvahy k svým citům. Vždy budou taviti myšlenku žárem svého srdce. Vždy budou poraženi ze dvou důvodů.

CÍSAŘ: Dobrá, dobrá. Slyšeli jsme, že jsi horší filosof než hvězdář. Ještě jsi však neodpověděl. Chceš zůstat či ne?

ALESSANDRO: Toužím po Itálii.

CÍSAŘ: Co jemu sejde po zlatě! Vidiš, můj příteli, odvádí ti dceru.

EVA: Nehněvejte se na mne!

MARTIN: Co mi zbývá?

CÍSAŘ: Pochybnosti. Noční strach.

MICHAEL: Písmo.